

**УПРАВЛІННЯ ОСВІТИ І НАУКИ
ЧЕРКАСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ**

**КОМУНАЛЬНИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«ЧЕРКАСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ІНСТИТУТ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ
ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЧЕРКАСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ»**

**МИСТЕЦТВО. ЦІННОСТІ. ЛЮДИНА: РЕАЛІЗАЦІЯ
КОНЦЕПЦІЇ НУШ У 9 КЛАСІ ЗАКЛАДУ ЗАГАЛЬНОЇ
СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ**

Моделі компетентнісно орієнтованих уроків

Черкаси – 2026

Рекомендовано до друку вченою радою КНЗ «Черкаський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради». Протокол № 2 від 03 червня 2026 року

АВТОР:

Лемешева Н. А., методист комунального навчального закладу «Черкаський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради»

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Гаряча С. А., завідувач кафедри педагогіки та освітнього менеджменту комунального навчального закладу «Черкаський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради», кандидат педагогічних наук;

Зайчук А.О., заступник директора з навчально-виховної роботи Черкаської спеціалізованої школи І-ІІІ ступенів № 20 Черкаської міської ради.

Л44 Лемешева Н.А. Мистецтво. Цінності. Людина: реалізація концепції НУШ у 9 класі закладу загальної середньої освіти. Моделі компетентнісно орієнтованих уроків. Черкаси: вид-во «КНЗ «ЧОПОПП ЧОР». 210 с.

У посібнику представлено моделі компетентнісно орієнтованих уроків інтегрованого курсу «Мистецтво» для 9-го класу Нової української школи, розроблених за модельною навчальною програмою «Мистецтво. 7-9 класи» (автори: Гайдамака О.В., Лемешева Н.А.). Матеріали посібника допоможуть вчителям мистецької освітньої галузі створювати сучасне освітнє середовище у базовій школі, ефективно використовувати компетентнісний та діяльнісний підхід у навчанні, моделювати сучасні уроки мистецтва. Особливу увагу приділено формуванню ціннісних орієнтацій учнів через осмислення художніх образів, а також – розвитку навичок критичного мислення та аналізу.

Видання адресоване вчителям предметів мистецької освітньої галузі, консультантам Центрів професійного розвитку педагогічних працівників, а також методистам, які відповідають за предмети мистецької освітньої галузі, студентам.

ЗМІСТ

№ з/п	Назва структурної частини	Сторінки
	Передмова. Мистецтво як жива мова сучасності	5
	Як працювати з посібником	6
	Розділ 1. МИСТЕЦТВО XX СТОЛІТТЯ: НОВЕ БАЧЕННЯ СВІТУ	8
1	Вступ. Мистецтво як мова епохи, пам'яті та ідентичності	8
2	Враження як мова мистецтва: імпресіонізм у живописі	13
3	Враження як мова мистецтва: музика, скульптура, поезія, кіно	18
4	Враження як мова мистецтва: пуантилізм і постімпресіонізм	22
5	Символ, стиль, краса: символізм як мова прихованих смислів	27
6	Символ, стиль, краса: архітектура модерну	33
7	Символ, стиль, краса: живопис і графіка модерну	39
8	Символ, стиль, краса: декоративне мистецтво й мода модерну	46
9	Нові візуальні мистецтва: фотографія як мова миті	52
10	Нові візуальні мистецтва: народження кінематографа	57
11	Мистецтво бунту: модернізм, авангард, футуризм	63
12	Мистецтво бунту: кубізм і абстракціонізм	67
13	Мистецтво бунту: експресіонізм і фовізм	71
14	Мистецтво бунту: сюрреалізм і примітивізм	75
15	Мистецтво бунту: дадаїзм, реді-мейд, асамбляж, інсталяція, перформанс	79
	Діагностувальна робота до розділу I. Розумію, відчуваю, міркую	83
	Розділ 2. У РИТМІ ЧАСУ: МИСТЕЦТВО СУЧАСНОСТІ	89
16	Діалог часу: минуле як джерело нового	89
17	Діалог часу: неофольклоризм як культурний ремікс минулого і сучасності	95
18	Діалог часу: полістилістика, цитата і ремікс у мистецтві	102
19	Протест і свобода: модернізм в архітектурі та музиці	109

20	Протест і свобода: дизайн як мистецтво зручності, краси й відповідальності	116
21	Протест і свобода: попарт як мова масової культури, реклами й іронії	122
22	Протест і свобода: рок і попмузика як мова покоління	129
23	Протест і свобода: архітектура постмодернізму та концептуальне мистецтво	135
24	Мистецтво розповіді: сучасний театр як простір думки, занурення й соціального діалогу	143
25	Мистецтво розповіді: кіномова, спецефекти й «невидимі» майстри кіно	151
26	Мистецтво розповіді: звук і музика в кіно	157
27	Мистецтво розповіді: реклама як мистецтво, бренд і критичне читання	164
28	Ілюзія та рух: як технології оживляють мистецтво	171
29	Ілюзія та рух: медіамистецтво як мова екрана, звуку й взаємодії	179
30	Ілюзія та рух: сучасна архітектура як інтерфейс для життя	186
31	Голос нації: українське мистецтво у світі	194
	Діагностувальна робота до розділу II. У ритмі часу: мистецтво сучасності	202
	Список використаних джерел	210

ШАНОВНІ ВЧИТЕЛІ МИСТЕЦТВА!

Дев'ятий клас — це важливий етап дорослішання учнівства, час активного пізнання себе, власних інтересів, цінностей і життєвих орієнтирів. Учні й учениці цього віку живуть у насиченому візуальному, звуковому та цифровому середовищі: щодня сприймають зображення, відео, музику, рекламу, дизайн, медіатексти, швидко реагують на візуальні образи й часто потребують не стільки готових відповідей, скільки можливості висловити власне ставлення, поставити запитання, обґрунтувати думку.

Саме тому курс мистецтва у 9 класі має особливе значення. Він відкриває перед учнівством мистецтво ХХ–ХХІ століть — складне, динамічне, експериментальне, пов'язане з пошуком нових художніх мов, осмисленням людини, культури, пам'яті, свободи, технологій і сучасного світу. Це мистецтво не завжди дає однозначні відповіді, але спонукає дивитися уважніше, мислити глибше, відчувати тонше, помічати зв'язок між художнім образом і життям.

Пропонований посібник створено для вчителів мистецтва, які працюють у 9 класі Нової української школи та прагнуть організувати урок не як переказ навчального матеріалу, а як живий процес сприймання, аналізу, інтерпретації, творчої дії та рефлексії. Видання також може бути корисним консультантам центрів професійного розвитку педагогічних працівників, методистам мистецької освітньої галузі, студентам педагогічних спеціальностей і всім, хто цікавиться сучасною методикою навчання мистецтва.

Особливість посібника полягає в тому, що він поєднує методичну чіткість і творчу гнучкість. У ньому подано не окремі фрагменти чи загальні рекомендації, а цілісні моделі компетентісно орієнтованих уроків інтегрованого курсу «Мистецтво» для 9 класу. Кожен урок має зрозумілу структуру, визначену мету, компетентнісний фокус, очікувані результати, етапи діяльності учнівства, практико орієнтовані завдання, запитання для фасилітації, прийоми формувального оцінювання, варіативне домашнє завдання та методичні акценти для вчителя / вчительки.

Посібник охоплює теми, пов'язані з мистецтвом ХХ століття та сучасності: імпресіонізмом, символізмом, модерном, фотографією, кінематографом, модернізмом і авангардом, дизайном, попартотом, рок- і попмузикою, театром, кіно, рекламою, медіамистецтвом, сучасною архітектурою, українським мистецтвом у світовому культурному просторі. Окреме місце відведено діагностувальним роботам, які допомагають

оцінити не лише знання учнівства, а й уміння аналізувати, порівнювати, інтерпретувати мистецькі явища, висловлювати власну позицію та усвідомлювати ціннісний зміст мистецтва.

У центрі посібника — діяльнісний підхід. Учні й учениці не лише слухають пояснення вчителя, а працюють із творами мистецтва як із джерелами смислів: розглядають, слухають, порівнюють, добирають аргументи, створюють мінісхеми, мистецькі «паспорти» стилів, афіші, візуальні концепції, плейлісти, ескізи, фотозадуми, сценарії коротких відео, кураторські ідеї та творчі проекти. Така організація навчання допомагає учнівству бачити мистецтво не віддаленим матеріалом «із минулого», а способом розуміти сучасність і себе в ній.

Важливою методичною ідеєю посібника є формула: «Бачу — Відчуваю — Обґрунтовую». Вона допомагає перейти від поверхового впізнавання твору до вдумливого сприймання. Учень / учениця вчиться не просто відповідати на запитання «що зображено?», а помічати художні засоби, називати власні емоції, пояснювати, які деталі твору викликають певне враження, і толерантно ставитися до різних інтерпретацій.

Мета цього видання — підтримати вчителя у створенні сучасного, змістовного й емоційно насиченого уроку мистецтва, на якому учнівство не лише здобуває знання про художні стилі, напрями й митців, а й навчається мислити образами, аргументувати власне бачення, розуміти культурну пам'ять, цінувати різноманіття мистецьких мов і бачити в мистецтві простір особистісного та громадянського зростання.

Посібник не передбачає єдиного незмінного сценарію уроку. Його матеріали можна використовувати повністю або вибірково, адаптувати до рівня підготовки класу, технічних можливостей закладу освіти, кількості навчального часу, інтересів учнівства. Учитель / учителька може змінювати послідовність окремих завдань, добирати інші приклади творів, поглиблювати мистецький, український, цифровий чи проєктний компоненти відповідно до освітньої ситуації.

Як працювати з посібником

Цей посібник — не жорстка догма, а гнучкий конструктор діяльнісних уроків. Кожен конспект побудований так, щоб мінімізувати час учителя на підготовку і максимізувати активність учнів на уроці.

1. Звертайте увагу на «Компетентнісний фокус» та «Очікувані результати». На початку кожного уроку чітко розписано, що учні знатимуть, вмітимуть і цінуватимуть. Тримайте ці орієнтири у фокусі. Важливо не те, чи запам'ятають вони рік написання картини, а те, чи

зможуть вони розрізнити документальну фотографію від маніпулятивної , або пояснити, як дизайн предмета впливає на їхній емоційний стан.

2. Використовуйте «Гачки» (Актуалізація знань). Кожен урок містить етап мотивації — 5–7 хвилин, які вирішують, чи буде клас слухати вас далі. Це провокаційні питання, неочікувані порівняння або швидкі експерименти (наприклад, послухати музику і назвати її колір). Не пропускайте цей етап, він налаштовує оптику сприйняття.

3. Діяльнісне вивчення матеріалу (Мікроактивності). Забудьте про 20-хвилинні монологи. Етап вивчення нового матеріалу в посібнику розбитий на короткі дослідницькі мікрокроки по 3–5 хвилин. Учні працюють з підручником як із джерелом доказів: шукають спільні риси, порівнюють, аналізують деталі, створюють мінісхеми або «паспорти стилів». Ваша роль — фасилітатор, який спрямовує процес влучними запитаннями.

4. Практико-орієнтовані завдання. Посібник пропонує реалістичні творчі завдання, які не вимагають від учнів бути професійними художниками чи музикантами. Оцінюється ідея, аргументація та розуміння стилю. Дозвольте учням використовувати сучасні інструменти: камери смартфонів, графічні редактори (наприклад, Canva) для створення візуальних концептів.

5. Формувальне оцінювання та рефлексія. Наприкінці кожного конспекту є інструменти для швидкого самооцінювання або взаємооцінювання (наприклад, прийоми «3-2-1», «світлофор розуміння», мініанкети). Вони допомагають учням усвідомити свій прогрес, а вчителю — побачити, що доцільно пояснити глибше на наступному уроці.

6. Домашні завдання на вибір. Посібник завжди пропонує кілька варіантів домашнього завдання (дослідницьке, творче, цифрове). Це дає підліткам відчуття свободи вибору і підвищує шанси на те, що завдання буде виконано із задоволенням.

Навчати мистецтву у 9 класі — це бути провідником у світ сенсів. Використовуйте цей посібник як навігатор, не бійтеся експериментувати разом з учнями, і ви побачите, як глибоко і цікаво сучасні підлітки вміють мислити

Розділ 1. МИСТЕЦТВО ХХ СТОЛІТТЯ:

НОВЕ БАЧЕННЯ СВІТУ

Урок 1. Вступ. Мистецтво як мова епохи, пам'яті та ідентичності

Мета уроку: сформувати уявлення про мистецтво як відображення духу епохи, культурної пам'яті та української ідентичності; актуалізувати знання про стилі мистецтва й налаштувати учнівство на дослідницько-творче вивчення мистецтва 20–21 століть.

Компетентнісний фокус уроку

Компетентність	Як реалізується на уроці
Культурна компетентність	розпізнає мистецькі стилі як форму культурної пам'яті, усвідомлює цінність української мистецької спадщини.
Вільне володіння державною мовою	формулює мистецькі спостереження усно й письмово, добирає точні слова для опису вражень, смислів і позиції.
Інформаційно-цифрова компетентність	критично працює з візуальними джерелами, цифровими зображеннями, QR-посиланнями та онлайн-інструментами.
Соціальна та громадянська компетентності	слухає інших, аргументує думку, бере участь у парній / груповій взаємодії, поважає різні інтерпретації.
Навчання впродовж життя	ставить запитання, самооцінює поступ, переносить мистецький досвід у повсякденне життя.
Громадянська	усвідомлює роль мистецтва у формуванні образу України;
Комунікативна	аргументує власне ставлення до мистецьких пам'яток;
Цифрова	добирає приклади сучасного представлення спадщини.

Очікувані результати навчання

ЗНАННЄВИЙ КОМПОНЕНТ (що учні знатимуть)	ДІЯЛЬНІСНИЙ КОМПОНЕНТ (що учні вмітимуть)	ЦІННІСНИЙ КОМПОНЕНТ (що учні цінуватимуть / до чого прагнутимуть)
• пояснює поняття «стиль»;	• аналізує зображення пам'яток і мистецьких творів;	• цінує культурну пам'ять;

ЗНАННЄВИЙ КОМПОНЕНТ (що учні знатимуть)	ДІЯЛЬНІСНИЙ КОМПОНЕНТ (що учні вмітимуть)	ЦІННІСНИЙ КОМПОНЕНТ (що учні цінуватимуть / до чого прагнутимуть)
• називає приклади культурної та нематеріальної спадщини України; • розуміє зв'язок мистецтва й ідентичності.	• визначає ознаки стилів за візуальними підказками; • створює коротку ідею мистецького репортажу.	• виявляє повагу до мистецького різноманіття; • прагне бачити зв'язок минулого й сучасності.

Хід уроку

I. Організаційний момент (2–3 хв)

Дії вчителя / вчительки. Привітати клас, коротко пояснити, що в 9 класі мистецтво розглядатиметься як жива мова сучасності: від стилів минулого до цифрових практик, музики, кіно, дизайну й мистецтва пам'яті.

Мікроналаштування «Я сьогодні бачу мистецтво в...». Учні завершують фразу одним словом або жестом: «у музиці», «в одязі», «в місті», «у фото», «у пам'яті», «у TikTok», «у традиціях».

Репліка вчителя

«Сьогодні ми починаємо курс не з термінів, а з питання: як мистецтво допомагає нам зрозуміти час, у якому ми живемо, і країну, до якої належимо?»

II. Актуалізація знань і мотивація. «Гачок» для учнівства (5–7 хв)

Прийом «Стиль — це QR-код епохи». На екрані або дошці — 4–5 зображень із різних епох / стилів, знайомих учням із 8 класу: античність, готика, бароко, класицизм, романтизм, реалізм. Учні в парах швидко визначають, які ознаки допомагають «зчитати» стиль: форма, колір, декор, сюжет, настрій, ставлення до людини.

Проблемне запитання: «Якби наша епоха мала власний стиль, за якими ознаками її впізнали б через 100 років?»

Мініюбговорення. Учні називають сучасні маркери: смартфон, швидкість, соцмережі, війна й волонтерство, цифрові образи, музика, меми, дизайн, міські мурали, повернення до традицій.

Перехід до теми

«Підручник пропонує дивитися на мистецтво як на відбиток епохи. Але українське мистецтво має ще одну особливість: воно поєднує різні культурні впливи й водночас зберігає власний голос».

III. Вивчення нового матеріалу на основі діяльнісного підходу (15–20 хв)

1. Мініпояснення з опорою на підручник (3 хв). Стиль — це не лише техніка або мода, а спосіб, у який епоха говорить про свої цінності, ідеали й уявлення про людину. Українське мистецтво розвивалося як простір взаємодії: візантійська духовність, європейські стилі та місцева народна традиція утворили самобутню художню мову.

Ключові поняття для запису: стиль, дух епохи, культурні впливи, національна самобутність, культурна спадщина, нематеріальна спадщина.

Етап / час	Діяльність учнівства	Практико орієнтований результат	Роль учителя / вчительки
2. Робота з текстом «Україна як перехрестя культур» 4 хв	У трійках читають фрагмент підручника про українське мистецтво та виписують 3 впливи / джерела: візантійська духовність, європейська витонченість, народна традиція. До кожного добирають приклад: Софія Київська, козацьке бароко, петриківський розпис, косівська кераміка, українська музика.	Мінісхема «3 джерела українського мистецтва».	Спрямовує запитаннями: «Що прийшло ззовні? Що стало своїм? Що впізнаємо як українське?»
3. Музичний експресаналіз «Український звук» 5 хв	Слухають короткий фрагмент одного треку з підручника: Go_A / DakhaBrakha / ONUKA / Kalush Orchestra. Позначають: які народні інтонації, інструменти або ритми відчуються; який сучасний жанр поєднано з традицією; яку емоцію викликає звучання.	Картка «Традиція + сучасність = український звук».	Допомагає почути зв'язок фольклору й сучасних жанрів, не перетворюючи слухання на лекцію.

4. Групова вправа «Кураторська хвилина» 7–8 хв	Кожна група обирає один об'єкт / явище: Софійський собор, Києво-Печерська лавра, Хотинська фортеця, Хортиця, петриківський розпис, косівська кераміка, Орнек, писанка. За 3 питаннями створює коротку концепцію представлення: 1) що це говорить про Україну? 2) які емоції має викликати? 3) як подати це сучасній аудиторії — виставка, сторіс, відео, VR, плакат, плейліст?	1-хвилинна усна презентація «Я представляю Україну через...».	Стежить, щоб учні не просто переказували факт, а формулювали цінність і сучасний спосіб комунікації.
--	--	---	--

Орієнтовні запитання для фасилітації:

- Чому стиль мистецтва можна назвати «мовою епохи»?
- Як українське мистецтво може бути одночасно європейським і самобутнім?
- Чому традиційна музика може бути сучасною?
- Що легше зберегти: архітектурну пам'ятку чи живу традицію? Чому?
- Яку роль можуть відігравати підлітки в збереженні культурної спадщини у цифрову епоху?

VI. Підсумок уроку з формувальним оцінюванням (5 хв)

Прийом «3–2–1». Учні індивідуально заповнюють мінікартку рефлексії, а потім за бажанням озвучують один пункт.

3 факти, які я сьогодні згадав / згадала або дізнався / дізналася	
2 приклади українського мистецтва, які показують зв'язок минулого й сучасності	
1 думка, з якою я виходжу з уроку	
Самооцінка	Я працював / працювала: ☐ активно ☐ частково ☐ потребу підтримки Мені було: ☐ зрозуміло ☐ цікаво ☐ складно ☐ хочу дізнатися більше

Критерії формувального спостереження вчителя: учень / учениця наводить приклад, аргументує думку, слухає інших, бере участь у створенні групового продукту, робить висновок про цінність мистецтва.

VII. Домашнє завдання на вибір учнівства

Обрати один варіант. Завдання має бути коротким, але завершеним і придатним для презентації на початку наступного уроку

- «Мій український плейліст». Добери 3–5 сучасних треків, у яких відчутні фольклорні мотиви. До кожного додай 1 речення: що саме звучить як «український код»?
- «Тревел-блог культурної спадщини». Створи 5–7 слайдів або короткий текст про одне із чудес України так, ніби ти мистецький репортер / мистецька репортерка.
- «Жива традиція в цифрову епоху». Обери елемент нематеріальної спадщини: петриківський розпис, косівська кераміка, Орнек, писанка, козацькі пісні. Запропонуй, як його можна представити у форматі сторіс, відео...
- «Мистецтво поруч». Зроби фото деталі у своєму місті / селі / домі, яка має зв'язок із культурною пам'яттю. Напиши 3 речення: що це, що означає, чому доцільно берегти.

Додаток. Картки для групової роботи

Картка 1. Об'єкт / явище	Картка 2. Сенс	Картка 3. Сучасне подання
Оберіть: Софійський собор / Лавра / Хотинська фортеця / Хортиця / петриківський розпис / косівська кераміка / Орнек / писанка / козацькі пісні.	Що це говорить про Україну? ☐ духовність ☐ свобода ☐ майстерність ☐ родина ☐ краса повсякденного ☐ пам'ять ☐ інше: _____	Як представити сучасній аудиторії? ☐ сторіс ☐ відео ☐ виставка ☐ плейліст ☐ VR/AR ☐ плакат ☐ дизайн предмета Коротка ідея: _____

Методичний акцент для вчителя / вчительки

Важливо! На вступному уроці недоцільно перевантажувати учнівство фактами. Головне — створити «рамку курсу»: мистецтво є способом бачити епоху, розуміти себе, свою культуру й сучасний світ. Тому кожне завдання має вести від спостереження до власної позиції та маленького творчого продукту.

Урок 2. Враження як мова мистецтва: імпресіонізм у живописі

Логіка теми послідовно розкриває імпресіонізм як мистецтво миттєвого враження, світла, кольору й настрою. Спочатку учні знайомляться з ознаками імпресіонізму в живописі, далі простежують цю ідею в музиці, скульптурі, поезії, балеті й кіно, а потім переходять до пуантилізму та постімпресіонізму, де враження поглиблюється змістом, символікою й індивідуальним стилем митця. Така логіка допомагає учнівству порівнювати художні мови, аргументувати власне сприйняття й бачити зв'язок мистецтва з наукою, технологіями та особистим досвідом

Мета уроку: розкрити імпресіонізм як мистецтво миттєвого враження, світла й повітря; навчити розпізнавати ознаки імпресіоністичного живопису та пояснювати вплив фотографії, оптики й пленеру на мистецтво.

Компетентнісний фокус уроку

Компетентність	Як реалізується на уроці
Культурна компетентність	аналізує живопис як мову світла, кольору й суб'єктивного сприйняття.
Вільне володіння державною мовою	формулює мистецькі спостереження усно й письмово, добирає точні слова для опису вражень, смислів і позиції.
Інформаційно-цифрова компетентність	критично працює з візуальними джерелами, цифровими зображеннями, QR-посиланнями та онлайн-інструментами.
Соціальна та громадянська компетентності	слухає інших, аргументує думку, бере участь у парній / груповій взаємодії, поважає різні інтерпретації.
Навчання впродовж життя	ставить запитання, самооцінює поступ, переносить мистецький досвід у повсякденне життя.
Природнича	пояснює зв'язок оптики й сприйняття кольору;
Інноваційність	бачить вплив технологій на мистецтво;
Комунікативна	описує враження точними мистецькими словами.

Очікувані результати навчання

ЗНАННЄВИЙ КОМПОНЕНТ (що учні знатимуть)	ДІЯЛЬНІСНИЙ КОМПОНЕНТ (що учні вмітимуть)	ЦІННІСНИЙ КОМПОНЕНТ (що учні цінуватимуть / до чого прагнутимуть)
• називає риси імпресіонізму; • пояснює походження назви наряду; • розуміє роль світла, повітря й часу доби.	• визначає імпресіоністичний твір серед інших; • описує картину через колір, настрій, мазок і акцент; • формулює гіпотезу щодо серій Моне.	• цінує уважне споглядання; • усвідомлює право митця на суб'єктивне бачення; • помічає красу миті в буденному.

Хід уроку

Настановний меседж для вчителя Головне не «дати визначення імпресіонізму», а організувати ситуацію, у якій учні самі помічають: один і той самий предмет чи об'єкт може виглядати по-різному залежно від світла, відстані, настрою і погляду людини.

I. Організаційний момент — 2–3 хв

Мета етапу: створити спокійний, уважний настрій і налаштувати учнівство на спостереження.

Слова вчителя: «Сьогодні ми спробуємо подивитися на світ очима митців, які не хотіли просто копіювати реальність. Вони хотіли зловити мить: світло на воді, туман над містом, сонячний відблиск, настрій людини. Наше завдання — не лише дізнатися, що таке імпресіонізм, а й навчитися помічати враження».

• Коротке налаштування: учні обирають одне слово для свого настрою на початку уроку: «світло», «туман», «рух», «тиша», «барва», «очікування».

II. Актуалізація знань і мотивація — 5–7 хв

Гачок для учнівства: «Чому здалеку краще?»

Учитель демонструє фрагмент імпресіоністичної картини дуже наближено: видно лише мазки. Потім — увесь твір. Учні відповідають: «Що змінилося, коли ми відійшли на відстань?»

Мінідіалог:

• Що ви побачили спочатку: предмет чи кольорові плями?

- Чому окремі мазки здалеку перетворюються на образ?
- З чим це можна порівняти сьогодні? Орієнтир: пікселі на екрані, фото, сторіс, фільтри, розмиття фону.

Висновок учителя: «Імпресіоністи ніби передбачили сучасну візуальну культуру: зображення складається з окремих кольорових імпульсів, а цілісний образ народжується в очах глядача».

III. Вивчення нового матеріалу — 15–20 хв

Етап будується як послідовність коротких дослідницьких дій, а не як суцільне пояснення.

Мікроетап	Діяльність учнівства	Матеріал підручника	Результат / продукт
1. Народження напрямку 3–4 хв	За текстом с. 10 знаходять відповіді: де виник імпресіонізм; що означає impression; чому фотографія й наука про світло змінили живопис.	С. 10–11	Мініформула: «Імпресіонізм = враження + світло + мить + настрої».
2. Ознаки стилю 5 хв	У парах складають «паспорт імпресіонізму»: мазок, колір, контур, тема, спосіб роботи. Потім звіряють із рубрикою «Мистецька грамотність».	С. 11	Паспорт стилю з 5 ознак.
3. Аналіз твору 5–6 хв	Розглядають К. Моне «Враження. Схід сонця». Відповідають не лише «що зображено», а «що відчувається»: звуки, колір, акцент, настрої.	С. 10–11	Усна інтерпретація «Я стою на березі порту і відчуваю...».
4. Серійний живопис 4–5 хв	Досліджують серію «Копиці сіна»: чому Моне малював один об'єкт багато разів? Що змінюється: предмет чи світло?	С. 12–13	Висновок: «Моне малював не копицю, а зміну світла й часу».

Практико-орієнтовані та компетентнісні завдання

1. «Мистецький детектив: знайди імпресіонізм»

- Учні порівнюють два твори з підручника: Кацусика Хокусай «Велика хвиля в Канагава» і Каміль Піссарро «Острів Лакруа, Руан. Туман».
- Завдання: визначити, який твір імпресіоністичний, і довести відповідь трьома ознаками: світло / мазок / повітря / контури / настрій.

2. «Враження без назви»

- Учні обирають одну картину з теми і записують 3 слова-враження, 2 кольори, 1 звук, який «чується» у творі.
- Після цього сусід / сусідка намагається здогадатися, про яку картину йдеться.

3. Творча вправа «Світло змінює все»

- На аркуші або в зошиті учні швидко створюють два словесні етюди одного об'єкта: «ранкове світло» і «вечірнє світло».
- Формат: 3–4 речення або 5 прикметників до кожного стану. Орієнтир: колір, температура, тінь, настрій.

Методичний коментар до пояснення нового матеріалу

У поясненні доцільно підкреслити, що імпресіоністи не були «невмілими» художниками. Вони свідомо відмовлялися від академічної точності, бо хотіли передати живе сприйняття моменту. Їх цікавили не тверді контури, а світло, повітря, рух кольору й емоційна правда миті.

Можлива фраза вчителя: *«Коли ми фотографуємо захід сонця, ми часто розуміємо: фото не завжди передає те, що ми відчули. Імпресіоністи ніби шукали спосіб передати саме це — не факт, а пережиту мить».*

VI. Підсумок уроку — 5 хв

Формувальне самооцінювання «3–2–1: я бачу імпресіонізм»

- 3 ознаки імпресіонізму, які я можу назвати....
- 2 твори / митці, які запам'яталися...
- 1 питання, яке ще хочеться дослідити...

Взаємооцінювання в парах: учні обмінюються «паспортом імпресіонізму» й ставлять позначку:

- «+» — ознаки названо точно; «?» — потрібно уточнити; «!» — є цікаве спостереження або власний приклад.

Підсумкова фраза вчителя:

«Сьогодні ми побачили, що мистецтво може не пояснювати світ, а давати нам можливість його відчувати. Імпресіонізм — це не лише стиль живопису, а спосіб уважно дивитися на мить».

VII. Домашнє завдання — на вибір учнівства

Учень / учениця обирає одне завдання відповідно до власного інтересу.

Варіант 1. Спостерігач	Варіант 2. Фотограф-імпресіоніст	Варіант 3. Дослідник / дослідниця
Обери один предмет удома або за вікном. Опиши його вранці, вдень і ввечері. Що змінилося в кольорі, тіні, настрої?	Зроби 2–3 фото одного об'єкта в різному освітленні. Підпиши кожне фото одним словом-враженням. За бажання — створи колаж.	Підготуй коротке повідомлення «Чому імпресіоністи вийшли з майстерні на пленер?» Використай 3 ключові слова: світло, повітря, мить.

Орієнтовні критерії успішності уроку:

- Учень / учениця називає не менше 3 ознак імпресіонізму.
- Пояснює, чому картина може передавати насамперед враження, а не точний образ.
- Аргументовано розпізнає імпресіоністичний твір серед інших зображень.
- Створює короткий словесний або візуальний етюд, у якому передано зміну світла чи настрою.

Методичний акцент для вчителя / вчительки

- Не перевантажувати датами: 1874 рік і картина К. Моне — достатній історичний орієнтир для першого знайомства.
- Постійно повертати учнів до питання: «Що я бачу?» і «Що я відчуваю?».
- Показати зв'язок із сучасністю: фото, пікселі, фільтри, сторіс, спроба зловити мить.
- Підкреслити, що імпресіонізм — це свобода бачення, але не випадковість: за легкістю стоїть продумана художня система.

Урок 3. Враження як мова мистецтва: музика, скульптура, поезія, кіно

Мета уроку: показати, як ідея імпресіонізму проявляється у різних видах мистецтва; навчити порівнювати засоби передачі настрою в музиці, скульптурі, поезії, живописі й кіно.

Компетентнісний фокус уроку

Компетентність	Як реалізується на уроці
Культурна компетентність	порівнює мову різних видів мистецтва й виявляє спільний принцип передачі враження.
Вільне володіння державною мовою	формулює мистецькі спостереження усно й письмово, добирає точні слова для опису вражень, смислів і позиції.
Інформаційно-цифрова компетентність	критично працює з візуальними джерелами, цифровими зображеннями, QR-посиланнями та онлайн-інструментами.
Соціальна та громадянська компетентності	слухає інших, аргументує думку, бере участь у парній / груповій взаємодії, поважає різні інтерпретації.
Навчання впродовж життя	ставить запитання, самооцінює поступ, переносить мистецький досвід у повсякденне життя.
Комунікативна	описує звукові та візуальні враження через метафори;
Творча	моделює режисерський або звуковий задум;
Соціальна	працює в парі / групі над інтерпретацією.

Очікувані результати навчання

ЗНАНІСЬКИЙ КОМПОНЕНТ (що учні знатимуть)	ДІЯЛЬНІСНИЙ КОМПОНЕНТ (що учні вмітимуть)	ЦІННІСНИЙ КОМПОНЕНТ (що учні цінуватимуть / до чого прагнутимуть)
• пояснює імпресіонізм у різних видах мистецтва;	• добирає кольорові асоціації до музики;	• цінує міжмистецькі зв'язки; • усвідомлює важливість емоційного

ЗНАННЄВИЙ КОМПОНЕНТ (що учні знатимуть)	ДІЯЛЬНІСНИЙ КОМПОНЕНТ (що учні вмітимуть)	ЦІННІСНИЙ КОМПОНЕНТ (що учні цінуватимуть / до чого прагнутимуть)
- називає засоби виразовості музики, скульптури, кіно; - розуміє ідею «передати світ як відчуття».	- аналізує позу, фактуру, рух у скульптурі; - планує короткий кадр / відео для передачі настрою.	слухання й споглядання; передає настрій без буквального пояснення.

Хід уроку

I. Організаційний момент (2–3 хв)

- Привітання.** Налаштування на уважне слухання й споглядання: «Сьогодні ми спробуємо не просто дивитися на мистецтво, а вловлювати мить — як звук, світло, рух, подих».

- Мікроналаштування** «Один стан»: учні одним словом називають свій теперішній настрій або показують його жестом. Учитель підкреслює: саме такі невловимі стани й цікавили імпресіоністів.

II. Актуалізація знань і мотивація — “гачок” для учнівства (5–7 хв)

Гачок «Чи може музика мати колір?»

- Учитель вмикає короткий фрагмент Клода Дебюссі «Місячне сяйво» або «Відблиски на воді». Учні слухають із заплющеними очима 40–60 секунд.

- Швидка відповідь на стікері: 1 колір + 1 слово-настрій + 1 образ, який виник під час слухання.

- Обговорення: «Ми не бачили сюжету, але щось відчули. Отже, мистецтво може говорити не тільки предметами, а й настроями».

Орієнтовні запитання

- Який колір “звучав” у музиці?
- Музика більше розповідала історію чи створювала атмосферу?

- Чи можна цей фрагмент порівняти з картиною Моне: чому?

ІІІ. Вивчення нового матеріалу на основі діяльнісного підходу (15–20 хв)

1. Мініпояснення вчителя «Імпресіонізм переходить межі полотна» (3 хв)

Ключова думка для пояснення: імпресіонізм — це не лише живопис. У музиці він виявляється як настрій, напівтон, темброва барва; у скульптурі — як жива поверхня, рух і напруження; у поезії — як музичність слова; у кіно — як світло, ракурс, ритм кадрів і внутрішній стан людини. Тому поняття «враження» стає спільною мовою різних мистецтв.

2. Практична вправа «Музичний портрет без контуру» (5 хв)

- Робота в парах. Учні розглядають у підручнику портрети О. Мурашка та П.-О. Ренуара й обирають, який із них найбільше відповідає музичному настрою Дебюссі.

- Формула відповіді: «Я обираю ____, тому що в музиці я почув/почула ____, а в портреті бачу ____».

- Компетентнісний акцент: учень не шукає “правильну” відповідь, а доводить власне сприйняття через ознаки твору: колір, світло, погляд, тло, м’якість/контраст.

3. Візуально-пластичний аналіз «Скульптура, яка дихає» (4 хв)

- Учні розглядають твори О. Родена та К. Клодель. Завдання: визначити, що створює враження руху або внутрішнього напруження: поза, нахил, фактура, жест, ритм ліній, світлотінь.

- Мініпроба: один учень/учениця за бажанням відтворює “статичну позу з внутрішнім рухом”, клас добирає 2–3 слова до стану: сумнів, сила, очікування, політ, напруга.

4. Робота з картиною Едгара Дега «Кадр замість сцени» (5 хв)

- Учні розглядають «Зірку» і «Танцювальний клас». Питання: що бачимо — ідеальний виступ чи повсякденну мить? Які пози, обрізані фігури, паузи, світло створюють ефект “підглянутої миті”?

- Мікрозавдання “режисер кадру”: оберіть один момент зі шкільного життя, який можна показати імпресіоністично: не подію загалом, а настрої миті. Запишіть: ракурс + деталь + світло/звук.

5. Міжмистецький місток «Поезія і кіно теж ловлять мить» (3 хв)

- Учитель коротко пояснює: у поезії П. Верлена настрої створюють ритм, звукові повтори, м’якість образів; у кіноімпресіонізмі Л. Делюка — світло, ракурс, ритм кадрів, рух камери.

- Запитання до класу: «Що спільного між музикою, картиною, скульптурою, поезією і кіно, якщо всі вони передають не факт, а стан?»

VI. Підсумок уроку. Формувальне оцінювання (5 хв)

Приєм «3 докази враження»

Учні завершують три речення в зошиті або на картці:

- Сьогодні я зрозумів/зрозуміла, що імпресіонізм у мистецтві — це...
- Найпереконливіше враження для мене створили... тому що...
- Я можу довести зв'язок між музикою і живописом через такі ознаки...

Швидка самооцінка

Критерій	Так	Частково	Потребую підтримки
Я можу назвати ознаки музичного імпресіонізму.	☐	☐	☐
Я можу пояснити, як скульптура або картина передає рух/настрій.	☐	☐	☐
Я можу аргументувати власне враження від мистецького твору.	☐	☐	☐

VII. Домашнє завдання на вибір учнівства

1. «Режисерський погляд». Зніми коротке відео 20–30 секунд, яке передає один настрій без слів: очікування, легкий сум, радість, спокій, напруга. Додай короткий коментар: який ракурс, деталь і світло допомогли передати стан.

2. «Музичний портрет картини». Обери одну картину з теми й добери до неї 5 слів-характеристик, 2 кольори та 1 музичний інструмент, який міг би її «озвучити».

3. «Скульптура емоції». Створи фото або замальовку пози, яка передає внутрішній стан без міміки. Поясни 2–3 реченнями, які засоби допомогли передати емоцію.

4. «Мініподкаст». Запиши аудіо до 1 хвилини: «Що об'єднує Моне, Дебюссі, Родена, Дега і Верлена?»

Методичні акценти для вчителя

- Не вимагати єдиної «правильної» емоції: важливими є уважність до деталей і аргументація власного враження.
- Під час роботи з музикою уникати довгих фрагментів: краще 40–60 секунд уважного слухання з чітким завданням.
- Підкреслювати міжмистецькість: учні мають побачити, що світло, ритм, рух, колір, фактура й звук можуть виконувати схожу виражальну роль.

- Складні поняття пояснювати через досвід підлітків: кадр, сторіс, музичний настрій, відео без слів, “піймана мить”.

Орієнтовна дошка / слайд уроку

Ключове питання	Як мистецтво передає не подію, а враження?
Ключові слова	настрій, мить, світло, тембр, ракурс, рух, фактура, напівтон
Мистецькі імена	Клод Дебюссі, Едгар Дега, Огюст Роден, Каміла Клодель, Поль Верлен, Луї Делюк
Формула уроку	бачу + чую + відчуваю + доводжу

Урок 4. Враження як мова мистецтва: пуантилізм і постімпресіонізм

Мета уроку: розкрити перехід від імпресіоністичного враження до пошуку структури, символіки й емоційної сили в постімпресіонізмі; навчити порівнювати художні принципи Сера, Сіньяка, ван Гога, Гогена, Сезанна. Дослідити як від імпресіоністичного «зловити мить» мистецтво переходить до пошуку глибшого сенсу: крапка, колір, мазок і ритм стають мовою емоції та авторського бачення.

Компетентнісний фокус уроку

Компетентність	Як реалізується на уроці
Культурна компетентність	розуміє стиль митця як індивідуальний спосіб бачення й осмислення світу.
Вільне володіння державною мовою	формулює мистецькі спостереження усно й письмово, добирає точні слова для опису вражень, смислів і позиції.
Інформаційно-цифрова компетентність	критично працює з візуальними джерелами, цифровими зображеннями, QR-посиланнями та онлайн-інструментами.
Соціальна громадянська компетентності	та слухає інших, аргументує думку, бере участь у парній / груповій взаємодії, поважає різні інтерпретації.

Компетентність	Як реалізується на уроці
Навчання впродовж життя	ставить запитання, самооцінює поступ, переносить мистецький досвід у повсякденне життя.
Природнича	пояснює оптичне змішування кольорів;
Інноваційність	створює власну «формулу стилю»;
Математична	помічає ритм, повтор, структуру.

Очікувані результати навчання

ЗНАННЄВИЙ КОМПОНЕНТ (що учні знатимуть)	ДІЯЛЬНІСНИЙ КОМПОНЕНТ (що учні вмітимуть)	ЦІННІСНИЙ КОМПОНЕНТ (що учні цінуватимуть до чого прагнутимуть)
• пояснює відмінність імпресіонізму, пуантилізму і постімпресіонізму; • називає риси постімпресіонізму; • розуміє поняття «стиль митця».	• порівнює роботу з кольором і формою; • виконує точковий експеримент; • створює «рецепт стилю».	• цінує індивідуальність мистецького бачення; • усвідомлює пошук сенсу в мистецтві; • відкрито висловлює враження від складних творів.

Хід уроку

I. Організаційний момент — 2–3 хв

Мета етапу: налаштувати учнівство на уважне порівняння і сприйняття мистецтва як особистого висловлювання.

Слова вчителя:

«Минулого разу ми говорили про мистецтво враження — про світло, туман, мить. Сьогодні подивимося, що сталося далі: коли художникам стало замало просто передати враження, вони почали шукати глибший сенс, власний ритм і власну мову кольору».

- Швидке налаштування: учні обирають одне слово, яке сьогодні хочуть «побачити» в мистецтві: крапка, ритм, вибух, тиша, структура, сон, світло, емоція.

II. Актуалізація знань і мотивація — 5–7 хв

Гачок для учнівства: «Крапка, яка стає картиною»

Учитель демонструє збільшений фрагмент пуантилістичного твору, де видно окремі крапки кольору, а потім — зображення цілком. Учні відповідають:

- Що ви бачите зблизька: предмет чи кольорові точки?
- Що змінюється, коли ми відходимо на відстань?
- Чи схоже це на пікселі екрана або цифрове зображення?

Міні-висновок учителя: «Пуантилісти працювали не лише пензлем, а й знаннями про зір: вони довірили частину роботи очам глядача».

III. Вивчення нового матеріалу — 15–20 хв

Навчальний матеріал опрацьовується через короткі дослідницькі дії: учні не просто слухають пояснення, а порівнюють, формулюють, доводять і створюють власні мініпродукти.

Мікроетап	Діяльність учнівства	Матеріал підручника	Результат / продукт
1. Пуантилізм: наука крапки 4 хв	Розглядають твір Ж. Сьорра. Визначають, чому кольори не змішано на палітрі, а покладено точками поруч. Пояснюють поняття «оптичне змішування».	с. 18–19	Висновок: «колір змішується в оці глядача».
2. Постімпресіонізм: від миті до сенсу 5 хв	Порівнюють, що було головним для імпресіоністів і що стало важливим для постімпресіоністів: не лише світло, а зміст, символ, авторський стиль.	с. 18–19	Таблиця «мить — сенс — стиль».
3. Три авторські мови 6 хв	Працюють у трьох групах: Сезанн — форма і конструкція; Гоген — декоративність і символіка; ван Гог — емоція, фактура, імпасто.	с. 19	Мініпрезентація групи: «Наш митець бачить світ як...».
4. «Зоряна ніч»: рух неба і	Аналізують картину В. ван Гога: які елементи рухаються, які статичні; як сині й жовті	с. 20–21	Інтерпретація в одному реченні:

внутрішній стан 5 хв	кольори створюють емоційну напругу.		«Це не просто ніч, а...».
-------------------------	-------------------------------------	--	---------------------------

Практико-орієнтовані та компетентнісні завдання

1. «Формула художнього стилю»

У парах учні створюють коротку формулу для трьох напрямів: імпресіонізм, пуантилізм, постімпресіонізм.

Орієнтовний формат: «Імпресіонізм = світло + мить + повітря», «Пуантилізм = крапка + наука + оптичне змішування», «Постімпресіонізм = колір + емоція + сенс + авторський стиль».

2. «Митець як режисер бачення»

Кожна група отримує одного митця: Сьорра, Сезанн, Гоген або ван Гог. Учні добирають 3 слова до його стилю і пояснюють, як саме він «режисує» погляд глядача: крапкою, формою, кольором, фактурою, символом.

3. Слухання і порівняння: М. Равель «Болеро» + В. ван Гог «Зоряна ніч»

Після прослуховування фрагмента учні знаходять подібність між музичним повтором, наростанням тембру й ритмом закручених мазків у картині.

Запитання: «Де ви відчуваєте момент емоційного вибуху — у музиці, картині чи в обох творах?»

4. Мініексперимент «Оптична лабораторія»

Учні ставлять поряд дрібні крапки двох чистих кольорів, відсувають аркуш на відстань витягнутої руки й описують, який третій колір або оптичний ефект виникає.

Висновок записують за моделлю: «Коли я дивлюся зблизька, бачу...; коли здалеку — бачу...».

Методичний коментар до пояснення нового матеріалу

Пояснюючи постімпресіонізм, доцільно не подавати його як один стиль із єдиними правилами. Це радше спільний напрям пошуку після імпресіонізму. Сезанн шукає порядок і форму, Гоген — символічний і декоративний світ, ван Гог — емоційний вибух кольору й мазка. Саме тому ключове поняття уроку — «стиль митця».

Можлива фраза вчителя:

«Імпресіоністи запитували: як виглядає мить? Постімпресіоністи запитали інакше: що ця мить означає для мене?»

VI. Підсумок уроку — 5 хв

Формувальне самооцінювання «Світлофор розуміння»

- *Зелений*: я можу пояснити різницю між імпресіонізмом, пуантилізмом і постімпресіонізмом.
- *Жовтий*: я розумію загальну ідею, але ще плутаю ознаки окремих митців.
- *Червоний*: мені потрібен ще один приклад або порівняння.

Взаємооцінювання в парах: учні обмінюються «формулою стилю» й позначають:

- «+» — формула точна й зрозуміла;
- «!» — є цікава метафора або сучасна аналогія;
- «?» — потрібно уточнити одну ознаку.

Підсумкова фраза вчителя:

«Сьогодні ми побачили, що мистецтво може рухатися від враження до сенсу. Одна крапка, один мазок або один повтор у музиці можуть передати не лише те, що ми бачимо, а й те, що відбувається всередині людини».

VII. Домашнє завдання — на вибір учнівства

Варіант 1. Дослідник / дослідниця	Варіант 2. Творець / творчиня	Варіант 3. Кінокритик / критикиня
Створи порівняльну мінітаблицю «Імпресіонізм — пуантилізм — постімпресіонізм»: 3 ознаки, 1 митець, 1 твір, 1 сучасна аналогія	Виконай фрагмент «зоряного неба» у стилі іншого митця / мисткині: Моне, Примаченко, Сезанна або власному стилі. Додай коротке пояснення, що змінилося	Переглянь фрагмент фільму про ван Гога або репродукції його творів. Напиши 5–7 речень: чому його мазок здається «живим»?

Орієнтовні критерії успішності уроку:

- Учень / учениця пояснює, що таке оптичне змішування кольорів.
- Називає не менше 2 відмінностей між імпресіонізмом і постімпресіонізмом.
- Упізнає риси творчого почерку ван Гога, Сезанна або Гогена за прикладом твору.
- Аргументовано описує емоційний вплив кольору, фактури або ритму в картині.
- Створює коротку «формулу стилю» та презентує її зрозуміло для однокласників.

Коротка картка для вчителя: головні акценти уроку

- Пуантилізм доцільно пояснювати через сучасну аналогію з пікселями, але підкреслити різницю: це не цифрова технологія, а художній і науковий експеримент із зором. Постімпресіонізм не зводиться до одного набору ознак: важливо показати різні авторські стратегії.

- Під час аналізу «Зоряної ночі» спрямовувати учнів не на біографічні подробиці, а на виразові засоби: ритм, контраст, фактуру, колір, композицію.

- Творчість М. Равеля часто пов'язують із пошуками музичного імпресіонізму, однак «Болеро» доцільно розглядати передусім через повтор, наростання, ритм і темброву зміну

Урок 5. Символ, стиль, краса: символізм як мова прихованих смислів

Логіка теми Чотири уроки послідовно розкривають: символізм як мову прихованих смислів; модерн в архітектурі як поєднання природи, технологій і краси; живопис та графіку модерну як візуальну поезію; декоративне мистецтво, дизайн, моду й повсякденну красу модерну. Усі уроки побудовані за єдиним шаблоном: коротка мета, очікувані результати, діяльнісний підхід, Практико-орієнтовані та компетентнісні завдання, підсумкова рефлексія й домашнє завдання на вибір.

Мета уроку: формувати уявлення про символізм як мистецтво натяку, багатозначності й внутрішнього змісту; розвивати вміння уважно сприймати твори мистецтва, помічати смислові деталі та аргументовано пояснювати власну інтерпретацію; спонукати учнівство до особистісного самовираження через створення символічного образу.

Очікувані результати навчання

ЗНАННЄВИЙ КОМПОНЕНТ Що учні знатимуть	ДІЯЛЬНІСНИЙ КОМПОНЕНТ Що учні вмітимуть	ЦІННІСНИЙ КОМПОНЕНТ Що учні цінуватимуть / до чого прагнутимуть
• що символ — це видиме, яке вказує на невидиме; • характерні риси символізму: натяк, багатозначність, емоційна й загадкова атмосфера, звернення	• розрізняти знак і символ; • аналізувати деталі твору: колір, світло, жест, позу, тло, контраст, композицію; • висувати інтерпретацію і	• повагу до різних інтерпретацій мистецького твору; • уважність до підтекстів і внутрішніх станів людини;

до міфів, снів, духовних станів; • приклади символістських образів у європейському й українському мистецтві.	доводити її через конкретні візуальні ознаки; • створювати короткий опис або ескіз власного символічного автопортрета.	• готовність говорити про складні почуття через мистецтво; • прагнення бачити в образах не лише зовнішність, а й смисл.
---	---	--

Компетентнісний потенціал уроку

Компетентність / уміння	Як реалізується на уроці	
Культурна компетентність	учні сприймають і порівнюють твори європейського та українського символізму, встановлюють зв'язок між образом, емоцією та смислом.	
Спілкування державною мовою	формулюють усні й письмові інтерпретації, добирають точні слова для опису настрою, символів і підтекстів.	
Уміння вчитися	користуються алгоритмом аналізу «бачу — припускаю — доводжу», ставлять запитання до твору й перевіряють власні припущення деталями.	
Соціальна громадянська компетентність	і	працюють у парах і групах, слухають різні версії, аргументують без знецінення думок інших.
Ініціативність підприємливість	і	створюють власну ідею символічного автопортрета, обирають форму подання й пояснюють задум.
Інформаційно-цифрова компетентність	за наявності технічних умов розглядають репродукції на екрані, можуть підготувати фотоідею / колаж або коротке повідомлення про символ.	
Емоційно-етична компетентність	усвідомлюють, що мистецтво допомагає говорити про сон, страх, любов, духовність, вибір, сумнів і надію.	

Настановний меседж для вчителя

Важливо
Під час уроку не доцільно вимагати «єдино правильної» відповіді. Символізм працює через натяк і багатозначність, тому головне — навчити учнівство пояснювати свою версію, спираючись на деталі твору.

Роль учителя — не «розшифрувати» твір замість учнів, а дати інструменти уважного бачення: колір, лінія, контраст, жест, поза, тло, композиція, повторюваний мотив.

Хід уроку

I. Організаційний момент — 2–3 хв

- Привітання. Перевірка готовності до уроку. Налаштування на уважне сприйняття образів, підтекстів і деталей.
- Коротка домовленість: на уроці може бути кілька переконливих відповідей, якщо вони спираються на ознаки твору.
- Учитель пропонує учням обрати «режим сприймання»: дивитися повільно, помічати незвичне, не поспішати з висновком.

Слова вчителя

«Сьогодні ми спробуємо читати мистецтво як таємне повідомлення. Подивимося, як звичайний образ може говорити про сон, страх, любов, духовність або вибір. На цьому уроці важливо не вгадати відповідь, а довести власне бачення деталями твору».

II. Актуалізація знань і мотивація — 5–7 хв

Гачок: «Що означає око, квітка або темрява?»

- Учитель демонструє 3–4 прості символи: око, місяць, квітку, птаха, чорний і білий кольори. Можна показати їх як картки або піктограми на екрані.
- Учні протягом 30 секунд записують першу асоціацію до кожного символу. Важливо не пояснювати довго, а зафіксувати інтуїтивну реакцію.
- Швидкий обмін у парах: чи збіглися асоціації? У чому різниця?
- Класове обговорення: чому той самий образ може означати різне для різних людей?

Мікровисновок учителя

«Знак зазвичай повідомляє щось прямо: стрілка показує напрям, дорожній знак попереджає про небезпеку. Символ працює інакше: він не закриває думку, а відкриває простір для тлумачення. Саме тому символічний образ може хвилювати нас навіть тоді, коли ми не все розуміємо буквально».

III. Вивчення нового матеріалу — 15–20 хв

1. Мініпояснення «Символізм: мистецтво натяку» — 3–4 хв

- Учитель коротко пояснює: символ — це видиме, що вказує на невидиме: почуття, ідею, страх, мрію, пам'ять, духовний стан.

- Символізм — напрям у мистецтві, де митці прагнули передати не стільки зовнішню реальність, скільки внутрішній світ людини, сон, фантазію, таємницю, підсвідоме.
- Ключові ознаки: образ-натяк, багатозначність, емоційна й загадкова атмосфера, звернення до міфів, легенд, біблійних сюжетів, снів і вічних образів.

Запис у зошит / на дошку
Символ — це видимий образ, який натякає на невидимий зміст. Символізм — мистецтво натяку, настрою і прихованих смислів. Формула аналізу: Я бачу... → Це може означати... → Я так думаю, тому що...

2. Візуальне дослідження «Деталь як ключ» — 5–6 хв

- Робота з творами Оділона Редона «Циклоп» і «Око». Учитель просить учнів не переказувати сюжет, а шукати деталі, які створюють стан загадковості.
- Пари отримують короткий алгоритм: 1) що в образі реальне? 2) що фантастичне? 3) який настрій? 4) яку історію може приховувати образ? 5) яка деталь є головним ключем?
- Після обговорення 2–3 пари озвучують версії. Учитель підкреслює різні, але обґрунтовані інтерпретації.

Питання-підказки
• Чому око може бути не лише частиною обличчя, а й символом спостереження, інтуїції, самотності або мрії? • Чому фантастична істота може викликати не страх, а ніжність чи цікавість? • Які кольори й форми допомагають відчутти сон, диво, тривогу або таємницю?

3. Український контекст: символи духовності, родини й вибору — 6–7 хв

- Учитель переходить до творів Софії Зарицької, Олександра Мурашка та Михайла Жука. Акцент: український символізм часто поєднує внутрішній світ людини з народними мотивами, духовністю, родинністю, національним відродженням.
- На прикладі «Родинного щастя» учні визначають символи родини, підтримки, навчання, духовного зв'язку.
- На прикладі «Благовіщення» учні спостерігають, як світло, поза, жест і золоте тло перетворюють звичайну сцену на образ духовної події.

- На прикладі «Біле і чорне» Михайла Жука учні аналізують контраст світлого й темного, сопілку, молитовний жест, квіткове тло як деталі прихованого змісту.

Слова вчителя
«У символізмі важливо не лише запитати: „Що зображено?“. Важливіше запитати: „Що це може означати?“. Наприклад, сопілка може бути просто музичним інструментом, а може стати образом внутрішнього голосу. Білий і чорний колір можуть бути просто контрастом, а можуть говорити про вибір, боротьбу, напругу між двома станами душі».

4. Творча дія «Мій символічний автопортрет» — 4–5 хв

- Учні добирають 2–3 символи, які можуть передати їхній настрій, мрію, рису характеру або цінність.
- Формат роботи: швидкий ескіз, схема, колажна ідея або короткий опис.
- Обов’язкова умова: біля кожного символу записати значення. Наприклад: «птах — свобода», «місяць — тиша», «ключ — пошук відповіді», «квітка — крихкість і сила».
- За бажанням 2–3 учні презентують задум без оцінювання художньої майстерності: оцінюється смисл і пояснення.

IV. Практичне застосування — 8–10 хв

Завдання «Мистецький тлумач»

- Клас об’єднується у 4 групи. Кожна група отримує один твір або фрагмент твору.
- Групи працюють за формулою відповіді: «Я бачу..., це може означати..., тому що в композиції / кольорі / жесті / тлі / контрасті є...».
- Кожна група готує коротку відповідь на 40–60 секунд. Інші групи можуть поставити одне уточнювальне запитання.

Група	Фокус дослідження	Орієнтовний результат
Група 1	Фантастичний образ і настрій	пояснює, як фантастична деталь створює відчуття сну, дива, тривоги або таємниці.
Група 2	Контраст світлого й темного	доводить, як колірний контраст може передавати вибір, боротьбу, духовність, напруження.

Група 3	Жест і поза як символ	аналізує, як положення тіла, рук, погляд або схилення передають внутрішній стан.
Група 4	Тло, квіти, музика, коло як смислові деталі	пояснює, як другорядні на перший погляд деталі стають ключами до змісту.
Підказка для відповіді учнів		
«Ми бачимо _____. Це може означати _____. Ми так думаємо, тому що в творі є _____ (колір / світло / жест / тло / контраст / композиція). Інша можлива версія — _____».		

V. Закріплення й узагальнення — 3–4 хв

- Прийом «Три слова про символізм»: кожен учень записує три слова, які найточніше передають суть символізму. Наприклад: натяк, таємниця, підтекст.
- Учитель пропонує коротко завершити речення: «Символ відрізняється від звичайного зображення тим, що...».
- Мініпідсумок: символізм навчає бачити не лише форму, а й прихований зміст; не лише сюжет, а й стан душі.

VI. Підсумок уроку — 5 хв

Формувальне самооцінювання / взаємооцінювання

Учні обирають рівень 1–4 та підтверджують його коротким доказом. За потреби оцінювання може бути взаємним у парах: учень / учениця слухає доказ однокласника й ставить уточнювальне запитання.

Критерій	Самооцінка	Доказ / приклад
Я розумію, що таке символ у мистецтві.	1 2 3 4	
Я можу пояснити прихований зміст деталі у творі.	1 2 3 4	
Я аргументую власну інтерпретацію.	1 2 3 4	
Я створив / створила власний символічний образ.	1 2 3 4	
Рефлексійна репліка на вихід		
«Сьогодні я зрозумів / зрозуміла, що символ може...» «Найсильніший образ уроку для мене — ..., тому що...»		

VII. Домашнє завдання — на вибір учнівства

- Створи символістичний автопортрет у вигляді малюнка, колажу або фотоідеї. Додай пояснення 2–3 символів.
- Обери один символ (квітка, птах, вода, місяць, дзеркало, коло) і підготуй коротке повідомлення: що він може означати в мистецтві.
- Напиши 5–7 речень на тему «Мистецтво як таємне послання: чому символи говорять сильніше за прямі слова?».
- За бажанням: добери сучасний приклад символу в музиці, кіно, дизайні, рекламі або соціальних мережах і поясни його значення.

Додаток. Картка для учня / учениці

Алгоритм «Читаю символ»
1. Що я бачу буквально? 2. Який настрій відчуваю? 3. Яка деталь здається ключовою? 4. Що ця деталь може означати? 5. Чим я можу довести свою версію? 6. Яка інша інтерпретація також можлива?

Урок 6. Символ, стиль, краса: архітектура модерну

Мета уроку: формувати уявлення про архітектуру модерну як стиль, що поєднує нові технології, природні форми, декоративність і функціональність; навчити учнівство впізнавати ознаки модерну в європейських та українських спорудах, аналізувати будівлю як цілісний художній образ і проєктувати власний архітектурний елемент у цьому стилі.

Очікувані результати навчання

ЗНАНІСВИЙ КОМПОНЕНТ Що учні знатимуть	ДІЯЛЬНІСНИЙ КОМПОНЕНТ Що учні вмітимуть	ЦІНІСНИЙ КОМПОНЕНТ Що учні цінуватимуть / до чого прагнутимуть
• причини виникнення модерну наприкінці XIX ст.; • характерні ознаки архітектури модерну: хвилясті лінії, природні мотиви, декоративність, поєднання матеріалів, вільне планування;	• розпізнавати модерн за візуальними ознаками; • аналізувати споруду як цілісний художній образ; • порівнювати архітектурні рішення А. Гауді, В. Городецького та представників українського модерну;	• цінність гармонійного, емоційно комфортного середовища для людини; • уважність до архітектурної спадщини; • повагу до українського модерну

• різні назви стилю в Європі: ар-нуво, юргендстиль, сецесіон тощо; • приклади європейського й українського модерну; • поняття «синтез мистецтв» в архітектурі.	• пояснювати, як технології й матеріали вплинули на художню форму; • створювати ескіз архітектурної деталі в стилі модерн; • аргументувати власну позицію щодо краси й функціональності міського простору.	як частини європейського мистецького процесу; • відповідальне ставлення до міського простору; • прагнення помічати красу деталей у повсякденному житті.
--	--	--

Компетентнісний потенціал уроку

Компетентність	Як реалізується на уроці
Культурна компетентність	аналіз архітектури модерну як частини європейської та української культурної спадщини; розуміння синтезу мистецтв.
Громадянська та соціальна	обговорення відповідальності людини за якість міського середовища; повага до культурної спадщини громади.
Інноваційність	усвідомлення впливу нових матеріалів і технологій на народження модерну; проектування сучасного архітектурного елемента.
Екологічна	зв'язок архітектури з природними формами; розуміння органічності, гармонії та людиноцентричності простору.
Підприємливість і фінансова грамотність	обговорення ролі дизайну, архітектури, бренду міста й туристичної привабливості архітектурних об'єктів.
Уміння вчитися впродовж життя	робота з візуальною інформацією, картками ознак, самооцінювання власного результату.
Інформаційно-цифрова	за можливості — пошук прикладів модерну на мапах, у віртуальних галереях або міських фотобазах; підготовка сторіс / слайдів.
Спілкування державною мовою	усне обґрунтування мистецької позиції за формулою «Я бачу... Це свідчить... Отже...».

Хід уроку

Настановний меседж для вчителя

Учням важливо відчутти модерн не як «стару архітектуру», а як близьку до сучасного дизайну ідею: простір має бути не лише корисним, а й емоційно виразним, людським, красивим. На уроці доцільно уникати сухого переліку ознак. Краще вести учнівство від враження до доказу: «що я відчуваю?» — «яка деталь це створює?» — «яка ознака модерну тут працює?».

I. Організаційний момент — 2–3 хв

Привітання. Налаштування на уважне сприйняття архітектури як простору, що впливає на людину. Учитель пропонує подивитися на клас як на простір дизайну: що в ньому функціональне, а що красиве? Чого бракує для відчуття затишку, натхнення, свободи?

Слова вчителя: «Ми часто думаємо, що будинок — це просто стіни, вікна й дах. Але модерн поставив дуже сучасне запитання: чи може будинок бути не просто коробкою, а живим образом, який впливає на наші настрої? Сьогодні ми спробуємо читати архітектуру як організм: у ньому є лінії, ритм, характер, настрої і навіть власна історія».

II. Актуалізація знань і мотивація — 5–7 хв

Гачок: «Будинок, який дихає»

Учитель демонструє фото будинку Бальо або будинку Міла Антоніо Гауді. Учні протягом 30 секунд обирають одну асоціацію й записують її в зошит: хвиля, кістяк, печера, дракон, рослина, корал, фантазія, живий організм, казковий будинок.

Швидке обговорення: які деталі змушують будівлю здаватися живою?

Які лінії переважають: прямі чи хвилясті?

Що в будівлі нагадує природу?

Чи може така архітектура бути зручною для життя, а не лише красивою для туристичного фото?

Мікровисновок учителя: «Модерн відмовляється від сухої прямолінійності й шукає натхнення в природі. Він не просто прикрашає будівлю, а прагне зробити її цілісним образом».

III. Вивчення нового матеріалу — 15–20 хв

1. Мініпояснення «Чому виник модерн?»

Учитель коротко пояснює, що наприкінці XIX століття світ стрімко змінювався: розвивалися промисловість, міста, нові матеріали й технології. Митці прагнули не копіювати історичні стилі, а створити нову художню мову, яка відповідала б духові часу.

Модерн виник як прагнення до нового стилю, не схожого на попередні історичні зразки.

Архітектори використовували скло, метал, бетон, кераміку, декоративні ремесла.

Джерелом натхнення стали природні форми: стебла, хвилі, мушлі, крила, квіти, лоза.

У різних країнах стиль мав різні назви: ар-нуво, сецесіон, юргендстиль, Ліберті, Тіффані.

Слова вчителя: «Модерн — це момент, коли архітектура ніби сказала: я не хочу бути копією минулого. Я хочу бути живою, сучасною, красивою й корисною водночас».

2. Робота з ознаками модерну «Докази на фасаді»

Учні працюють у парах або малих групах. Кожна група отримує набір карток з ознаками модерну та зображення однієї споруди. Завдання — прикласти картки до конкретних деталей споруди й пояснити вибір.

хвилясті, плавні лінії;

рослинні й органічні мотиви;

багате оздоблення;

поєднання скла, металу, бетону, кераміки;

вільне планування;

асиметрія та динамічність;

синтез мистецтв: архітектура + скульптура + живопис + декоративне мистецтво;

цілісний образ будівлі.

Формула відповіді учнів: «Я бачу..., це є ознакою модерну, тому що...».

3. Порівняння «Гауді — Городецький — український модерн»

Клас об'єднується у три групи. Кожна група отримує фокус аналізу й презентує 2–3 висновки.

Група	Матеріал для аналізу	Що потрібно з'ясувати
1	А. Гауді: будинки Бальо, Міла, палац Ель-Капріччо	Які форми природи або фантастичні образи «оживають» в архітектурі?
2	В. Городецький: Будинок з химерами	Що робить споруду емоційною, загадковою, театральною? Чи можна назвати її «українською архітектурною фантазією»?

3	Бесарабський ринок, Полтавський краєзнавчий музей	Які ознаки модерну поєднуються з українським національним духом?
---	---	--

Запитання для всього класу: «Що спільного між фантазійною архітектурою Гауді та Будинком з химерами? А що робить український модерн не просто європейським стилем, а частиною нашої культурної пам'яті?»

4. Дискусійна хвилина «Місто: раціональність чи фантазія?»

Учні обирають позицію й висловлюються за формулою: «Я вважаю..., тому що... Наприклад...».

Позиція А: у сучасному місті головне — зручність, простота, економність.

Позиція Б: місто має бути емоційним, красивим, впізнаваним, із художніми деталями.

Позиція В: важливо поєднати функціональність і красу, як це робив модерн.

IV. Практичне застосування — 8–10 хв

Творча вправа: «Органічна лінія для міста»

Учні створюють ескіз одного архітектурного елемента в стилі модерн. Варіанти: дверна ручка, вікно, лавка, фасадна деталь, вхід до школи, ліхтар, навіс зупинки, елемент шкільного коридору, обкладинка архітектурного путівника.

Умови виконання:

використати плавну / хвилясту лінію;

додати природний мотив: листок, квітку, хвилю, крило, стебло, мушлю тощо;

передбачити декоративну деталь;

пояснити функцію: як цей елемент допомагає людині або робить простір зручнішим;

дати назву ескізу.

Мініпрезентація: кожен / кожна завершує речення: «Мій елемент не лише прикрашає, а й...».

Диференціація

Учні, яким складно малювати, можуть описати елемент словами або скласти «технічне завдання» дизайнеру. Учні з високим рівнем підготовки можуть додати колористику, матеріали й пояснити, як їхній елемент пов'язаний із конкретною спорудою модерну.

V. Закріплення / швидка перевірка розуміння — 3–4 хв

Вправа «Так / ні / доведи»

Модерн повністю відмовляється від декору. — Ні, навпаки, декоративність є важливою ознакою.

Модерн часто звертається до природних форм. — Так.

У модерні будівля може мислитися як цілісний художній образ. — Так.

Український модерн лише копіював європейські зразки. — Ні, він поєднував європейські тенденції з національними мотивами.

Красива річ не може бути функціональною. — Ні, модерн прагнув поєднати красу й користь.

VI. Підсумок уроку — 5 хв

Формувальне самооцінювання / взаємооцінювання. Учні обирають рівень 1–4 та підтверджують його коротким доказом. Учитель підкреслює, що головне — не просто назвати ознаку, а побачити її в конкретній деталі споруди.

Критерій	Самооцінка	Доказ / приклад
Я називаю основні ознаки архітектури модерну.	1 2 3 4	
Я можу впізнати модерн у споруді й довести це деталями.	1 2 3 4	
Я розумію зв'язок технологій, матеріалів і художньої форми.	1 2 3 4	
Я аргументую думку про красу і функціональність будівлі.	1 2 3 4	
Я створив / створила ескіз у стилі модерн.	1 2 3 4	

Рефлексивне запитання: «Після цього уроку яку деталь у будівлях міста ви будете помічати уважніше?»

VII. Домашнє завдання — на вибір учнівства

Знайди у своєму місті / селищі або в інтернеті приклад будівлі з рисами модерну. Підготуй 3–4 слайди або сторіс із поясненням: які ознаки стилю ти бачиш?

Створи мінікомікс «Будівля розповідає свою історію» за мотивами архітектури модерну.

Напиши коротке есе «Чи може місто бути красивим щодня?»

Створи ескіз входу до школи / бібліотеки / мистецького простору в стилі модерн і поясни, як у ньому поєднано красу та функцію.

Методичні акценти для вчителя

Починати аналіз споруди краще з емоції та асоціації, а потім переходити до термінів.

Не зводити модерн лише до «красивих завитків»: важливо показати зв'язок стилю з технологіями, матеріалами й новим міським способом життя.

Український модерн доцільно подавати як самобутній варіант європейського стилю, у якому важливі національні мотиви, культурна пам'ять і локальний образ міста.

Під час творчої справи оцінювати не художню досконалість малюнка, а відповідність ідеї ознакам модерну та здатність пояснити задум.

Урок 7. Символ, стиль, краса: живопис і графіка модерну

Мета уроку: формувати уявлення про живопис і графіку модерну як декоративну, символічну й емоційно насичену художню мову; навчити учнівство аналізувати роль лінії, орнаменту, кольору, площини та тексту в композиції, порівнювати картину й афішу як мистецькі твори та створювати ескіз афіші / постера у стилі модерн.

Очікувані результати навчання

ЗНАННЄВИЙ КОМПОНЕНТ Що учні знатимуть	ДІЯЛЬНІСНИЙ КОМПОНЕНТ Що учні вмітимуть	ЦІННІСНИЙ КОМПОНЕНТ Що учні цінуватимуть / до чого прагнутимуть
• основні риси живопису модерну: плавна лінія, декоративність, орнаментальне тло, алегоричність, плоский простір; • особливості графіки й плаката модерну; • роль літографії у поширенні афіш; • приклади творів Г.	• аналізувати твір через лінію, колір, орнамент, простір і настрій; • порівнювати живопис і графіку модерну; • визначати, як текст, образ і декоративний ритм працюють разом; • створювати ескіз плаката / афіші з ознаками модерну; • аргументувати, чому	• цінність краси як мови емоцій і сенсів; • уважність до дизайну, реклами, брендингу, візуальної культури; • повагу до творчої індивідуальності митців і мисткинь; • прагнення створювати естетичні, змістовні та відповідальні візуальні повідомлення;

Клімта, А. Мухи, Ф. Кричевського, К. Мозера, А. ван де Вельде; • поняття «візуальна поезія» та «текст як частина композиції».	плакат може бути мистецтвом і засобом візуальної комунікації.	• інтерес до українських і європейських проявів модерну.
--	---	--

Компетентнісний потенціал уроку

Культурна компетентність	учні розпізнають ознаки модерну в живописі, графіці, плакаті та дизайні; усвідомлюють зв'язок європейського модерну з українською мистецькою традицією.
Комунікативна компетентність	формулюють інтерпретації творів, пояснюють власні асоціації, презентують ескіз афіші й дають коректний зворотний зв'язок однокласникам.
Інноваційність і підприємливість	осмислюють плакат як інструмент культурної події, брендингу й комунікації; пропонують власну візуальну ідею для афіші.
Інформаційно-цифрова компетентність	за можливості використовують Canva або інший цифровий інструмент, добирають шрифти, композицію, колір і зображення відповідально.
Навчання впродовж життя	переносять ознаки стилю на сучасні візуальні приклади: рекламу, обкладинки, сторіс, афіші, UI-дизайн.
Соціальна й громадянська компетентності	вчаться бачити, як візуальні повідомлення впливають на глядача, формують смак, увагу, емоції та культурні вибори.

Хід уроку

Настановний меседж для вчителя

Пояснюючи модерн у живописі та графіці, доцільно пов'язати його із сучасною візуальною культурою: афіші, брендинг, обкладинки, постери, сторіс і соцмережеві візуали також мають працювати як цілісний образ. Важливо показати учнівству, що модерн — це не лише «красиві завитки», а спосіб мислення: лінія, колір, орнамент, текст і образ підпорядковані єдиному настрою та ідеї.

I. Організаційний момент — 2–3 хв

Привітання. Налаштування на уважне спостереження за лінією, орнаментом і ритмом у творі. Учитель пропонує учням протягом кількох секунд розглянути будь-який предмет у класі й помітити: чи є в ньому лінія, ритм, повтор, декоративність.

Слова вчителя

«Сьогодні ми будемо дивитися не лише на те, що зображено, а й на те, як лінія рухається, як орнамент створює ритм, як колір і тло перетворюють картину на візуальну музику. Модерн учить нас бачити красу не тільки в музеї, а й у плакаті, обкладинці, афіші, візерунку, шрифті, формі літери».

Мікроналаштування «Око дизайнера»

- Подивись на запропоновану афішу або репродукцію.
- Знайди одну лінію, яка «веде» погляд.
- Знайди один повтор, який створює ритм.
- Сформулюй одним словом настрій зображення.

II. Актуалізація знань і мотивація — 5–7 хв

Гачок: «Чи може реклама бути мистецтвом?»

Учитель показує сучасний постер / афішу й плакат Альфонса Мухи. Учні швидко порівнюють два зображення за трьома запитаннями:

- Що першим привертає увагу: образ, колір, текст чи орнамент?
- Чи працює текст як частина композиції, а не як випадковий напис?
- Що запам'ятовується після перегляду: сюжет, настрій, лінія, колір, символ?

Проблемне питання

Плакат — це лише реклама чи окремий вид мистецтва? Учні голосують: «так», «ні», «залежить від якості ідеї».

Перехід до теми

Учитель підсумовує: «У добу модерну плакат перестав бути лише повідомленням. Він став образом, який не просто інформує, а формує настрій, стиль і бажання бути причетним до події».

III. Вивчення нового матеріалу — 15–20 хв

1. Мініпояснення «Лінія модерну» — 3 хв

Учитель пояснює, що лінія в модерні гнучка, текуча, ритмічна; вона організовує образ і часто нагадує стебло, хвилю, волосся, дим, квітку або музичну мелодію. У живописі модерну важливими є декоративність, орнаментальне тло, плоский простір, алегоричність і створення настрою.

Слова вчителя

«У модерні лінія не просто обводить форму. Вона ніби дихає, рухається, веде погляд глядача. Іноді здається, що лінія може звучати, як мелодія: плавно, тягуче, ритмічно».

Мінісловник для учнівства

- Декоративність — підкреслена краса форми, лінії, орнаменту, кольору.
- Плоский простір — зображення не прагне глибокої перспективи, а нагадує вітраж, килим, орнамент або плакат.
- Alegoria — образ, який утілює ідею: життя, смерть, любов, мрію, час, натхнення.
- Стилiзація — спрощення й узагальнення форми так, щоб вона стала виразнішою.

2. Аналіз творів Густава Клімта й Федора Кричевського — 5–6 хв

Учні розглядають репродукції Г. Клімта «Мати і дитина», «Життя і Смерть» та Ф. Кричевського «Життя». Робота відбувається за формулою «Бачу — відчуваю — пояснюю».

Запитання для аналізу	Можливі спостереження учнів	На що звертає увагу вчитель
Де в композиції орнамент?	тло, одяг, декоративні плями, повтори	орнамент не просто прикрашає, а створює ритм і настрій
Як працює колір і золоте / декоративне тло?	створює урочистість, казковість, позачасовість	колір у модерні часто передає емоцію, а не реалістичне освітлення
Що робить образ алегоричним?	тема материнства, життя, смерті, кохання, єдності	образ утілює не лише конкретну людину, а ширшу ідею

Запитання для живого обговорення

- Чому простір у творах Клімта здається більше декоративним, ніж реалістичним?
- Як орнамент може підсилювати почуття любові, тривоги або гармонії?
- Що спільного й відмінного в образах матері й дитини у творах Клімта та Кричевського?
- Чи можна сказати, що модерн створює «красу зі змістом»?

3. Графіка модерну як цілісний візуальний образ — 5 хв

На прикладі афіш Альфонса Мухи, Коломана Мозера й Анрі ван де Вельде учні знаходять ознаки графіки модерну: плавний контур, рослинний мотив, декоративний ритм, поєднання тексту й зображення, стилізований образ, цілісність композиції.

Вправа «Плакат під лупою»

Плавний контур	Де лінія веде погляд?
Орнамент	Що повторюється: квіти, хвилі, кола, рослинні мотиви?
Текст	Чи є напис частиною зображення?
Колір	Які 2–3 кольори створюють настрій?
Композиція	Чи все підпорядковано одному образу?
Символ	Яку ідею або емоцію несе головна постать / мотив?

Мікровисновок «Модерн не відділяє мистецтво від дизайну: афіша, обкладинка, вітраж, плакат, шрифт або рекламний образ можуть бути такими ж художніми, як картина, якщо в них є цілісна ідея, композиція, ритм і емоція».

4. Перенесення в сучасність «Де модерн живе сьогодні?» — 2–3 хв

Учні називають сучасні приклади, де можуть з'являтися риси модерну: афіші концертів, fashion-брендинг, упаковка парфумів, обкладинки книжок, сторіс мистецьких подій, дизайн кав'ярень, постери фестивалів. Учитель підкреслює: стиль може повертатися як джерело натхнення, але кожна доба переосмислює його по-своєму.

IV. Практичне застосування — 8–10 хв

Творче завдання «Афіша у стилі модерн»

Учні створюють швидкий ескіз афіші до вигаданої мистецької події: виставки, концерту, театральної прем'єри, шкільного артфестивалю, вечора поезії або показу короткометражних фільмів.

Обов'язкові умови

- плавна, текуча лінія;
- декоративний рослинний або природний мотив;
- цілісна композиція;
- текст як частина зображення, а не випадковий напис;
- 2–3 гармонійні кольори;
- головний образ або символ події.

Алгоритм роботи

- 1. Обери подію: виставка, концерт, театр, фестиваль, поетичний вечір.
- 2. Визнач головний настрій: ніжність, мрія, таємниця, свято, натхнення, спокій.
- 3. Обери символ: квітка, волосся-лінія, хвиля, птах, коло, сонце, силует людини.
- 4. Розмісти текст так, щоб він став частиною композиції.
- 5. Додай орнамент або повтор, який об'єднає весь аркуш.

Диференціація

- Базовий рівень: створити ескіз із 2–3 ознаками модерну й підписати їх.
- Достатній рівень: пояснити, як лінія, колір і орнамент передають настрій події.
- Високий рівень: створити цілісний образ афіші, де текст, символ і декоративний ритм працюють як одна композиція.

Презентація в парах

Партнер / партнерка називає дві ознаки модерну, які помітив / помітила в роботі, і ставить одне уточнювальне запитання: «Що означає цей символ?», «Чому саме такі кольори?», «Як текст підтримує композицію?».

V. Закріплення — 3–4 хв

Експрес-вправа «3 ознаки — 1 висновок»

Учні завершують речення усно або письмово:

- Живопис модерну я впізнаю за...
- Графіку модерну я впізнаю за...
- Плакат стає мистецтвом тоді, коли...

Можливий підсумковий висновок учителя

«Модерн перетворив лінію на емоцію, орнамент — на ритм, а плакат — на мистецький образ. Саме тому його ідеї легко впізнати в сучасному дизайні, рекламі, обкладинках і цифровій візуальній культурі».

VI. Підсумок уроку — 5 хв

Формувальне самооцінювання / взаємооцінювання. Учні обирають рівень 1–4 та підтверджують його коротким доказом.

Критерій	Самооцінка	Доказ / приклад
Я розпізнаю ознаки живопису й графіки модерну.	1 2 3 4	

Я пояснюю роль лінії, орнаменту й кольору в композиції.	1	2	3	4	
Я можу порівняти картину та афішу як мистецькі твори.	1	2	3	4	
Я створив / створила ескіз афіші з ознаками модерну.	1	2	3	4	

Рефлексивне речення на вихід

«Після уроку я інакше дивлюся на афіші / рекламу / обкладинки, тому що...»

VII. Домашнє завдання — на вибір учнівства

- Розроби в Canva або на папері афішу в стилі модерн для вигаданої події. Додай коротке пояснення використаних ознак стилю.
- Намалюй алегоричний образ «Натхнення», «Тиша», «Мрія» або «Час» у стилі модерн.
- Знайди сучасну рекламу / постер / обкладинку, у якій відчутні риси модерну. Поясни, які саме.
- За бажанням: створи мініколекцію з 5 прикладів «Модерн сьогодні» — у дизайні, моді, інтер'єрі, соцмережах або брендингу.

Додаток. Картка для роботи з афішею модерну

Назва події	_____
Головний образ / символ	_____
Настрій афіші	_____
Лінія	плавна / хвиляста / ритмічна / інша: _____
Орнамент	рослинний / геометричний / фантазійний: _____
Кольори	1. _____ 2. _____ 3. _____
Як текст став частиною композиції?	_____

Урок 8. Символ, стиль, краса: декоративне мистецтво й мода модерну

Мета уроку: формувати уявлення про декоративне мистецтво, дизайн і моду модерну як спробу поєднати красу, функцію, майстерність і повсякденне життя; навчити учнівство аналізувати предмет за формою, декором, призначенням і враженням; розвивати вміння створювати власний ескіз предмета, аксесуара або елемента інтер'єру в стилі модерн і аргументувати його художню та практичну цінність.

Очікувані результати навчання

ЗНАННЄВИЙ КОМПОНЕНТ Що учні знатимуть	ДІЯЛЬНІСНИЙ КОМПОНЕНТ Що учні вмітимуть	ЦІННІСНИЙ КОМПОНЕНТ Що учні цінуватимуть / до чого прагнутимуть
• як модерн проявився в декоративному мистецтві, інтер'єрі, вітражі, ювелірних виробах і моді; • характерні природні мотиви: ірис, лілія, латаття, стебла, пір'я, крила, комахи; • поняття «от кутюр» і його відмінність від масового одягу; • чому авторське право стало важливим у моді й дизайні; • чому модерн називають стилем естетики повсякденності.	• аналізувати предмет за критеріями: форма, декор, функція, враження; • пояснювати, як природні мотиви перетворюються на дизайн; • порівнювати унікальний і масовий одяг; • створювати ескіз предмета / прикраси / елемента інтер'єру в стилі модерн; • аргументувати, чи може мода бути мистецтвом; • презентувати власний дизайн за короткою формулою.	• цінність естетики повсякденного життя; • повагу до ручної праці, авторства і дизайнерської ідеї; • прагнення поєднувати красу, зручність і відповідальне споживання; • уважність до предметів, які формують настрій людини; • інтерес до професій дизайнера, модельєра, ювеліра, художника декоративного мистецтва.

Компетентнісний фокус уроку

Культурна компетентність	розуміння декоративного мистецтва, дизайну й моди як складників художньої культури та способів естетизації повсякденного життя.
--------------------------	---

Інноваційність і підприємливість	розроблення авторської дизайн-ідеї предмета, аксесуара або елемента інтер'єру; уміння поєднувати функцію, образ і потребу користувача.
Інформаційно-цифрова компетентність	аналіз візуальних джерел, використання цифрових інструментів для створення ескізу або мініпрезентації за можливості.
Навчання впродовж життя	уміння спостерігати предметне середовище, ставити запитання до речей і бачити в них культурні смисли.
Соціальна й громадянська компетентності	обговорення авторства, цінності ручної праці, проблеми копіювання дизайнерських виробів і відповідального споживання.

Хід уроку

Настановний меседж для вчителя / вчительки

Цей урок доцільно зробити максимально наближеним до життя учнівства: смартфон, рюкзак, світильник, чашка, одяг, кімната — усе це може бути предметом дизайну. Важливо показати, що дизайн починається там, де користь зустрічається з образом, а річ перестає бути «просто річчю» й починає впливати на настрій, поведінку, комфорт і самоідентифікацію людини.

Не зводьте розмову про моду лише до «гарного одягу» або «брендів». У межах теми модерну мода — це простір авторства, ручної праці, унікальності, естетичного вибору й водночас індустрія. Тому цінним буде не один правильний висновок, а аргументована позиція учнівства: коли мода стає мистецтвом, а коли лишається масовим виробництвом.

I. Організаційний момент (2–3 хв)

Дії вчителя / вчительки. Привітати клас і запропонувати учням подивитися навколо як дослідникам дизайну. Учні швидко називають один предмет у класі або при собі, який має не лише функцію, а й «настрій»: пенал, телефон, прикраса, рюкзак, чашка, лампа, одяг, шпалери на екрані смартфона.

Мікроналаштування «Предмет із настроєм». Учні завершують фразу: «Цей предмет не просто корисний, він ще й...» — «заспокоює», «підкреслює стиль», «нагадує про людину», «робить простір затишним», «додає кольору», «створює настрій».

Репліка вчителя

«Модерн навчив бачити мистецтво не тільки в музеї. Лампа, крісло, прикраса, сукня, обкладинка — усе може бути художнім висловлюванням. Сьогодні ми подивимося на звичайні речі як на носії краси, ідеї та стилю».

II. Актуалізація знань і мотивація. «Гачок» для учнівства (5–7 хв)

Прийом «Це просто лампа чи витвір мистецтва?» Учитель демонструє лампу Тіффані або Емілія Галле. Учні без пояснення автора відповідають на 4 короткі запитання:

- Що в цьому предметі функціональне?
- Що в ньому декоративне?
- Який природний образ він нагадує: квітку, гриб, метелика, водорість, крила, ліхтарик у казці?
- Який настрій створює цей предмет: затишок, таємничість, розкіш, ніжність, фантазію?

Проблемне питання: «Коли звичайний предмет стає мистецтвом?» Учні висловлюють швидкі версії. Учитель фіксує ключові слова на дошці: ідея, майстерність, форма, матеріал, настрій, унікальність, користь, краса.

Перехід до теми. «У модерні корисне й красиве не конкурують, а підсилюють одне одного. Саме тому стиль модерн так яскраво проявився не лише в архітектурі чи живописі, а й у речах повсякденного вжитку — світильниках, меблях, прикрасах, тканинах, одязі».

III. Вивчення нового матеріалу на основі діяльнісного підходу (15–20 хв)

1. Мініпояснення «Краса в речах повсякденного вжитку» (3 хв). Учитель коротко розкриває ідею декоративного мистецтва модерну: кожна деталь — від лампи до дверної ручки — може бути продуманою, красивою, неповторною. Модерн не сприймав предмет як нейтральну річ: він мав служити людині, прикрашати життя й створювати особливу атмосферу.

Ключові поняття для запису: декоративне мистецтво, дизайн, інтер'єр, вітраж, стилізація природної форми, от кутюр, авторський виріб, масове виробництво.

Етап / час	Діяльність учнівства	Практико орієнтований результат	Роль учителя / вчительки
2. Предметний аналіз «Форма — декор — функція»	У групах аналізують один обраний предмет модерну: лампу,	Заповнена мінітаблиця аналізу предмета.	Спрямовує увагу не лише на «красиво / некрасиво», а на

Етап / час	Діяльність учнівства	Практико орієнтований результат	Роль учителя / вчительки
враження» 5 хв	меблі, прикрасу, тканину, сукню. Визначають форму, природний мотив, матеріал, функцію та емоцію.		зв'язок форми, матеріалу, функції й емоції.
3. Дослідження «Природа стає дизайном» 4 хв	Знаходять у зображеннях мотиви ірисів, лілій, латаття, стебел, пір'я, крил, комах. Пояснюють, як реальна природна форма перетворюється на декоративну.	Словник мотивів модерну: «квітка → лампа», «крило → прикраса», «стебло → ніжка меблів».	Показує, що модерн не копіює природу буквально, а стилізує її.
4. Мода: мистецтво чи індустрія? 5 хв	Порівнюють «от кутюр» і масовий одяг за критеріями: унікальність / стандартизація, ручна робота / масове виробництво, авторство / копіювання, ціна / доступність.	Порівняльна схема «от кутюр — масовий одяг».	Пояснює поняття «от кутюр» без перевантаження термінами; акцентує на авторстві й майстерності.
5. Дискусійна хвилина «Чи може мода бути мистецтвом?» 3–4 хв	Обирають позицію: «так», «ні», «і так, і ні»; формулюють 1–2 аргументи.	Усне аргументоване висловлювання.	Підтримує різні позиції, але просить доводити думку прикладами.

Орієнтовні запитання для фасилітації:

- Чому модерн прагнув зробити красивими не лише картини, а й речі навколо людини?
- Чи може предмет бути зручним, але неестетичним? А красивим, але незручним? Що важливіше для дизайнера?
- Які природні форми найчастіше надихали митців модерну?
- Чому ручна робота й авторська ідея підвищують цінність предмета?
- Чи є сучасні смартфони, кросівки, прикраси або інтер'єри продовженням ідеї модерну про красу повсякденності?

IV. Практичне застосування (8–10 хв)

Дизайн-завдання «Предмет у стилі модерн». Учні обирають один об'єкт: фоторамка, обкладинка записника, вітраж, світильник, прикраса, шарф, чохол для смартфона, дверна ручка, елемент інтер'єру, сценічний аксесуар. Створюють швидкий ескіз або словесний дизайн-опис.

Умови виконання:

- використати плавні, вигнуті лінії;
- додати природний мотив: квітка, листя, стебло, пір'я, крила, комаха, хвиля;
- передбачити асиметрію або декоративний ритм;
- показати поєднання краси й функції;
- дати назву виробу;
- пояснити, яку емоцію має створювати предмет.

Мініпрезентація за формулою: «Мій предмет корисний, бо...; красивий, бо...; у стилі модерн, бо...; він створює настрій...».

V. Закріплення й коротке узагальнення (3 хв)

Прийом «Дизайнерський трикутник». Учні записують у зошиті три слова, без яких предмет модерну не буде переконливим: функція — форма — емоція. Потім додають четверте слово на вибір: природа, орнамент, ручна робота, світло, матеріал, авторство.

МікрОВисновок учителя: «Модерн змінив ставлення до речей: предмет має не просто виконувати завдання, а створювати середовище, у якому людині хочеться жити, відчувати й творити».

VI. Підсумок уроку з формувальним оцінюванням (5 хв)

Формувальне самооцінювання / взаємооцінювання. Учні обирають рівень 1–4 та підтверджують його коротким доказом.

Критерій	Самооцінка	Доказ / приклад
Я пояснюю, як модерн проявився в декоративному мистецтві й моді.	1 2 3 4	
Я аналізую предмет за формою, декором, функцією та враженням.	1 2 3 4	
Я можу аргументувати, чи є мода мистецтвом.	1 2 3 4	
Я створив / створила дизайн-проект предмета у стилі модерн.	1 2 3 4	

Вихідна рефлексія «Одна річ після уроку». Учні завершують речення: «Після цього уроку я інакше подивлюся на...», «Тепер я розумію, що дизайнер думає не лише про...», «Мій предмет у стилі модерн мав би створювати...».

VII. Домашнє завдання на вибір учнівства

Обрати один варіант. Завдання має бути коротким, завершеним і придатним для демонстрації на початку наступного уроку.

- Створи ескіз предмета інтер'єру або аксесуара в стилі модерн. Додай короткий опис: матеріал, природний мотив, функція, емоція.
- Порівняй один предмет масового виробництва й один дизайнерський предмет: у чому різниця їхньої цінності?
- Напиши 5–7 речень «Краса в повсякденному житті: розкіш чи потреба?»
- Створи цифрову добірку «Модерн сьогодні»: 3 сучасні предмети, у яких відчутні плавні лінії, природні мотиви, декоративність або вітражність.

Додаток. Картки для групової роботи

Картка 1. Аналіз предмета модерну

Предмет	лампа / меблі / прикраса / тканина / сукня / інше: _____
Форма	плавна / витягнута / асиметрична / хвиляста / інше: _____
Природний мотив	квітка / листя / стебло / пір'я / крило / комаха / хвиля

Функція	для чого предмет потрібен людині? _____
Декор	що прикрашає предмет? _____
Враження	який настрій створює? _____

Картка 2. Формула презентації дизайн-ідеї

Мій предмет називається _____. Він корисний, бо _____. Він красивий, бо _____. У ньому є ознаки модерну: _____. Я хочу, щоб він створював настрій _____.

Урок 9. Нові візуальні мистецтва: фотографія як мова миті

Логіка теми послідовно показує, як технічні винаходи перетворюються на мистецькі мови сучасності. На першому уроці учні розглядають фотографію як спосіб зупинити мить, зберегти пам'ять, передати емоцію й водночас впливати на думку глядача. На другому уроці логіка рухається від статичного зображення до рухомого: кінематограф постає як нова мова, що поєднує кадр, рух, сюжет, міміку, музику, монтаж і фантазію. Обидва уроки формують візуальну грамотність, критичне ставлення до зображень і відповідальне використання фото та відео в цифровій культурі.

Мета уроку: формувати розуміння фотографії як мистецтва, історичного документа й способу самовираження; навчити розрізняти документальну та художню фотографію, аналізувати світлину за ракурсом, світлом, композицією, емоцією та авторським задумом; розвивати критичне ставлення до зображень у цифровому середовищі та відповідальність за створення й поширення фото.

Настановний меседж для вчителя / вчительки

У центрі уроку має бути не історія техніки як набір дат, а вміння учнівства читати зображення: бачити факт, емоцію, задум автора і можливу маніпуляцію. Важливо наголосити на етиці роботи з фотографіями: не демонструвати фото людей без дозволу, не висміювати зовнішність, не поширювати зображення, які можуть принизити або нашкодити.

Фотографія близька підліткам через смартфони й соціальні мережі. Саме тому доцільно показати, що кожне фото — це вибір: що потрапить у кадр, що залишиться за кадром, який настрій буде створено і як це може вплинути на інших.

Очікувані результати навчання

ЗНАННЄВИЙ КОМПОНЕНТ Що учні знатимуть	ДІЯЛЬНІСНИЙ КОМПОНЕНТ Що учні вмітимуть	ЦІННІСНИЙ КОМПОНЕНТ Що учні цінуватимуть / до чого прагнутимуть
• пояснюють, чому фотографія стала важливою мовою сучасного світу; • називають ознаки документальної та художньої фотографії; • розуміють роль світла, композиції, ракурсу й авторського задуму у створенні фото; • усвідомлюють, що фотографія може бути доказом, мистецьким образом, пам'яттю і способом впливу на думку людей.	• порівнюють документальні та художні світлини за метою, емоцією й способом подання реальності; • аналізують фото за алгоритмом «що бачу — що відчуваю — що думаю — як це створено»; • визначають, як ракурс і композиція змінюють сприйняття події або об'єкта; • створюють задум одного фото, що передає настрій без тексту й без обличчя; • аргументують власну позицію щодо довіри до зображень.	• цінуватимуть фотографію як засіб збереження пам'яті та людського досвіду; • прагнутимуть відповідально ставитися до створення й поширення зображень; • усвідомлюватимуть важливість візуальної грамотності й критичного мислення в цифрову епоху; • поважатимуть право людини на гідність у документальних і медійних зображеннях.

Компетентнісний фокус уроку

Компетентність	Як реалізується на уроці
Культурна компетентність	учні сприймають фотографію як вид мистецтва, що поєднує реальність, авторський погляд і візуальну культуру сьогодення.
Інформаційно-цифрова компетентність	аналізують світлини, розпізнають можливість маніпуляції зображенням, формують правила безпечного й відповідального використання фото.
Соціальна та громадянська компетентності	обговорюють етичність документальних зображень, право людини на гідність і значення фото як свідчення історії.
Спілкування державною мовою	формулюють усні й письмові висновки про фото, добирають точні слова для опису настрою, композиції, авторського задуму
Креативність і підприємливість	розробляють власний фотозадум, добирають об'єкт, світло, ракурс і передбачають емоційний вплив на глядача.

Хід уроку

I. Організаційний момент (2–3 хв)

Дії вчителя / вчительки. Привітати клас. Налаштувати на тему через запитання: «Сьогодні ми говоритимемо про мистецтво, яке майже кожен має у кишені. Але чи кожен знімок стає мистецтвом?» Коротко окреслити правило безпеки: особисті фото інших людей не демонструємо без дозволу.

Репліка вчителя

«Фотографія здається дуже простою: побачив — натиснув — зберіг. Але насправді кожен кадр має автора, вибір і відповідальність. Сьогодні ми навчимося дивитися на фото не як на випадкову картинку, а як на повідомлення».

II. Актуалізація знань і мотивація. «Гачок» для учнівства (5–7 хв)

Прийом «Якби завтра зникли всі фотографії...». Учитель пропонує уявити, що зникають родинні архіви, новини, документи, сторіс, музейні фото, космічні знімки. Учні голосують, що людство втратить найбільше: пам'ять, докази, красу, спілкування, історію, самовираження.

Проблемне запитання: «Чи фотографія показує правду, чи лише чийсь погляд на правду?» Учитель фіксує дві позиції на дошці: «фото — доказ» і «фото — точка зору».

Перехід до теми. «Сьогодні ми побачимо, що фотографія може бути одночасно документом і мистецьким образом. Вона не лише фіксує реальність, а й формує наше ставлення до неї».

III. Вивчення нового матеріалу на основі діяльнісного підходу (15–20 хв)

1. Мініпояснення «Від світла до зображення» (3 хв). Учитель коротко пояснює народження фотографії, зміну камер, причину серйозних облич на ранніх портретах: зйомка тривала довго, тому людині потрібно було залишатися нерухомою. Акцент: техніка дала можливість фіксувати мить, але мистецтвом фотографію робить авторський вибір.

Ключові поняття для запису: документальна фотографія, художня фотографія, ракурс, композиція, світло, авторський задум, візуальна маніпуляція.

Етап / час	Діяльність учнівства	Практико орієнтований результат	Роль учителя / вчительки
2. Робота з підручником «Що робить фото мистецтвом?» 4 хв	У парах знаходять у тексті й на зображеннях ознаки художньої фотографії: світло, композиція, колір, тінь, деталь, емоція, авторський задум.	Мініперелік «5 ознак художньої фотографії».	Спрямовує учнів не на переказ, а на пошук конкретних візуальних доказів.
3. Практика «Факт чи настрої?» 5 хв	Аналізують світлини за карткою: що зображено; який настрої; який прийом використано; це більше документ чи художній образ.	Заповнена картка «Факт / Настрій / Задум».	Наголошує, що одна світлина може мати і документальну, і художню цінність.
4. Дискусія «Фото, яке змінює думку» 6–7 хв	Розглядають приклади документальної фотографії, що впливає на	Аргументована позиція «фото як доказ» / «фото як відповідальність».	Підтримує етичну рамку, не допускає байдужого або знецінювального

Етап / час	Діяльність учнівства	Практико орієнтований результат	Роль учителя / вчительки
	суспільство. Обговорюють: що важливіше — етичність чи правда?		обговорення складних зображень.

Орієнтовні запитання для фасилітації:

- Чим документальна фотографія відрізняється від художньої?
- Чи може звичайна ситуація стати художнім фото? За яких умов?
- Як ракурс може зробити маленький предмет великим, а буденний простір — незвичним?

- Чому фото може викликати сильніші емоції, ніж довгий текст?

- Де проходить межа між редагуванням фото і обманом?

IV. Практичне компетентнісне завдання (8–10 хв)

Творче завдання «Один настрій — один кадр». Учні створюють не саме фото, а продуманий фотозадум. Умова: без обличчя, без тексту, лише предмет, світло, тінь, ракурс або фрагмент простору.

Схема задуму: мій настрій — об'єкт — ракурс — світло — що має відчувати глядач. Наприклад: «очікування — порожній стілець біля вікна — ракурс збоку — вечірнє світло — відчуття тиші й паузи».

Робота в парах. Партнер слухає задум і відповідає: «Який настрій я відчув / відчула? Що допомогло це зрозуміти? Що можна посилити — світло, деталь, ракурс, фон?»

V. Закріплення й коротке узагальнення (3 хв)

Прийом «Фото — це...». Учні завершують три речення: «Фото може бути доказом, коли...», «Фото стає мистецтвом, коли...», «Фото може маніпулювати, якщо...». Учитель підсумовує: фотографія — це не лише кнопка, а вибір, погляд і відповідальність.

VI. Підсумок уроку з формувальним оцінюванням (5 хв)

Прийом «3 кадри мого розуміння»: 1) що стало відкриттям; 2) що навчився / навчилася бачити у фото; 3) яке запитання залишилося.

Формувальне самооцінювання / взаємооцінювання. Учні обирають рівень 1–4 або шкалу 1–10 та підтверджують оцінку коротким доказом.

Критерій	Самооцінка	Доказ / приклад
Я пояснюю різницю між документальною і художньою фотографією.	1 2 3 4	
Я аналізую фото за ракурсом, світлом, композицією та задумом.	1 2 3 4	
Я можу пояснити, як фото впливає на думку глядача.	1 2 3 4	
Я створив / створила фотозадум із продуманим настроєм.	1 2 3 4	

Мікрофраза завершення: «Тепер, коли я дивлюся на фото, я запитую себе...».

VII. Домашнє завдання на вибір учнівства

- Зробити фото «Один настрій — один кадр» без обличчя й тексту. Додати короткий коментар: який настрій і які засоби використано.
- Знайти одну світлину, яка може бути і документальною, і художньою. Пояснити двома реченнями.
- Створити мініпам'ятку «Як не потрапити на візуальну маніпуляцію в інтернеті?» — 5 правил для однолітків.
- Зробити два фото одного об'єкта з різних ракурсів і пояснити, як змінилося враження.

Додаток. Картка для учня / учениці

Алгоритм аналізу фото 1. Що я бачу буквально? 2. Який факт зафіксовано? 3. Який настрій виникає? 4. Які засоби це створюють: ракурс, світло, композиція, деталь, колір? 5. Що міг / могла хотіти сказати автор / авторка? 6. Чи можна цьому зображенню довіряти? Чому?
--

Урок 10. Нові візуальні мистецтва: народження кінематографа

Мета уроку: Формувати уявлення про становлення кінематографа як нового виду мистецтва; показати різницю між документальним фіксуванням реальності й фантазійною кіноісторією; розвивати вміння аналізувати мову кіно через кадр, рух, сюжет, міміку, титри, музику та монтаж; спонукати учнівство до створення власного короткого кінозадуму.

Очікувані результати навчання

ЗНАНІСВИЙ КОМПОНЕНТ Що учні знатимуть	ДІЯЛЬНІСНИЙ КОМПОНЕНТ Що учні вмітимуть	ЦІННІСНИЙ КОМПОНЕНТ Що учні цінуватимуть / до чого прагнутимуть
• пояснюють, чому поява рухомого зображення стала мистецькою революцією; • називають внесок братів Люм'єрів і Жоржа Мельєса у розвиток кіно; • розрізняють документальне, художнє та анімаційне кіно на базовому рівні; • розуміють особливості німого кіно: міміка, жести, титри, жива музика, роль тапера; • знають окремі факти про український внесок у раннє кіно.	• порівнюють перші фільми з короткими відео сучасної цифрової культури; • аналізують просту драматургію короткометражного сюжету; • передають емоцію й дію без слів за допомогою міміки, жестів і руху; • створюють задум 1–2-хвилинного німого фільму або фантазійної кіносцени; • пояснюють роль монтажу, титрів і музики у сприйнятті кіно.	• цінуватимуть кіно як синтетичне мистецтво, що поєднує техніку, гру, музику, образ і монтаж; • усвідомлюватимуть роль України в ранньому розвитку кінематографа; • прагнутимуть відповідально й творчо використовувати відео як мову спілкування; • розвиватимуть відкритість до мистецьких експериментів і нових форм оповіді.

Компетентнісний фокус уроку

<i>Компетентність</i>	<i>Як реалізується на уроці</i>
Культурна компетентність	учні розуміють кіно як синтетичний вид мистецтва, що поєднує візуальний образ, рух, акторську гру, музику, літературу й техніку
Інформаційно-цифрова компетентність	аналізують відео як повідомлення, порівнюють перші короткі фільми із сучасними цифровими відеоформатами
Соціальна компетентність	описують враження від кінокадру, формулюють короткий сценарний задум, презентують групову ідею.
Спілкування державною мовою	працюють у групах, домовляються про ролі, презентують мінісцену й надають коректний зворотний зв'язок
Креативність і підприємливість	створюють задум німого фільму або фантазійної кіносцени, добирають прийоми для зрозумілої невербальної комунікації

Хід уроку

Настановний меседж для вчителя / вчительки

Важливо не перевантажувати урок датами. Ключ — показати учням логіку народження нової мови: спершу рухоме зображення дивує, потім фіксує реальність, далі починає вигадувати, монтувати й розповідати історії. Учні мають відчувати, що кіно — це не лише «дивитися фільм», а створювати досвід глядача через кадр, рух, темп, міміку, музику й монтаж.

Під час мінітеатралізацій важливо підтримати учнів, які соромляться виступати. Дозвольте обрати ролі: актор / акторка, режисер / режисерка, автор / авторка титру, тапер / таперка, оператор / операторка, глядач-експерт. Так кожен може долучитися без примусу до сцени.

I. Організаційний момент (2–3 хв)

Дії вчителя / вчительки. Привітати клас. Запропонувати коротку невербальну вправу: «Спробуйте на 10 секунд показати здивування без слів». Після виконання підвести до теми: до появи звукового кіно актори мусили говорити тілом, обличчям і ритмом руху.

Репліка вчителя

«Сьогодні ми повернемося в момент, коли люди вперше побачили, що зображення може рухатися. Для нас відео — звична річ, а для глядачів кінця XIX століття це було майже диво. Подивимося, як диво стало мистецтвом».

II. Актуалізація знань і мотивація. «Гачок» для учнівства (5–7 хв)

Проблемне запитання: «Чому 50-секундний фільм про потяг міг налякати людей більше, ніж сучасний блокбастер?» Учні висловлюють припущення: новизна, відсутність досвіду перегляду, ефект реальності, великий екран, рух просто на глядача.

Порівняння з цифровою культурою. Учитель пропонує подумати: «Чим перші короткі фільми схожі на сучасні короткі відео в соцмережах?» Учні називають: мала тривалість, швидкий ефект, одна ситуація, емоція, здивування, простий сюжет.

Перехід до теми. «Нова технологія змінює спосіб бачити світ. Так сталося з фотографією, так сталося і з кіно. Але мистецтвом кіно стало тоді, коли почало не лише показувати рух, а розповідати історії».

III. Вивчення нового матеріалу на основі діяльнісного підходу (15–20 хв)

1. Мініпояснення «Від апарата до мистецтва» (3 хв). Учитель коротко пояснює різницю між кінетографом, кінетоскопом і сінематографом; значення публічного кіносеансу братів Люм'єрів; роль Жоржа Мельєса як митця, який відкрив для кіно фантазію, театралізацію, монтаж і трюк.

Ключові поняття для запису: кінематограф, сінематограф, документальне кіно, художнє кіно, німе кіно, титри, тапер, монтаж.

Етап / час	Діяльність учнівства	Практико орієнтований результат	Роль учителя / вчительки
2. Перегляд / робота з кадрами братів Люм'єрів 4–5 хв	Аналізують, чому «Прибуття потяга...» вражало глядачів; визначають, що в ньому документального.	Висновок: перші фільми фіксували реальні події й дивували ефектом руху.	Пояснює реакцію першої публіки через відсутність глядацького досвіду.
3. Драматургія короткого сюжету 5 хв	На прикладі «Политого поливальника» визначають	Схема «короткий сюжет має структуру».	Показує, що навіть простий жарт може мати драматургію.

Етап / час	Діяльність учнівства	Практико орієнтований результат	Роль учителя / вчительки
	експозицію, зав'язку, розвиток дії, кульмінацію, розв'язку.		
4. Порівняння «Люм'єри чи Мельєс?» 5 хв	Заповнюють картку: Люм'єри — реальність, документальність; Мельєс — фантазія, трюк, монтаж, вигаданий світ.	Порівняльна таблиця двох шляхів раннього кіно.	Акцентує: кіно розвивалося між спостереженням реальності та створенням фантазії.
5. Німе кіно: як говорити без голосу? 3–4 хв	Визначають роль міміки, жестів, титрів, музики й тапера.	Перелік прийомів німого кіно.	Підводить до практичного завдання — створити зрозумілу сцену без слів.

Орієнтовні запитання для фасилітації:

- Що сильніше здивувало перших глядачів: сюжет чи сама можливість бачити рух?
- Чим відрізняється документальність Люм'єрів від фантазійності Мельєса?
- Чому монтаж можна назвати способом мислення в кіно?
- Як актор може передати страх, радість або здивування без слів?
- Чим короткі відео в соцмережах схожі на перші фільми, а чим принципово відрізняються?

IV. Практичне компетентнісне завдання (8–10 хв)

Учні обирають один із двох творчих форматів.

Варіант А. «Сцена німого кіно». Група створює 30-секундний епізод без слів, де зрозуміло, хто герой, що сталося, яка емоція і чим завершується дія. Обов'язково використати міміку, жест, паузу, ритм руху, умовний титр або музичний настрій.

Варіант Б. «Кіно у стилі Мельєса». Група придумує фантазійну сцену з простим «спецефектом», який можна уявити або зняти на смартфон:

зникнення предмета через монтаж, раптова поява героя, подорож у незвичне місце, перетворення звичайної речі на чарівну.

Мініпрезентація. Група показує сцену жестами або презентує сценарний задум. Інші учні визначають: де зав'язка, де кульмінація, який настрій передано, що допомогло зрозуміти сюжет без слів.

V. Закріплення й коротке узагальнення (3 хв)

Прийом «Кіно народилося, коли...». Учні завершують речення: «Кіно стало мистецтвом, коли...», «Німе кіно навчило акторів...», «Монтаж допомагає...», «Сучасне відео продовжує традицію перших фільмів тим, що...».

Мініпідсумок учителя: «Кіно народилося з технології, але стало мистецтвом тоді, коли навчилося організовувати рух, час, емоцію й історію».

VI. Підсумок уроку з формувальним оцінюванням (5 хв)

Прийом «Квиток із кіносеансу». На уявному квитку учні записують: 1 відкриття про кіно; 1 прийом німого кіно; 1 ідею для власного відео.

Формувальне самооцінювання / взаємооцінювання. Учні обирають рівень 1–4 або шкалу 1–10 та підтверджують оцінку коротким доказом.

Критерій	Самооцінка	Доказ / приклад
Я пояснюю, чому поява кіно стала мистецькою революцією.	1 2 3 4	
Я розрізняю внесок братів Люм'єрів і Жоржа Мельєса.	1 2 3 4	
Я можу передати емоцію або сюжет без слів.	1 2 3 4	
Я створив / створила задум німого фільму або фантазійної сцени.	1 2 3 4	

Взаємооцінювання мінісцени за трьома критеріями: дія зрозуміла без слів; емоція передана; є початок, напруження і завершення.

VII. Домашнє завдання на вибір учнівства

- Зняти або підготувати сценарій 1-хвилинного «німого кіно» на простий сюжет: загублена річ, зустріч, несподівана допомога, маленьке відкриття.
- Створити афішу до вигаданого фільму в стилі початку XX століття: назва, головний образ, настрій, мінімум тексту.
- Порівняти перші фільми й сучасні короткі відео у таблиці «Тоді й зараз»: тривалість, сюжет, емоція, технологія, глядач.

- Підготувати мініповідомлення про одного українського діяча раннього кіно: Йосип Тимченко, Альфред Федецький, Олександр Довженко або Дзига Вертов.

Додаток. Картки для групової роботи

Картка 1. Порівняння	Картка 2. Драматургія	Картка 3. Німе кіно
Люм'єри: що показують?	Експозиція: хто / де?	Яка емоція?
Мельєс: що додає?	Зав'язка: що сталося?	Який жест її передає?
Документальність чи фантазія?	Розвиток дії: що змінюється?	Яка міміка потрібна?
Який прийом кіно використано?	Кульмінація: найнапруженіший момент?	Чи потрібен титр? Який?
Що спільного із сучасним відео?	Розв'язка: чим завершується?	Яка музика / ритм підійде?

Урок 11. Мистецтво бунту: модернізм, авангард, футуризм

Логіка теми послідовно розкриває мистецтво ХХ століття як простір бунту проти усталених правил і пошук нових способів бачити світ. Спочатку учні знайомляться з модернізмом, авангардом і футуризмом як мистецтвом швидкості, техніки та енергії майбутнього; далі переходять до кубізму й абстракціонізму, де предмет розкладається на форму або зникає зовсім; потім досліджують експресіонізм і фовізм як різні мови емоцій — тривоги, внутрішнього крику та сили кольору. Наступний крок — сюрреалізм і примітивізм, які відкривають простір сну, підсвідомого, наївної щирості й фантазії. Завершує тему урок про дадаїзм, реді-мейд, асамбляж, інсталяцію та перформанс, де мистецтво виходить за межі картини й перетворюється на ідею, дію, простір і діалог із глядачем.

Методична рамка серії уроків: не зводити модернізм до переліку напрямів. Головне — навчити учнівство бачити, як кожен напрям відповідає на виклики епохи: швидкість, кризу, страх, технічний прогрес, пошук свободи, потребу говорити про складне новою мовою.

Мета уроку: формувати уявлення про модернізм та авангард як мистецтво оновлення, експерименту й протесту; розкрити футуризм як напрям, що оспівує швидкість, техніку, рух і енергію майбутнього; навчити учнівство аналізувати художні засоби передачі динаміки та створювати власну «формулу руху».

Очікувані результати навчання

ЗНАННЄВИЙ КОМПОНЕНТ Що учні знатимуть	ДІЯЛЬНІСНИЙ КОМПОНЕНТ Що учні вмітимуть	ЦІННІСНИЙ КОМПОНЕНТ Що учні цінуватимуть / до чого прагнутимуть
• пояснюють поняття «модернізм» і «авангард» як мистецтво оновлення та розриву з традицією • називають ознаки футуризму: культ руху, швидкості, техніки, міста, енергії, динамічної композиції • розуміють зв'язок мистецтва з технічним прогресом, урбанізацією та відчуттям нової епохи	• визначають, які засоби створюють відчуття руху: діагоналі, повтор, ритм, фрагментація, деформація, контраст • порівнюють живопис і музику футуристичного характеру • створюють коротку візуальну або словесну «формулу динаміки» сучасного явища	• усвідомлюють мистецтво як реакцію на зміни й виклики часу • обговорюють незвичні твори без поспішного заперечення • цінують сміливість експерименту й відповідальність мистецького висловлювання

Компетентнісний фокус уроку

Компетентність	Як реалізується на уроці
Культурна компетентність	аналізують модерністський твір як реакцію на зміни епохи, технічний прогрес і напругу сучасності.
Вільне володіння державною мовою	формулюють мистецькі спостереження усно й письмово, добирають точні слова для опису руху, енергії, хаосу, динаміки.
Інформаційно-цифрова компетентність	критично працюють із візуальними джерелами та QR-посиланнями, порівнюють футуристичний культ техніки із сучасними цифровими явищами.
STEM / природничо-технологічна	пояснюють техніку, швидкість, ритм машин і транспорт як художні образи.

Громадянська соціальна	та	обговорюють мистецтво як протест і реакцію на суспільні зміни.
Інноваційність підприємливості	і	приймають сміливий експеримент, створюють власну концепцію динамічного образу.

Хід уроку

Настановний меседж для вчителя / вчительки

Не подавайте футуризм лише як «любов до машин». Важливо показати учням, що це реакція на відчуття прискорення світу. Футуризм може захоплювати енергією, але водночас провокувати дискусію: чи завжди технічний прогрес робить людину вільнішою? На уроці важливо не оцінювати твори за принципом «красиво / некрасиво», а шукати, як саме вони створюють відчуття руху, шуму, вибуху та напруги.

I. Організаційний момент — 2–3 хв

Привітання. Налаштування на уважне сприйняття нової художньої мови. Учитель коротко окреслює тему й домовляється з класом: на уроці можна мати різні реакції на незвичні твори, але кожен думку потрібно доводити деталями.

Репліка вчителя

«Сьогодні ми входимо в мистецтво, яке не хоче бути спокійним. Воно ніби кричить: світ змінився, людина рухається швидше, місто шумить, техніка задає новий ритм. Наше завдання — зрозуміти, як митці перетворили швидкість і технічний прогрес на художню мову.»

II. Актуалізація знань і мотивація. «Гачок» для учнівства — 5–7 хв

Гачок «Чи може швидкість бути красивою?» Учитель показує фото сучасного мегаполіса, потяга, дронів або спортивного руху і фрагмент футуристичного твору. Учні називають асоціації: швидкість, хаос, напруга, ритм, енергія, вибух, шум, захоплення. Проблемне питання: «Чи може техніка бути джерелом мистецького натхнення? А чи може вона загрожувати людині?»

III. Вивчення нового матеріалу на основі діяльнісного підходу — 15–20 хв

Етап / час	Діяльність учнівства	Практико орієнтований результат	Роль учителя / вчительки
1. Мініпояснення «Модернізм і	Фіксують ключові слова: новизна, протест,	Схема «традиція →	Пояснює, що модернізм не є одним стилем, а

авангард: мистецтво розриву» 3 хв	експеримент, відмова від старих правил.	розрив експеримент».	ширшим мистецьким пошуком нового бачення світу.
2. Футуризм: культ руху й техніки 5 хв	За зображеннями визначають, що створює рух: діагоналі, повтор, роздроблення форми, ритм, контраст, накладання фаз руху.	Картка «засоби динаміки».	Спрямовує від враження до доказу: не «картина рухається», а «рух створюють такі засоби...».
3. Музичний місток: «Pacific 231» 5 хв	Слухають короткий фрагмент, позначають відчуття: рух, напруга, швидкість, шум, наростання, механічний ритм.	Порівняння музики й живопису футуристичного характеру.	Показує, що динаміку можна передати і звук, і лінією, і кольором.
4. Сучасний футуризм: що стало б культом сьогодні? 5–7 хв	У групах обирають сучасне явище: штучний інтелект, швидкість інформації, метро, дрони, ігри, соцмережі, алгоритми. Формулюють, як його зобразив би футурист.	Мініідея «Футуризм ХХІ століття».	Підводить до критичного питання: чи не перетворюється людина на додаток до технологій?

IV. Практичне компетентнісне завдання — 8–10 хв

Творче завдання «Формула динаміки». Учні створюють маленьку композицію або словесну формулу сучасного руху: «місто = шум + світло + швидкість + повтор», «алгоритм = ритм + дані + невидима сила». Умова: використати не менше трьох засобів — діагональ, повтор, контраст, роздроблення, ритм, стрімку лінію. Мініпрезентація: «Мій образ динамічний, бо...».

V. Закріплення й коротке узагальнення — 3–4 хв

Приєм «Так / ні / доведи»: футуризм оспівує минуле; футуризм захоплюється технікою; рух у картині можна передати повтором форм;

музика може звучати як машина; авангард завжди прагне спокою. Учні не просто відповідають, а коротко доводять.

VI. Підсумок уроку з формувальним оцінюванням — 5 хв

Учні обирають рівень 1–4 та підтверджують його коротким доказом. За потреби застосовується взаємооцінювання в парах: партнер / партнерка ставить уточнювальне запитання і називає одну сильну сторону відповіді.

Критерій	Самооцінка	Доказ / приклад
Я пояснюю поняття «модернізм», «авангард», «футуризм».	1 2 3 4	
Я визначаю засоби передачі руху в творі.	1 2 3 4	
Я можу порівняти динаміку в живописі та музиці.	1 2 3 4	
Я створив / створила власну формулу динаміки.	1 2 3 4	

Рефлексійна репліка на вихід: «Сьогодні я зрозумів / зрозуміла, що мистецтво бунту може...» або «Найсильніше питання уроку для мене — ...».

VII. Домашнє завдання на вибір учнівства

- Створи ескіз «Футуризм ХХІ століття»: що сьогодні могло б захопити футуристів?
- Напиши 5–7 речень «Техніка: натхнення чи небезпека для людини?».
- Добери приклад сучасного відео / реклами / гри, де відчутна футуристична динаміка, і поясни її засоби.
- Створи короткий ритмічний текст або саундскетч «Ритм міста».

Додаток. Картка для учня / учениці

Картка «Засоби динаміки»
Я бачу рух завдяки: ☐ діагоналям ☐ повторенню форм ☐ ритму ☐ контрасту ☐ деформації ☐ фрагментації ☐ яскравому кольору ☐ композиційному хаосу. Мій доказ: _____.

Урок 12. Мистецтво бунту: кубізм і абстракціонізм

Мета уроку: розкрити кубізм як аналіз форми з різних ракурсів, а абстракціонізм — як відмову від предметного світу заради кольору, лінії, форми й духовного змісту; навчити учнівство розрізняти деформацію

реальності та безпредметну композицію, аргументовано інтерпретувати незвичні твори й створювати власну композицію з площин і форм.

Очікувані результати навчання

ЗНАННЄВИЙ КОМПОНЕНТ Що учні знатимуть	ДІЯЛЬНІСНИЙ КОМПОНЕНТ Що учні вмітимуть	ЦІННІСНИЙ КОМПОНЕНТ Що учні цінуватимуть / до чого прагнутимуть
- називають риси кубізму й абстракціонізму - пояснюють поняття «різні ракурси», «геометризація», «фрагментація», «безпредметність» - розуміють, що абстрактний твір може мати сенс без сюжету й упізнаваного предмета	- аналізують кубістичний твір як «зібраний» із площин і ракурсів образ - створюють колаж або схему предмета з різних точок зору - добирають асоціації до абстрактної композиції через колір, лінію, ритм і настрій	- цінують інтелектуальну працю глядача - толерантно ставляться до незвичних форм - шукають сенс у формі, кольорі, ритмі й композиції

Компетентнісний фокус уроку

Компетентність	Як реалізується на уроці
Культурна компетентність	розпізнають відмінність між деформацією реальності в кубізмі та повною відмовою від предметності в абстракціонізмі.
Вільне володіння державною мовою	усно й письмово пояснюють, як площини, лінії, форми та ритм створюють художній зміст.
Математична компетентність	бачать роль геометрії, площини, структури, ритму й композиційної побудови.
Критичне мислення	аргументують позицію щодо провокаційних або незвичних творів, уникають оцінки «я не розумію — значить це не мистецтво».
Творча компетентність	створюють композицію з площин і форм, перетворюють звичайний предмет на авторську структуру.
Соціальна та громадянська	працюють у парах і групах, слухають різні способи тлумачення абстракції.

Хід уроку

Настановний меседж для вчителя / вчительки

На цьому уроці важливо зняти страх перед фразою «я цього не розумію». Кубізм і абстракціонізм потребують не пасивного споглядання, а активного «збирання» сенсу. Учитель має показати: глядач не шукає готовий сюжет, а досліджує, як працюють форма, ритм, колір, площа й композиція.

I. Організаційний момент — 2–3 хв

Привітання. Налаштування на уважне сприйняття нової художньої мови. Учитель коротко окреслює тему й домовляється з класом: на уроці можна мати різні реакції на незвичні твори, але кожен думку потрібно доводити деталями.

Репліка вчителя

«Сьогодні ми побачимо, що митець може не копіювати предмет, а розібрати його на частини, показати одночасно з різних боків або взагалі відмовитися від предмета. Це не відмова від мистецтва, а інший спосіб мислити формою.»

II. Актуалізація знань і мотивація. «Гачок» для учнівства — 5–7 хв

Гачок «Один предмет — багато поглядів». Учитель ставить на стіл простий предмет — чашку, телефон, пенал. Учні з різних місць класу описують, що бачать. Потім учитель запитує: «А що буде, якщо всі ці ракурси зібрати в одному зображенні?» Перехід: так працює кубістичне мислення.

III. Вивчення нового матеріалу на основі діяльнісного підходу — 15–20 хв

Етап / час	Діяльність учнівства	Практико орієнтований результат	Роль учителя / вчительки
1. Мініпояснення «Кубізм: предмет як конструкція» 4 хв	Записують формулу: предмет + різні ракурси + геометричні площини = кубістичний образ.	Мінісловник понять.	Пояснює, що кубізм не просто спотворює, а аналізує форму.

2. Візуальне дослідження «Збери образ» 5 хв	Розглядають кубістичний твір і знаходять фрагменти предмета, геометричні форми, різні точки зору	Картка «бачу — ракурс — фрагмент».	Ставить запитання: що тут можна впізнати, а що потребує домислення?
3. Абстракціонізм: коли предмет зникає 5 хв	Порівнюють кубістичний і абстрактний твір: де ще є предмет, а де лишилися колір, лінія, форма й ритм.	Висновок «абстракція — не порожнеча, а мова форм».	Допомагає називати емоції й асоціації без вимоги знайти сюжет.
4. Дискусія «Чорний квадрат: сенс чи провокація?» 5–6 хв	Обирають першу реакцію: здивування, нерозуміння, інтерес, роздратування, спокій. Формулюють можливе значення.	Аргументована позиція щодо меж мистецтва.	Підтримує різні позиції, але вимагає доказів: ідея, контекст, форма, вплив на глядача.

IV. Практичне компетентнісне завдання — 8–10 хв

Практичне завдання «Предмет із різних ракурсів». Учні обирають простий предмет і створюють його кубістичну схему: вид спереду, збоку, зверху, деталь, геометричні площини. Альтернатива: абстрактна композиція настрою з ліній, плям і ритмів. Формула презентації: «Я розклав / розклала предмет на..., тому що хотів / хотіла показати...».

V. Закріплення й коротке узагальнення — 3–4 хв

Прийом «Кубізм чи абстракціонізм?». Учителю називає ознаки: предмет з різних ракурсів; повна відсутність предмета; геометричні площини; чиста форма й колір; потреба «збирати» образ. Учні співвідносять ознаки з напрямом і доводять.

VI. Підсумок уроку з формувальним оцінюванням — 5 хв

Учні обирають рівень 1–4 та підтверджують його коротким доказом. За потреби застосовується взаємооцінювання в парах: партнер / партнерка ставить уточнювальне запитання і називає одну сильну сторону відповіді.

Критерій	Самооцінка	Доказ / приклад
Я називаю ознаки кубізму й абстракціонізму.	1 2 3 4	

Я можу пояснити, що означає «показати предмет з різних ракурсів».	1 2 3 4	
Я добираю асоціації до абстрактної композиції через форму, колір і ритм.	1 2 3 4	
Я створив / створила композицію з площин або форм	1 2 3 4	

Рефлексійна репліка на вихід: «Сьогодні я зрозумів / зрозуміла, що мистецтво бунту може...» або «Найсильніше питання уроку для мене — ...».

VII. Домашнє завдання на вибір учнівства

- Створи кубістичний колаж будь-якого предмета: телефон, чашка, музичний інструмент, рюкзак.
- Напиши 5–7 речень «Чи може мистецтво існувати без сюжету?».
- Знайди сучасний приклад кубістичного або абстрактного мислення в дизайні, грі, рекламі, UI або архітектурі.
- Створи абстрактну композицію «Мій сьогоднішній настрій» і поясни 3 використані форми / кольори.

Додаток. Картка для учня / учениці

Картка «Читаю абстракцію»
1. Які форми домінують? 2. Які кольори головні? 3. Який ритм: спокійний чи напружений? 4. Яку емоцію відчуваю? 5. Чим можу довести свою інтерпретацію?

Методичний акцент: оцінюйте не «красу» виконання, а точність спостереження, аргументацію, відповідність завданню, здатність переносити мистецьку ідею в сучасний досвід учнівства.

Урок 13. Мистецтво бунту: експресіонізм і фовізм

Мета уроку: розкрити експресіонізм як мистецтво внутрішнього стану, тривоги й емоційної напруги, а фовізм — як художню мову чистого кольору й радості зорового враження; навчити учнівство аналізувати спотворення форми, колір, лінію, атмосферу та створювати безпечне художнє висловлювання про емоцію.

Очікувані результати навчання

ЗНАННЄВИЙ КОМПОНЕНТ Що учні знатимуть	ДІЯЛЬНІСНИЙ КОМПОНЕНТ Що учні вмітимуть	ЦІННІСНИЙ КОМПОНЕНТ

		Що учні цінуватимуть / до чого прагнутимуть
• пояснюють ознаки експресіонізму й фовізму • розрізняють емоційну деформацію форми та силу чистого кольору • розуміють зв'язок мистецтва з внутрішнім станом людини та напругою епохи	• аналізують «Крик» як психологічний образ і символ тривоги • добирають кольори, лінії та форми до емоції • створюють експресивну або фовістичну замальовку з поясненням задуму	• цінують чесність емоційного висловлювання • усвідомлюють, що мистецтво може бути негармонійним, але правдивим • поважають різні способи переживання світу й коректно говорять про складні емоції

Компетентнісний фокус уроку

Компетентність	Як реалізується на уроці
Культурна компетентність	аналізують, як колір, лінія, форма, звук і кадр передають емоційний стан людини та епохи.
Емоційно-етична компетентність	називають складні емоції: тривога, страх, напруга, самотність, захоплення, радість; говорять про них без висміювання.
Здоров'язбережувальна	розуміють мистецтво як безпечний спосіб висловити переживання.
Комунікативна	коректно обговорюють страх, тривогу, напругу та різні реакції на твір.
Інформаційно-цифрова	критично працюють із репродукціями, кіно- та музичними фрагментами.
Творча	добирають колір і форму як мову емоції.

Хід уроку

Настановний меседж для вчителя / вчительки

Урок має бути емоційно безпечним. Експресіонізм торкається страху, тривоги, самотності, внутрішнього напруження. Важливо не змушувати учнів ділитися особистими переживаннями, якщо вони не хочуть. Пропонуйте говорити через мистецький образ: «персонаж переживає...», «колір створює...», «лінія напружує...».

I. Організаційний момент — 2–3 хв

Привітання. Налаштування на уважне сприйняття нової художньої мови. Учитель коротко окреслює тему й домовляється з класом: на уроці

можна мати різні реакції на незвичні твори, але кожную думку потрібно доводити деталями.

Репліка вчителя

«Сьогодні ми говоритимемо про мистецтво, яке не завжди приємне, але часто дуже правдиве. Воно може показати не гармонію, а тривогу; не зовнішню красу, а внутрішній крик. І водночас побачимо інший шлях — фовізм, де колір стає радісною силою.»

II. Актуалізація знань і мотивація. «Гачок» для учнівства — 5–7 хв

Гачок «Який колір має тривога?». Учні обирають колір для емоцій: радість, тривога, напруга, спокій, енергія. Потім обговорюють: чому один колір може означати різне для різних людей? Перехід: експресіоністи й фовісти використовували колір не як «правильний», а як емоційно точний.

III. Вивчення нового матеріалу на основі діяльнісного підходу — 15–20 хв

Етап / час	Діяльність учнівства	Практико орієнтований результат	Роль учителя / вчительки
1. Мініпояснення «Експресіонізм: крик внутрішнього стану» 4 хв	Записують риси: деформація, контраст, тривога, напружена лінія, сильна емоція.	Мінісловник експресіонізму.	Пояснює, що спотворення форми може бути способом показати правду почуття.
2. Аналіз «Крику» Е. Мунка 6 хв	Працюють як «психологи образу»: визначають стан персонажа і засоби, які його передають.	Висновок «емоцію створюють колір, лінія, простір, поза».	Ставить питання без нав'язування біографічного тлумачення.
3. Експресіонізм у музиці й кіно 4 хв	За фрагментом або кадром визначають: що створює напругу — звук, тінь, викривлений простір, контраст, ритм.	Міжмистецька таблиця «живопис — музика — кіно».	Показує, що емоційна деформація працює в різних видах мистецтва.

4. Фовізм: колір як головний герой 5 хв	Розглядають твори Матісса / Дерена: визначають чисті кольори, спрощення форми, радість або енергію.	Порівняння «експресіонізм — фовізм».	Підкреслює, що фовізм не копіює природу, а посилює відчуття через колір.
--	---	--------------------------------------	--

IV. Практичне компетентнісне завдання — 8–10 хв

Творча імпровізація на вибір: «Я — експресіоніст» або «Я — фовіст». Учні обирають емоцію і створюють коротку замальовку: експресіоністичну — через деформацію, контраст, напружену лінію; фовістичну — через чистий колір, спрощену форму, декоративну енергію. Обов'язково: 2–3 речення пояснення, які засоби працюють.

V. Закріплення й коротке узагальнення — 3–4 хв

Приєм «Зайва емоція». Учитель читає набори: «фовізм — радість, жах, захоплення, спокій, тривога»; «експресіонізм — тривога, напруга, страх, декоративна радість». Учні підкреслюють зайве й доводять.

VI. Підсумок уроку з формувальним оцінюванням — 5 хв

Учні обирають рівень 1–4 та підтверджують його коротким доказом. За потреби застосовується взаємооцінювання в парах: партнер / партнерка ставить уточнювальне запитання і називає одну сильну сторону відповіді.

Критерій	Самооцінка	Доказ / приклад
Я пояснюю ознаки експресіонізму й фовізму.	1 2 3 4	
Я аналізую емоцію твору через колір, форму, лінію й атмосферу.	1 2 3 4	
Я коректно говорю про складні емоції в мистецтві.	1 2 3 4	
Я створив / створила експресивну або фовістичну замальовку.	1 2 3 4	

Рефлексійна репліка: «Сьогодні я зрозумів / зрозуміла, що мистецтво бунту може...» або «Найсильніше питання уроку для мене — ...».

VII. Домашнє завдання на вибір учнівства

- Створи дві мінікомпозиції одного настрою: експресіоністичну й фовістичну. Поясни різницю.
- Напиши 5–7 речень «Чи може мистецтво бути негармонійним, але правдивим?».

- Добери кадр із фільму або обкладинку музичного альбому, де відчутні риси експресіонізму.
- Створи палітру «Мій настрій тижня» з 5 кольорів і короткими поясненнями.

Додаток. Картка для учня / учениці

Картка «Емоція через засоби»
Емоція: _____. Колір: _____. Лінія: _____. Форма: _____. Простір / тло: _____. Доказ: саме ці засоби створюють _____, тому що _____.

Урок 14. Мистецтво бунту: сюрреалізм і примітивізм

Мета уроку: розкрити сюрреалізм як мистецтво снів, підсвідомого й абсурдних поєднань, а примітивізм — як мову простоти, щирості та наївної декоративної образності; навчити учнівство порівнювати дивне й щире, інтерпретувати фантастичні образи та створювати власну композицію на межі сну й уяви.

Очікувані результати навчання

ЗНАННЄВИЙ КОМПОНЕНТ Що учні знатимуть	ДІЯЛЬНІСНИЙ КОМПОНЕНТ Що учні вмітимуть	ЦІННІСНИЙ КОМПОНЕНТ Що учні цінуватимуть / до чого прагнутимуть
• називають ознаки сюрреалізму й примітивізму • пояснюють роль сну, підсвідомого, абсурду, несподіваних поєднань • розуміють щирість, простоту й декоративність наївного мистецтва	• порівнюють твори Сальвадора Далі та Марії Примаченко за образністю, настроєм і художніми засобами • визначають «зайві інгредієнти» у рецептах стилю • створюють фантастичну або наївну композицію з поясненням задуму	• цінують уяву, індивідуальність і свободу образного мислення • усвідомлюють важливість українського наївного мистецтва • відкрито сприймають дивне й фантастичне без поспішного осуду

Компетентнісний фокус уроку

Компетентність	Як реалізується на уроці
Культурна компетентність	інтерпретують фантастичні й наївні образи, розрізняють логіку сну та щирі декоративні умовності.

Культурна ідентичність	цінують українське наївне мистецтво й образність Марії Примаченко як самобутній культурний код.
Емоційна компетентність	усвідомлюють фантазію як спосіб говорити про внутрішній світ, страхи, мрії та надії.
Творча компетентність	поєднують несумісні образи, створюють власний фантастичний або наївний образ.
Комунікативна	пояснюють, чому образ здається дивним, щирим, теплим, загадковим або абсурдним.
Інформаційно-цифрова	за можливості добирають сучасні приклади сюрреалістичного контенту: меми, колажі, відео, цифрові образи.

Хід уроку

Настановний меседж для вчителя / вчительки

Не поспішайте пояснювати сюрреалізм як «дивні картинки». Учням доцільно відчувати, що сон має свою логіку, а абсурд може відкривати приховані смисли. Так само примітивізм не слід подавати як «просто, бо невміле». Навпаки, важливо підкреслити силу щирості, декоративності, народної пам'яті й авторської індивідуальності.

I. Організаційний момент — 2–3 хв

Привітання. Налаштування на уважне сприйняття нової художньої мови. Учитель коротко окреслює тему й домовляється з класом: на уроці можна мати різні реакції на незвичні твори, але кожен думку потрібно доводити деталями.

Репліка вчителя

«Сьогодні ми зустрінемося з мистецтвом, де годинники можуть танути, звірі говорити мовою казки, а логіка сну стає художньою реальністю. Ми спробуємо не сміятися з дивного, а запитати: що воно може означати?»

II. Актуалізація знань і мотивація.

«Гачок» для учнівства — 5–7 хв

Гачок «Сон, який неможливо пояснити одразу». Учитель пропонує три несподівані поєднання: риба з годинником, будинок на крилах, квітка з очима. Учні швидко вигадують, що це може означати. Висновок: уява створює сенси там, де логіка мовчить.

III. Вивчення нового матеріалу на основі діяльнісного підходу — 15–20 хв

Етап / час	Діяльність учнівства	Практико орієнтований результат	Роль учителя / вчительки
1. Мініпояснення «Сюрреалізм: мистецтво підсвідомого» 4 хв	Записують ознаки: сон, абсурд, несподівані поєднання, символи, підсвідоме.	Формула «реальне + неможливе = сюрреалістичний образ».	Пояснює, що сюрреалізм працює з логікою сну, а не з побутовою логікою.
2. Порівняння Далі й Примаченко 6 хв	У парах визначають: який твір дивніший, який щиріший, де більше абсурду, де більше тепла й народної фантазії.	Порівняльна таблиця «сюрреалізм — примітивізм».	Не протиставляє стилі як «складний / простий», а показує різні джерела образності.
3. Примітивізм: сила наївної образності 5 хв	Знаходять ознаки: прості форми, яскраві кольори, казковість, декоративність, щирість, тварини / фантастичні істоти.	Словник ознак примітивізму.	Пояснює зв'язок із народною уявою, дитячістю образів, відкритою емоційністю.
4. Вправа «Зайвий інгредієнт» 4–5 хв	У рецептах стилів викреслюють зайве: сюрреалізм — сон, абсурд, логіка, символ; примітивізм — простота, щирість, складність, яскравість.	Аргументоване пояснення ознак стилю.	Підводить до усвідомлення, що стиль має власну логіку й набір засобів.

IV. Практичне компетентнісне завдання — 8–10 хв

Творча вправа «Поєднай несумісне». Варіант 1: сюрреалістична композиція — поєднати два предмети, які в реальності не можуть бути разом, і пояснити прихований сенс. Варіант 2: наївний образ — створити фантастичну істоту в дусі щирої декоративності, дати їй назву і характер. Умова: не оцінюється «правильність» малюнка, оцінюється задум і пояснення.

V. Закріплення й коротке узагальнення — 3–4 хв

Прийом «Сон чи казка?». Учитель називає ознаки, учні визначають напрям: підсвідоме, абсурд, несумісні предмети, прості форми, яскраві кольори, щирість, дитячість, символи сну. Учні доводять вибір одним реченням.

VI. Підсумок уроку з формувальним оцінюванням — 5 хв

Учні обирають рівень 1–4 та підтверджують його коротким доказом. За потреби застосовується взаємооцінювання в парах: партнер / партнерка ставить уточнювальне запитання і називає одну сильну сторону відповіді.

Критерій	Самооцінка	Доказ / приклад
Я називаю ознаки сюрреалізму й примітивізму.	1 2 3 4	
Я порівнюю фантастичні й наївні образи без знецінення.	1 2 3 4	
Я пояснюю прихований сенс несподіваного поєднання.	1 2 3 4	
Я створив / створила власний фантастичний або наївний образ.	1 2 3 4	

Рефлексійна репліка на вихід: «Сьогодні я зрозумів / зрозуміла, що мистецтво бунту може...» або «Найсильніше питання уроку для мене — ...».

VII. Домашнє завдання на вибір учнівства

- Створи колаж «Сон мого міста»: поєднай 3 несумісні об'єкти й поясни сенс.
- Намалюй фантастичну істоту в дусі наївного мистецтва, дай їй назву й 3 риси характеру.
- Напиши 5–7 речень «Чому дивне мистецтво може бути чесним?».
- Знайди сучасний приклад сюрреалістичного образу в рекламі, мемах, кліпі або постері й поясни, як він працює.

Додаток. Картка для учня / учениці

Картка «Рецепт стилю»
Сюрреалізм = сон + абсурд + символ + несподіване поєднання. Примітивізм = простота + щирість + яскравість + декоративність. Мій приклад: _____.

Методичний акцент: оцінюйте не «красу» виконання, а точність спостереження, аргументацію, відповідність завданню, здатність переносити мистецьку ідею в сучасний досвід учнівства.

Урок 15. Мистецтво бунту: дадаїзм, реді-мейд, асамбляж, інсталяція, перформанс

Мета уроку: показати, як мистецтво XX століття ставить під сумнів власні межі: предмет стає ідеєю, дія — мистецтвом, глядач — учасником; навчити учнівство аргументувати мистецький сенс звичайної речі або дії, створювати концепцію реді-мейду, асамбляжу, інсталяції чи мистецької акції.

Очікувані результати навчання

ЗНАННЄВИЙ КОМПОНЕНТ Що учні знатимуть	ДІЯЛЬНІСНИЙ КОМПОНЕНТ Що учні вмітимуть	ЦІННІСНИЙ КОМПОНЕНТ Що учні цінуватимуть / до чого прагнутимуть
• пояснюють поняття «реді-мейд», «асамбляж», «інсталяція», «перформанс», «гепенінг», «мистецька акція» • розуміють провокаційність дадаїзму та його протест проти усталених правил • розрізняють предмет, простір, дію та участь глядача як форми мистецтва	• аргументують, чому звичайний предмет може бути мистецтвом • створюють концепцію реді-мейду або мистецької акції • порівнюють роль глядача в класичному й сучасному мистецтві	• цінують свободу мислення й відповідальність висловлювання • усвідомлюють мистецтво як питання, а не готову відповідь • готові до діалогу з незвичними формами мистецтва

Компетентнісний фокус уроку

Компетентність	Як реалізується на уроці
Культурна компетентність	розуміють сучасні мистецькі практики як ідею, жест, простір, дію та взаємодію з глядачем.
Громадянська компетентність	обговорюють мистецьку акцію як позицію щодо пам'яті, протесту, надії, довірили або взаємопідтримки.

Підприємливість і креативність	перетворюють звичайний предмет на концепцію, презентують задум і прогнозують реакцію глядача.
Комунікативна	аргументують мистецьку цінність власної ідеї, дають коректний зворотний зв'язок.
Інформаційно-цифрова	аналізують приклади сучасних мистецьких практик, за можливості створюють цифровий ескіз інсталяції або афішу акції.
Соціальна й етична	усвідомлюють межі провокації: мистецтво може ставити незручні питання, але не має принижувати людину.

Хід уроку

Настановний меседж для вчителя / вчительки

Цей урок може викликати багато запитань і спротиву: «Це не мистецтво», «Я теж так можу», «У чому сенс?». Саме ці реакції є педагогічно цінними. Завдання вчителя — перевести реакцію в аргумент: що саме провокує? яка ідея? як змінюється предмет у мистецькому контексті? Не потрібно переконувати всіх любити реді-мейд чи перформанс; важливо навчити ставити питання й доводити позицію.

I. Організаційний момент — 2–3 хв

Привітання. Налаштування на уважне сприйняття нової художньої мови. Учитель коротко окреслює тему й домовляється з класом: на уроці можна мати різні реакції на незвичні твори, але кожную думку потрібно доводити деталями.

Репліка вчителя

«Сьогодні ми поговоримо про мистецтво, яке іноді здається викликом здоровому глузду. Звичайна річ може опинитися в музеї, простір може стати твором, а дія — мистецьким висловлюванням. Спробуємо зрозуміти, де тут межа між випадковістю, провокацією й ідеєю.»

II. Актуалізація знань і мотивація. «Гачок»

для учнівства — 5–7 хв

Гачок «Чи може ложка бути мистецтвом?» Учитель показує звичайний предмет — ложку, ручку, пакет, зарядку. Учні відповідають: «Це мистецтво чи ні?» Потім учитель змінює контекст: предмет отримує назву, ідею, локацію, пояснення. Повторне голосування: чи змінилося сприйняття?

III. Вивчення нового матеріалу на основі діяльнісного підходу — 15–20 хв

Етап / час	Діяльність учнівства	Практико орієнтований результат	Роль учителя / вчительки
1. Мініпояснення «Дадаїзм: протест проти правил» 4 хв	Фіксують: провокація, випадковість, антиакадемізм, сумнів у межах мистецтва.	Ключова теза: дадаїзм ставить питання, а не дає готову красу.	Пояснює зв'язок із кризами ХХ століття та недовірою до старих норм.
2. Реді-мейд: предмет + контекст + ідея 5 хв	Аналізують, що змінюється, коли звичайна річ потрапляє в мистецький простір і отримує назву.	Формула «річ → вибір митця → назва → контекст → питання».	Утримує дискусію в площині аргументів, а не смаку.
3. Асамбляж та інсталяція: річ і простір 5 хв	Порівнюють: асамбляж — поєднання предметів; інсталяція — простір, у який входить глядач.	Схема «предмет — поєднання — простір — досвід».	Пояснює роль глядача як того, хто не просто дивиться, а переживає простір.
4. Перформанс, гепенінг, акція 5–6 хв	Визначають різницю: перформанс — особисте висловлювання дією; гепенінг — подія з елементом випадковості; акція — короткий сильний меседж.	Порівняльна таблиця сучасних практик.	Підкреслює етичні межі: дія має сенс, мету й відповідальність.

IV. Практичне компетентнісне завдання — 8–10 хв

Творча лабораторія «Обери об'єкт — зроби його мистецтвом». Учні обирають звичайний предмет і створюють концепцію реді-мейду або мініінсталяції. Потрібно: назва твору; новий сенс предмета; локація; реакція глядача; 2–3 аргументи, чому це може бути мистецтвом. Альтернатива для груп: концепція короткої мистецької акції на тему турботи, пам'яті, підтримки, екології або шкільної спільноти.

V. Закріплення й коротке узагальнення — 3–4 хв

Прийом «Предмет — простір — дія — глядач». Учні співвідносять поняття: реді-мейд — звичайна річ як мистецтво; асамбляж — поєднання предметів; інсталяція — простір, у який входить глядач; перформанс — дія як мистецьке висловлювання; гепенінг — подія з елементом випадковості.

VI. Підсумок уроку з формувальним оцінюванням — 5 хв

Учні обирають рівень 1–4 та підтверджують його коротким доказом. За потреби застосовується взаємооцінювання в парах: партнер / партнерка ставить уточнювальне запитання і називає одну сильну сторону відповіді.

Критерій	Самооцінка	Доказ / приклад
Я пояснюю поняття «реді-мейд», «асамбляж», «інсталяція», «перформанс».	1 2 3 4	
Я аргументую, чому звичайний предмет може бути мистецтвом.	1 2 3 4	
Я порівнюю роль глядача в класичному й сучасному мистецтві.	1 2 3 4	
Я створив / створила концепцію мистецького об'єкта або акції.	1 2 3 4	

Рефлексійна репліка на вихід: «Сьогодні я зрозумів / зрозуміла, що мистецтво бунту може...» або «Найсильніше питання уроку для мене — ...».

VII. Домашнє завдання на вибір учнівства

- Створи концепцію реді-мейду з предмета, який є вдома. Додай назву, сенс і 3 аргументи.
- Придумай коротку мистецьку акцію «Мистецтво надії» для школи або громади.
- Напиши 5–7 речень «Мистецтво — це відповідь чи запитання?».
- Знайди приклад сучасної інсталяції або перформансу й поясни, яку роль у ньому має глядач.

Додаток. Картка для учня / учениці

Картка «Концепція сучасного твору»
Назва: _____. Об'єкт / дія: _____. Ідея: _____. Локація: _____. Що має відчувати глядач? _____. Чому це мистецтво? 1) _____ 2) _____ 3) _____.

Діагностувальна робота до розділу 1.

МИСТЕЦТВО XX СТОЛІТТЯ: НОВЕ БАЧЕННЯ СВІТУ

Формат роботи: 35–45 хв або 2 етапи: індивідуальна робота + обговорення / рефлексія індивідуальна діагностична картка + парна / групова взаємодія + творче міні-завдання. Інтерактивна діагностика у трьох блоках — «Знаю», «Умію», «Ціную». Робота перевіряє не лише запам'ятовування назв стилів і напрямів, а й уміння аналізувати мистецький твір, аргументувати власне сприйняття, бачити зв'язок мистецтва з епохою, технологіями, емоціями та цінностями людини.

Діагностувальна робота побудована як маршрут від упізнавання до власної позиції. Спочатку учні пригадують ключові напрями розділу: імпресіонізм, постімпресіонізм, символізм, модерн, фотографію, кінематограф, модернізм, авангард, футуризм, кубізм, абстракціонізм, експресіонізм, фовізм, сюрреалізм, примітивізм, дадаїзм і сучасні мистецькі практики. Далі вони аналізують візуальні та музичні характеристики, співвідносять стиль із засобами виразовості, емоцією і цінністю. Завершальний блок дає змогу виявити ставлення: що мистецтво допомогло зрозуміти про людину, епоху, свободу, пам'ять, експеримент і відповідальність глядача.

Короткі методичні поради для вчителя / вчительки

1. **Починайте з безпечної рамки.** Поясніть, що діагностика не є «контрольною на помилки». Її мета — побачити, що вже зрозуміло, що потребує повторення і як учні навчилися мислити про мистецтво.
2. **Поєднуйте індивідуальну й групову роботу.** Знаннєві завдання краще виконувати індивідуально, а інтерпретаційні — у парах або малих групах, щоб учні проговорювали аргументи.
3. **Оцінюйте доказ, а не «смак».** У завданнях на враження може бути кілька переконливих відповідей. Важливо, щоб учень / учениця пояснював / пояснювала позицію через колір, лінію, композицію, ритм, форму, сюжет, звук або емоцію.
4. **Дайте вибір формату.** Частину завдань можна виконати письмово, усно, через стікери, Google Forms, Padlet або коротку презентацію. Це підсилює мотивацію і знижує тривожність.
5. **Завершуйте рефлексією.** Попросіть учнів позначити, який компонент дався найкраще: «знаю», «умію», «ціную». Це допоможе спланувати повторення.

Діагностична картка для учня / учениці

Ім'я та прізвище	_____
Дата	_____
Клас	_____

Інструкція. Виконуй завдання уважно. У частині завдань важливо не лише обрати відповідь, а й коротко пояснити її. Якщо працюєш із репродукціями 7, спочатку розглянь їх повільно: що бачиш, що відчуваєш, які ознаки стилю помічаєш?

Що діагностує робота

Компонент	Що перевіряємо	Макс. балів
1. Знаннєвий	назви стилів і напрямів; ознаки мистецтва ХХ ст.; музичні характеристики; ключові поняття	12
2. Діяльнісний	уміння аналізувати, порівнювати, увідповіднювати, створювати коротку формулу стилю / інтерпретацію	12
3. Ціннісний	ставлення до мистецтва як способу пережити епоху, емоцію, протест, красу, свободу й відповідальність	12

Блок 1. ЗНАЮ. Знаннєвий компонент — 12 балів

1. Упізнай стиль / напрям за описом

Упиши відповідну назву. Кожна правильна відповідь — **1 бал**.

Опис	Стиль / напрям
Передача миттєвих вражень, мінливого світла, повітря, короткі мазки, пленер.	
Прагнення передати приховані смисли, сни, духовні стани, натяки, міфологічні або фантастичні образи.	
Оспівування техніки, швидкості, машин, руху, енергії майбутнього.	
Розкладання предмета на геометричні площини й показ з різних ракурсів одночасно.	
Відмова від предметного зображення; зміст передається кольором, лінією, формою, ритмом.	
Сильні емоції, тривога, напруга, деформація форми, контрастні кольори.	
Світ снів, підсвідомого, абсурдних поєднань, нелогічних образів.	

2. Увідповідни характеристику музики та стиль / напрям. Кожна правильна відповідь — 1 бал.

Характеристика звучання	Відповідь
м'яка гармонія, плинні мелодії, тонкі темброві відтінки	

Характеристика звучання	Відповідь
дисонанси, різкі ритми, контрастна динаміка, атональність	
шумові ефекти, механічні звуки, ритми машин, відчуття динаміки	

3. Обери правильні твердження

Познач ✓. Кожна правильна позначка — **0,5 бала**, максимум — **1 бал**.

Твердження	✓
Модернізм завжди точно копіює реальність і не допускає експерименту.	☐
Авангард прагне оновлення мистецької мови й часто кидає виклик звичним нормам.	☐
Фотографія може бути і документом, і художнім образом.	☐
Реді-мейд доводить, що звичайний предмет може стати мистецтвом завдяки ідеї та контексту.	☐

Блок 2. УМІЮ. Діяльнісний компонент — 12 балів

4. Візуальна станція «Стиль за доказом»

Розглянь зображення на с. 66–67 підручника. Обери 3 твори й заповни таблицю. За кожен рядок — до **2 балів**: стиль / напрям — 0,5; дві ознаки — 1; висновок — 0,5.

№ твору / зображення	Стиль / напрям	2 докази: колір, лінія, форма, композиція, сюжет, рух	Короткий висновок
		1) 2)	
		1) 2)	
		1) 2)	

5. Увідповідни напрям і провідну ідею / емоційну сферу

Максимум — **3 бали**.

Напрямок	Ідея / емоційна сфера
Імпресіонізм	☐ динаміка, швидкість, техніка, енергія сучасного світу
Символізм	☐ миттєве враження, світло, мінливий настрій
Сюрреалізм	☐ цінність структури об'єкта, геометричне розкладання форми
Футуризм	☐ таємничість, містика, приховані смисли
Експресіонізм	☐ підсвідоме, ірраціональне, нелогічне
Кубізм	☐ інтенсивність внутрішніх переживань, тривога, напруга

6. Аналітичний мінікейс «Що об'єднує? Що зайве?»

Обери будь-яку групу зображень на с. 66–67. Дай відповідь за формулою. Максимум — **3 бали**.

Ці твори об'єднує: _____

Я припускаю, що зайвим може бути зображення № _____, тому що

Мій доказ через мистецькі засоби: колір / форма / композиція / емоція / сюжет _____

Інша можлива версія: _____

7. Творча дія «Формула стилю»

Обери один напрям із розділу та створи його формулу. Максимум — **3 бали**.

Завдання	Відповідь
Я обираю напрям	
Формула	_____ + _____ + _____ = _____
Сучасна аналогія	Цей напрям сьогодні нагадує _____
Чому?	

Блок 3. ЦІНУЮ. Ціннісний компонент — 12 балів

8. Емоційна шкала

Обери один твір із с. 66–67, який викликав найсильнішу реакцію. Максимум — **3 бали**.

Запитання	Відповідь
Мій вибір	Зображення № _____ / твір: _____
Емоція	☐ радість ☐ ніжність ☐ енергія ☐ спокій ☐ напруга ☐ тривога ☐ інше:
Що це створює?	Колір / лінія / форма / рух / сюжет / контраст: _____
Моя думка	Цей твір важливий, бо _____

9. Позиція «Мистецтво бунту»

Обери твердження й обґрунтуй. Максимум — **3 бали**.

Позиція	Познач
Мистецтво має бути зрозумілим і красивим.	☐
Мистецтво може бути дивним, тривожним або провокативним, якщо воно змушує думати.	☐

Позиція	Познач
Мистецтво може бути і красою, і протестом одночасно.	☐

Моє обґрунтування: _____

Приклад із розділу: _____

10. Цифрова відповідальність

Продовж речення. Максимум — 3 бали.

Фотографія / відео можуть змінити думку людей, тому що

Коли зображення змінене або створене ШІ, глядач має

Я відповідально поширюю зображення, якщо

11. Підсумкове мініесе «Мистецтво ХХ століття навчило мене...»

Обери 5–7 речень. Використай не менше 4 понять із банку слів. Максимум — 3 бали.

Банк слів: враження, символ, стиль, модерн, фотографія, кіно, авангард, протест, швидкість, форма, колір, емоція, підсвідоме, предмет, глядач, відповідальність.

Інтерактивні варіанти проведення

Формат	Як провести	Що діагностує
Станції	Клас рухається між 3 станціями: «Знаю стиль», «Умію аналізувати», «Ціную й аргументую». На кожній станції — 7–10 хв.	усі три компоненти
Google Forms / тест	Завдання 1–3 можна перенести у форму з автоматичною перевіркою; відкриті відповіді залишити для коментаря вчителя.	знаннявий компонент + частково діяльнісний
Padlet / Jamboard	Учні прикріплюють стікери з формулами стилю, емоційними реакціями, прикладами сучасних аналогій.	діяльнісний і ціннісний компоненти
Мінігалерея	Пари отримують по одному напряму й за 3 хвилини створюють «етикетку» до уявного експоната: стиль, ознаки, емоція, цінність.	аналіз, інтерпретація, комунікація

Орієнтовна шкала результатів

Рівень	Бали	Опис результату
Початковий	1–12	Учень / учениця впізнає окремі назви, але потребує підтримки в поясненні ознак і аргументації.

Рівень	Бали	Опис результату
Середній	13–22	Розрізняє основні напрями, виконує частину увідповіднень, може пояснити враження за допомогою підказок.
Достатній	23–30	Аргументовано розпізнає стилі, аналізує твори за ознаками, висловлює власну позицію з прикладами.
Високий	31–36	Вільно зіставляє мистецькі мови, формулює узагальнення, створює оригінальні формули стилю й усвідомлено говорить про цінності мистецтва.

Для вчителя. Орієнтовні відповіді й підказки до перевірки

У завданні 1 очікувані напрями: імпресіонізм, символізм, модерн, футуризм, кубізм, абстракціонізм, експресіонізм, сюрреалізм. У музичному завданні: м'яка гармонія й темброві відтінки — імпресіонізм; дисонанси, різкі ритми, атональність — експресіонізм; шуми, механічні звуки й ритми машин — футуризм. В інтерактивних та інтерпретаційних завданнях допускаються різні відповіді, якщо учень / учениця доводить думку ознаками твору. Оцінюйте не «правильність емоції», а якість аргументації: чи є посилання на колір, лінію, форму, композицію, рух, сюжет, звук, контраст або контекст напрямку.

Критерій відкритої відповіді	3 бали	2 бали	1 бал
Аргументація	є чітка позиція й 2–3 докази через мистецькі засоби	позиція є, але доказів мало або вони загальні	відповідь коротка, без доказів
Використання понять	доречно вжито мистецькі терміни	є 1–2 терміни, частково точно	терміни майже не використано
Особистісне ставлення	є власний висновок / ціннісна позиція	висновок є, але нечіткий	ставлення не сформульовано

Мінірубрика швидкого зворотного зв'язку

Що вдалося учневі / учениці	Що доцільно повторити	Наступний крок
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____

Розділ 2. У РИТМІ ЧАСУ: МИСТЕЦТВО СУЧАСНОСТІ

УРОК 16 ДІАЛОГ ЧАСУ: минуле як джерело нового

Логіка теми Розділ II відкриває розмову про мистецтво сучасності як безперервний діалог у часі. Опанувавши художню мову ХХ століття, учні досліджують явище, коли творці не просто вигадують нове «з нуля», а глибоко переосмислюють стилі минулого. Зокрема, на с. 68–71 підручника простежено повернення неостилів. Учні дізнаються, що неокласицизм може передавати ідеї порядку й величі, але в умовах тоталітаризму здатний ставати інструментом влади. Неоготика ж, навпаки, впевнено переходить з архітектури в моду, кіно та цифрову культуру, генеруючи атмосферу емоційної глибини та бунтівної ідентичності. Цей матеріал допомагає побачити: стиль — це повідомлення, яке змінюється разом з історичним контекстом.

Наступним важливим фокусом є неофольклоризм. Народні мелодії, орнаменти, шрифти й символи розглядаються тут не як музейна «етнографія», а як живий і гнучкий матеріал для сучасного дизайну, брендингу та музики. Так школярі переконуються, що традиція — це не лише спадщина, а й дієвий ресурс сучасної ідентичності та культурної дипломатії.

Від неостилів і неофольклоризму логіка уроку переходить до полістилістики, мистецької цитати й реміксу. Минуле тут виступає вже не зразком для копіювання, а основою для творення нових авторських сенсів. Аналізуючи поєднання різних стилів і епох у сучасному живописі, дизайні та попкультурі, учні вчать критично мислити та обговорюють важливе питання сучасності — де проходить межа між натхненням і плагіатом.

Мета уроку: формувати уявлення про неостилі як сучасне переосмислення мистецьких стилів минулого; розкрити неокласицизм і неоготику як різні способи діалогу з історією; навчити учнівство аналізувати, як архітектурні форми, декоративні елементи, образи й естетика минулого набувають нових сенсів у сучасній культурі, архітектурі, кіно, музиці, моді й дизайні.

Очікувані результати навчання

ЗНАННЄВИЙ КОМПОНЕНТ Що учні знатимуть	ДІЯЛЬНІСНИЙ КОМПОНЕНТ Що учні вмітимуть	ЦІННІСНИЙ КОМПОНЕНТ Що учні цінуватимуть / до чого прагнутимуть
• пояснюють поняття «неостиль»,	• аналізують архітектурний об'єкт за	• цінують культурну спадщину як ресурс

«неокласицизм», «неоготика»; - називають ознаки класицистичної та готичної архітектурної мови; - розуміють, що стиль минулого може набувати різних сенсів у демократії, імперській і тоталітарній культурі; - знають приклади використання неоготики в сучасній культурі: кіно, музиці, моді, дизайні.	формою, стилем і повідомленням; - порівнюють неокласицизм і неоготику за настроєм, образністю та культурним сенсом; - визначають, як історичний стиль переосмислюється в сучасному образі; - створюють концепцію сучасного образу / постера / простору з елементами неостилу; - аргументують, чому минуле може бути джерелом нового.	сучасної творчості; - усвідомлюють, що стиль може бути мовою свободи, влади, пам'яті або протесту; - виявляють критичність до архітектурних і візуальних образів, що нав'язують ідеологію; - прагнуть відповідально й творчо переосмислювати культурні коди минулого.
---	--	--

Компетентнісний фокус уроку

Компетентність	Як реалізується на уроці
Культурна компетентність	Учні розглядають неостилі як діалог із мистецькою спадщиною, визначають ознаки неокласицизму й неоготики в архітектурі та сучасній культурі.
Вільне володіння державною мовою	Формулюють мистецькі спостереження, пояснюють, який сенс несе стильова цитата, добирають точні слова для опису атмосфери, влади, пам'яті, протесту.
Громадянська та соціальна компетентності	Обговорюють, як архітектура може підтримувати ідеї демократії або, навпаки, демонструвати контроль, силу й непорушний порядок.
Інформаційно-цифрова компетентність	Працюють із візуальними джерелами, QR-посиланнями, сучасними прикладами неоготичної естетики в кіно, музиці, кліпах, іграх, постерах.
Критичне мислення	Порівнюють стиль і неостиль, відрізняють творче переосмислення від механічного копіювання або ідеологічного використання форми.

Креативність і підприємливість	Створюють власну концепцію сучасного образу, афіші, костюма, інтер'єру або простору з елементами неостилу й презентують задум.
--------------------------------	--

Хід уроку

Настановний меседж для вчителя / вчительки

На уроці важливо не подавати неостилі як «повторення старого». Учні мають зрозуміти: коли сучасна культура звертається до минулого, вона завжди щось змінює — акцент, зміст, настрій, функцію. Той самий класицистичний портик може асоціюватися з демократією, державною гідністю або авторитарним тиском; готична вертикаль може нагадувати храм, хмарочос, супергеройський світ, субкультуру чи естетику емоційної напруги. Тому головне питання уроку: не «на який стиль схоже?», а «для чого сучасність позичає цей стиль і що хоче ним сказати?».

I. Організаційний момент (2–3 хв)

Дії вчителя / вчительки. Привітати клас і налаштувати на розмову про минуле, яке продовжує жити в сучасних образах. Запропонувати учням подумати, де вони бачили «старовинний» стиль у сучасності: у будівлях, кліпах, іграх, фільмах, костюмах, логотипах, інтер'єрах, мемах або постерах.

Репліка вчителя

«Сьогодні ми побачимо, що мистецтво сучасності часто не починає з чистого аркуша. Воно бере форми минулого — колони, арки, шпилі, темні кольори, урочисті фасади — і змушує їх говорити новою мовою. Наше завдання — з'ясувати, коли це діалог, коли мода, а коли — інструмент впливу».

II. Актуалізація знань і мотивація. «Гачок» для учнівства (5–7 хв)

Прийом «Старий стиль у новому кадрі». Учителю демонструє два контрастні приклади: Капітолій США або іншу неокласичну споруду та сучасний готичний / неоготичний образ із кіно, кліпу чи постера. Учні швидко записують по три асоціації до кожного образу.

- Для неокласицизму можливі асоціації: порядок, держава, закон, велич, симетрія, спокій, урочистість.
- Для неоготики можливі асоціації: таємниця, ніч, вертикаль, напруга, містика, самотність, протест, емоційна глибина.

Проблемне запитання: «Чому сучасна культура знову й знову звертається до минулих стилів: бо не має нових ідей чи тому, що минуле дає сильні образи для сучасних сенсів?»

Перехід до теми. «Сьогодні ми будемо досліджувати неостилі — ситуацію, коли мистецтво не копіює минуле буквально, а переосмислює його для нової епохи».

III. Вивчення нового матеріалу на основі діяльнісного підходу (15–20 хв)

1. Мініпояснення «Що таке неостиль?» (3 хв). Учитель пояснює: неостиль — це звернення до художньої мови минулого в новому історичному контексті. Неокласицизм переосмислює античність і класицизм через симетрію, колони, портики, ясність форми, монументальність. Неоготика звертається до готики через стрілчасті арки, вертикалі, шпиль, вітражність, драматичну атмосферу, містичність і напруженість.

Ключові поняття для запису: неостиль, неокласицизм, неоготика, стилізація, архітектурна цитата, культурний код, контекст.

Етап / час	Діяльність учнівства	Практико орієнтований результат	Роль учителя / вчительки
2. Неокласицизм: порядок чи влада? 5 хв	У групах аналізують зображення Капітолію, Рейхстагу, монументальних споруд ХХ століття. Визначають: які елементи нагадують класицизм і який сенс вони створюють.	Мінісхема «форма → асоціація → повідомлення»: колони → порядок; симетрія → стабільність; масштаб → сила.	Підводить до критичного висновку: одна форма може служити різним ідеям — демократії, величчю держави або демонстрації контролю.
3. Неоготика: від собору до субкультури 5 хв	Розглядають приклади неоготики в архітектурі, постерах, образах музикантів, кіно й моді. Визначають, які готичні елементи збережено, а що змінено.	Словник неоготичного настрою: вертикаль, темні кольори, контраст, загострені форми, таємничість,	Пояснює, що сучасна неоготика часто передає не релігійне піднесення, а атмосферу загадковості, драми, протесту або

		емоційна напруга.	внутрішньої складності.
4. Порівняння «стиль — неостиль» 4 хв	Порівнюють історичний стиль і сучасне переосмислення: що взято з минулого, що додано сучасністю, який новий сенс виник.	Таблиця «Було в минулому — стало в сучасності».	Наголошує: неостиль — це не копія, а нове прочитання культурної пам'яті.
5. Дискусійна хвилина 3–4 хв	Висловлюють позицію: «історичний стиль у сучасності — це повага, мода, протест чи маніпуляція?»	Аргументована коротка відповідь за формулою «Я вважаю..., тому що...».	Підтримує різні думки, але просить спиратися на конкретні деталі зображення і контекст.

Орієнтовні запитання для фасилітації

- Чим відрізняється стиль від неостилу?
- Чому колони, купол і симетрія часто асоціюються з владою, законом або порядком?
- Як одна й та сама класична форма може підтримувати і демократичну ідею, і тоталітарну естетику?
- Чому неоготика так легко переходить у кіно, музику, моду й цифрову культуру?
- Коли звернення до минулого є творчим переосмисленням, а коли — лише стилізацією «для ефекту»?

IV. Практичне компетентнісне завдання (8–10 хв)

Творче завдання «Неостиль для сучасності». Учні обирають один історичний стиль — готику, класицизм або бароко — і створюють концепцію його сучасного переосмислення. Формат на вибір: афіша серіалу, обкладинка музичного альбому, костюм персонажа, інтер'єр молодіжного простору, фасад бібліотеки / школи / артцентру, постер гри або кліпу.

Умови виконання:

- використати не менше трьох ознак обраного історичного стилю;
- пояснити, що з минулого взято: форма, колір, декор, настрій, символ;

• показати, що додано сучасністю: тема, технологія, аудиторія, новий контекст;

- сформулювати повідомлення образу: що він має сказати глядачеві;
- дати назву концепції.

Формула презентації: «Я обрав / обрала стиль _____. З минулого я взяв / взяла _____. У сучасності це означає _____. Мій образ має викликати _____, тому що _____».

V. Закріплення й коротке узагальнення (3–4 хв)

Прийом «Неостиль чи копія?». Учителю зачитує ситуації, а учні визначають, де є творче переосмислення, а де механічне копіювання:

- Сучасна бібліотека має колони, але всередині це відкритий простір для лекцій, VR-екскурсій і молодіжних подій.
- Костюм музиканта просто повторює середньовічний одяг без зміни сенсу.
- Постер фільму використовує готичні арки й темний контраст, щоб передати самотність героїні.
- Будівля навмисно має надмірний масштаб і симетрію, щоб створити відчуття сили й контролю.

МікрОВисновок учителя: «Неостиль — це місток між минулим і сучасністю. Але кожен місток веде кудись: до пам'яті, до краси, до моди, до протесту або до влади. Завдання глядача — зрозуміти напрям».

VI. Підсумок уроку з формувальним оцінюванням (5 хв)

Прийом «3–2–1: діалог часу». Учні індивідуально заповнюють мінікартку: 3 ознаки неостилу, які я запам'ятав / запам'ятала; 2 приклади сучасного переосмислення минулого; 1 питання, яке хочеться дослідити далі.

Критерій	Самооцінка	Доказ / приклад
Я пояснюю, що таке неостиль, неокласицизм і неоготика.	1 2 3 4	
Я можу впізнати ознаки історичного стилю в сучасному образі.	1 2 3 4	
Я аргументую, який сенс несе стильова цитата.	1 2 3 4	
Я створив / створила власну ідею сучасного неостилу.	1 2 3 4	

Рефлексійна репліка на вихід: «Сьогодні я зрозумів / зрозуміла, що минуле в мистецтві може...» або «Після уроку я інакше дивлюся на історичні стилі, тому що...».

VII. Домашнє завдання на вибір учнівства

- «Неостиль у моєму місті». Знайди будівлю, інтер'єр, пам'ятник, логотип або вивіску з ознаками історичного стилю. Поясни, які ознаки бачиш і який сенс вони створюють.
- «Готика сьогодні». Добери приклад із фільму, кліпу, гри, моди або постера, де використано неоготичну естетику. Поясни 3–4 ознаки.
- Створи мініпостер «Минуле в майбутньому»: переосмисли класицизм або готику для сучасної події — фестивалю, виставки, гри, серіалу.
- Напиши 5–7 речень «Чому сучасність постійно повертається до минулих стилів?».

Додаток. Картки для групової роботи

Картка 1. Впізнаю стиль	Картка 2. Зчитую сенс	Картка 3. Переосмислюю сучасно
Які ознаки бачу? ☐ колони ☐ купол ☐ симетрія ☐ стрілчасті арки ☐ шпилі ☐ темний контраст ☐ монументальність ☐ вітражність Інше: _____	Який сенс може нести образ? ☐ порядок ☐ влада ☐ пам'ять ☐ свобода ☐ таємничість ☐ протест ☐ емоційна напруга ☐ краса минулого Мій доказ: _____	Як подати стиль сьогодні? ☐ афіша ☐ костюм ☐ інтер'єр ☐ фасад ☐ постер гри ☐ кліп ☐ сторіс ☐ дизайн предмета Коротка ідея: _____

УРОК 17 Діалог часу: неофольклоризм як культурний ремікс минулого і сучасності

Мета уроку: формувати уявлення про неофольклоризм як творче переосмислення народної спадщини в музиці, візуальному мистецтві, графіці й дизайні; навчити учнівство розпізнавати етномотиви, пояснювати їхнє сучасне звучання та створювати власну ідею культурного бренду, що поєднує традицію й актуальну візуальну мову.

Очікувані результати навчання

ЗНАННЄВИЙ КОМПОНЕНТ Що учні знатимуть	ДІЯЛЬНІСНИЙ КОМПОНЕНТ Що учні вмітимуть	ЦІННІСНИЙ КОМПОНЕНТ Що учні цінуватимуть / до чого прагнутимуть
- поняття «неофольклоризм» як творче переосмислення фольклору; - приклади неофольклоризму в українській музиці й візуальному мистецтві; - роль М. Леонтовича, К. Малевича, М. Бойчука, Г. Собачко-Шостак, М. Біласа, Г. Нарбута у переосмисленні народної традиції; - що народна мелодія, орнамент, шрифт або образ можуть стати основою сучасного авторського стилю.	- розпізнавати етномотиви в музиці, орнаменті, графіці, дизайні та сучасній культурі; - аналізувати твір за формулою «традиційне джерело — сучасний прийом — новий сенс»; - порівнювати музичні й візуальні приклади неофольклоризму; - створювати ідею постера, логотипу, мерчу або допису для культурного фестивалю; - аргументувати, чому фольклор може бути сучасним.	- цінність української народної спадщини як живого культурного ресурсу; - повагу до авторського переосмислення традиції без поверхового копіювання; - прагнення зберігати й розвивати культурну ідентичність сучасними мовами; - відповідальність у використанні етномотивів у дизайні, моді, рекламі та цифровій культурі.

Компетентнісний фокус уроку

Компетентність	Як реалізується на уроці
Культурна компетентність	учні осмислюють неофольклоризм як діалог традиції та сучасності, розпізнають народні мотиви в музиці, графіці, декоративному мистецтві й дизайні.
Вільне володіння державною мовою	формулюють мистецькі спостереження, пояснюють значення понять «культурний код», «етномотив», «неофольклоризм», презентують власну ідею бренду.

Компетентність	Як реалізується на уроці
Інформаційно-цифрова компетентність	аналізують QR-посилання, музичні та візуальні приклади, за можливості створюють цифровий постер або шаблон допису в Canva.
Соціальна та громадянська компетентності	обговорюють, як мистецтво підтримує національну ідентичність, культурну пам'ять і впізнаваність України у світі.
Підприємливість і креативність	розробляють концепцію логотипу, афіші, мерчу або фестивального стилю, поєднуючи традиційний мотив із сучасною комунікацією.
Навчання впродовж життя	переносять мистецькі ідеї в повсякденний досвід: музику, моду, соцмережі, дизайн, шкільні події, культурні проекти.
Громадянська відповідальність	розрізняють глибоке переосмислення традиції та поверхове використання етностилю як тимчасового тренду.

Настановний меседж для вчителя / вчительки

Важливо

Неофольклоризм важливо подати не як «моду на вишиванки» і не як буквальне копіювання народного мистецтва. Ключ уроку — показати, що традиція живе тоді, коли її осмислено перестворюють: народна мелодія стає новою музичною фактурою, орнамент — сучасною айденікою, стародрукарський шрифт — логотипом, а фольклорний образ — мовою культурного бренду. Учителю потрібно постійно повертати учнів до питання: що саме взято з традиції, як це змінено і який новий сенс народився?

Хід уроку

I. Організаційний момент — 2–3 хв

Привітання. Налаштування на тему через коротке запитання: «Що у вашому житті звучить або виглядає як Україна?» Учні можуть назвати пісню, орнамент, колір, страву, предмет одягу, мем, кліп, фразу, шрифт, символ, сімейну традицію.

Репліка вчителя

«Сьогодні ми говоритимемо про мистецтво, яке не залишає традицію в музеї, а вмикає її в сучасний ритм. Народна пісня може звучати з електронікою, старовинна літера — стати логотипом, а орнамент — перетворитися на постер, мерч або сценічний образ».

II. Актуалізація знань і мотивація. «Гачок» для учнівства — 5–7

хв

Прийом «Фольклор чи тренд?» Учитель демонструє або описує кілька прикладів: трек з етномотивами, сучасну вишиванку, постер фестивалю з орнаментом, шрифт у стилі стародруку, обкладинку альбому з народним мотивом. Учні швидко голосують: це традиція, сучасний дизайн чи поєднання обох?

Проблемне запитання: «Коли використання народного мотиву є глибоким переосмисленням, а коли — лише декоративним “етнофільтром”?»

Перехід до теми: «Неофольклоризм — це культурний ремікс: минуле не зникає, а отримує нову форму, ритм і аудиторію».

III. Вивчення нового матеріалу на основі діяльнісного підходу — 15–20

хв

Етап / час	Діяльність учнівства	Практико орієнтований результат	Роль учителя / вчительки
1. Мініпояснення «Неофольклоризм: традиція у сучасному звучанні» 3 хв	Записують ключову формулу: «неофольклоризм = фольклорне джерело + авторське переосмислення + сучасна мова».	Мінісловник: неофольклоризм, етномотив, культурний код, ремікс, авторський стиль.	Пояснює, що неофольклоризм — не просте наслідування, а творче переосмислення народної спадщини.
2. Музичне дослідження «Народна мелодія як нова мова» 5 хв	Слухають короткий фрагмент «Щедрика» або сучасного треку з етномотивами. Визначають: що звучить як фольклорне джерело, а що є сучасним прийомом.	Картка «джерело — прийом — емоція».	Спрямовує слухання: мелодія, ритм, багатоголосся, тембр, електроніка, інструменти, настрій.

Етап / час	Діяльність учнівства	Практико орієнтований результат	Роль учителя / вчительки
3. Візуальне дослідження «Орнамент + авангард» 5–6 хв	Розглядають приклади Г. Собачко-Шостак, М. Біласа, К. Малевича, М. Бойчука. Визначають народні мотиви й сучасні художні прийоми.	Порівняльна схема «народне джерело — авангардний прийом — новий сенс».	Акцентує, що народний мотив може поєднуватися з футуристичною динамікою, кубістичною кутастистю, монументальністю, текстильною пластикою.
4. Графічна мова Г. Нарбута: літера як образ 4 хв	Аналізують «Українську абетку»: як літера, орнамент і зображення працюють разом; чому шрифт може бути національним культурним знаком.	Мініформула «літера + орнамент = образ візуальний стиль».	Показує зв'язок зі стародруками, рослинним орнаментом, сучасною айдентикою й логотипами.
5. Дискусійна хвилина «Спадщина чи хайп?» 3–4 хв	Учні обирають позицію: неофольклоризм зберігає культуру / адаптує культуру / іноді перетворюється на поверховий тренд.	Аргументована позиція в одному реченні.	Підтримує різні думки, але просить доводити прикладами з музики, графіки, моди або цифрової культури.

Орієнтовні запитання для фасилітації

Що відрізняє неофольклоризм від простого копіювання фольклору?

Чому народна мелодія або орнамент можуть залишатися сучасними?

Які народні елементи можна почути у сучасній музиці: ритм, інтонацію, тембр, багатоголосся, інструменти?

Як у візуальному мистецтві народні мотиви поєднуються з авангардом?

Чому Георгій Нарбут важливий для українського графічного стилю?

Де межа між повагою до традиції та її поверховим використанням у рекламі чи моді?

IV. Практичне компетентнісне завдання — 8–10 хв

Дизайн-завдання «Бренд України: традиція + сучасність». Учні працюють індивідуально або в малих групах і створюють концепцію візуального стилю для міжнародного фестивалю сучасної української культури.

На вибір учнівства:

логотип, натхнений «Українською абеткою» Г. Нарбута і сучасним мінімалізмом; постер музичного гурту або фестивалю, де поєднано фольклор і сучасну графіку; шаблон Instagram-допису з анонсом хедлайнера: Go_A, ДахаБраха, ONUKA або вигаданого гурту; дизайн мерчу: футболка, стікерпак, бейдж, tote bag, обкладинка плейліста, натхненні орнаментами Г. Собачко-Шостак або М. Біласа.

Умови виконання: використати один народний мотив або символ; додати сучасний прийом — мінімалізм, контраст, цифрову сітку, сміливу типографіку, колаж; пояснити, що саме переосмислено і для якої аудиторії створено продукт.

Формула презентації

«Ми взяли з традиції _____. Осучаснили це через _____. Наш продукт для _____. Він передає Україну як _____».

V. Закріплення й коротке узагальнення — 3–4 хв

Прийом «3 докази неофольклоризму». Учні завершують речення:

У музиці неофольклоризм можна впізнати за...

У візуальному мистецтві неофольклоризм проявляється через...

Традиція стає сучасною тоді, коли...

Мікровисновок учителя: «Неофольклоризм — це спосіб зробити культурну пам'ять видимою і чутною для нової аудиторії. Він не консервує минуле, а дає йому нову енергію».

VI. Підсумок уроку з формувальним оцінюванням — 5 хв

Формувальне самооцінювання / взаємооцінювання. Учні обирають рівень 1–4 та підтверджують його коротким доказом.

Критерій	Самооцінка	Доказ / приклад
Я пояснюю, що таке неофольклоризм.	1 2 3 4	
Я розпізнаю етномотиви в музиці, графіці або дизайні.	1 2 3 4	
Я можу відрізнити творче переосмислення традиції від простого копіювання.	1 2 3 4	
Я створив / створила ідею сучасного культурного бренду з народним мотивом.	1 2 3 4	

Рефлексійна репліка на вихід: «Після цього уроку я інакше дивлюся на фольклор, тому що...» або «Для мене сучасна українська культура — це...».

VII. Домашнє завдання на вибір учнівства

Придумай сучасний постер музичного гурту або фестивалю, у якому поєднаєш елементи фольклору та сучасної графіки. Додай 3 речення пояснення.

Уяви, що ти артблогер / артблогерка. Створи короткий допис для Instagram, де порівнюєш роботи М. Бойчука й К. Малевича або приклади неофольклору. Використай хештеги #бойчукізм #авангард #неофольклоризм.

Створи мініконцепцію мерчу для фестивалю сучасної української культури: футболка, стікерпак або tote bag. Поясни, який мотив ти переосмислюєш.

Напиши 5–7 речень на тему «Неофольклоризм: спосіб зберегти культуру чи тимчасовий хайп?»

Добери сучасний трек, кліп, бренд або візуал, де є етномотиви. Поясни: що взято з традиції, як це осучаснено, яку емоцію створює.

Додаток.

Картки для роботи на уроці

Картка 1. Аналіз неофольклоризму

Назва твору / прикладу	
Що взято з традиції?	мелодія / ритм / орнамент / символ / шрифт / колір / образ

Назва твору / прикладу	_____
Який сучасний прийом використано?	електроніка / колаж / мінімалізм / авангардна форма / цифровий дизайн / інше
Який новий сенс з'явився?	_____
Яку емоцію це викликає?	_____
Чому це не копіювання?	_____

Картка 2. Формула культурного реміксу

Традиція: _____	+	Сучасний прийом: _____
_____	+	Аудиторія: _____
_____	+	Емоція / сенс: _____
_____ = Мій неофольклорний образ: _____.		

Картка 3. Мінібриф «Бренд України»

Назва фестивалю / події	_____
Головний культурний мотив	орнамент / літера / пісня / символ / казковий образ / інше
Візуальний стиль	мінімалізм / яскравий авангард / етноелектроніка / темний контраст / інше
Продукт	логотип / постер / допис / футболка / стікерпак / обкладинка плейліста
Основні кольори	1. _____ 2. _____ 3. _____
Що має відчувати глядач / слухач?	_____
Чому це сучасне?	_____

УРОК 18 Діалог часу: полістилістика, цитата і ремікс у мистецтві

Мета уроку: формувати уявлення про полістилістику, стилізацію, мистецьку цитату й ремікс як способи сучасного діалогу з минулим; навчити учнівство аналізувати, як митці поєднують різні стилі, жанри, історичні образи й сучасні засоби виразовості; розвивати вміння аргументовано відрізняти творче переосмислення від копіювання та створювати власну ідею культурного реміксу.

Очікувані результати навчання

1. ЗНАННЄВИЙ КОМПОНЕНТ Що учні знатимуть	2. ДІЯЛЬНІСНИЙ КОМПОНЕНТ Що учні вмітимуть	3. ЦІННІСНИЙ КОМПОНЕНТ Що учні цінуватимуть / до чого прагнутимуть
• поняття «стилізація», «мистецька цитата», «полістилістика», «ремікс»; • що звернення до минулого може бути джерелом нового мистецького змісту; • приклади діалогу з минулим у творах В. Зарецького, М. Куликовської, А. Скотта, Р. Гонсалвеса, А. Горської; • як у музиці поєднуються барокові, класичні, джазові, рокові, електронні, фольклорні та сучасні інтонації.	• аналізувати твір за формулою «що взято з минулого — як змінено — який новий сенс створено»; • визначати полістилістичні поєднання у музиці та візуальному мистецтві; • порівнювати авторські стилі й пояснювати емоційний ефект цитування; • створювати задум візуального або музичного реміксу; • аргументувати межу між натхненням, творчим переосмисленням і плагіатом.	• цінність культурної пам'яті як джерела сучасної творчості; • повагу до авторського стилю, джерел натхнення та інтелектуальної чесності; • відкритість до поєднання різних епох, жанрів і культурних кодів; • прагнення відповідально використовувати образи минулого в сучасній цифровій культурі.

Компетентнісний фокус уроку

Компетентність	Як реалізується на уроці
Культурна компетентність	учні усвідомлюють, що мистецтво розвивається через діалог епох, стилів, традицій і сучасних технологій.
Вільне володіння державною мовою	формулюють мистецькі спостереження, описують стилістичні поєднання, аргументують відмінність між натхненням і копіюванням.
Інформаційно-цифрова компетентність	аналізують цифрові ремікси, колажі, музичні обробки й візуальні джерела; дотримуються культури посилання на джерела.

Компетентність	Як реалізується на уроці
Культурна ідентичність	розглядають українські приклади діалогу з минулим як спосіб оновлення національного образу в мистецтві.
Ініціативність і підприємливість	створюють ідею культурного продукту: постера, реміксу, цифрового колажу, сценічного образу або короткого відео.
Соціальна та громадянська компетентності	працюють у групах, слухають різні інтерпретації, ведуть дискусію про авторство, етичність цитування й повагу до культурної спадщини.

Хід уроку

Настановний меседж для вчителя / вчительки

На цьому уроці важливо не звести тему до фрази «митці щось запозичують». Учні мають побачити різницю між механічним копіюванням і творчим переосмисленням. Ключова педагогічна лінія: минуле стає сучасним тоді, коли митець додає власний погляд, контекст, інтонацію, технологію або новий сенс. Не вимагайте від учнів однозначної оцінки кожного прикладу: краще пропонуйте доводити позицію деталями твору, звучанням, прийомами, авторською ідеєю та чесним ставленням до джерел.

I. Організаційний момент — 2–3 хв

Привітання. Налаштування на урок через коротке запитання: «Чи може старе звучати по-новому?» Учитель пояснює, що сьогодні учні досліджуватимуть, як твори минулого, народні мотиви, класична музика, історичні стилі й знайомі образи можуть ставати матеріалом для сучасного мистецтва.

Репліка вчителя

«Ми звикли до реміксів у музиці, мемів у мережі, стилізацій у моді, перезапусків фільмів і цитат у дизайні. Але мистецтво робить це давно: воно розмовляє з минулим. Сьогодні спробуємо зрозуміти, коли такий діалог стає творчістю, а коли — просто копіюванням.»

II. Актуалізація знань і мотивація. «Гачок» для учнівства — 5–7 хв

Гачок «Ремікс чи копія?». Учитель демонструє два приклади: 1) сучасну обробку відомого музичного мотиву або пісні; 2) зображення, де впізнається відома картина, але змінено контекст, персонажів або стиль. Учні швидко голосують: це «копія», «натхнення», «ремікс», «пародія» чи «новий твір»? Проблемне питання: де межа між натхненням і плагіатом?

Мініобговорення: що має змінитися, щоб знайомий образ отримав новий сенс?

Перехід до теми: у мистецтві минуле може бути не тягарем, а живим співрозмовником.

III. Вивчення нового матеріалу на основі діяльнісного підходу — 15–20 хв

Етап / час	Діяльність учнівства	Практико орієнтований результат	Роль учителя / вчительки
1. Мініпояснення «Діалог часу» 3 хв	Фіксують ключові поняття: стилізація, цитата, полістилістика, ремікс.	Мінісловник теми.	Пояснює: сучасний твір може містити впізнавану цитату з минулого, але важливо, що митець із нею робить.
2. Візуальне дослідження «Минуле в новому образі» 5 хв	Розглядають твори В. Зарецького, М. Куликовської, А. Скотта, Р. Гонсалвеса. Визначають, що нагадує минулі стилі, а що звучить сучасно.	Картка «джерело — прийом — новий сенс».	Спрямовує увагу на орнамент, колір, символіку, фантазію, магічний реалізм, поєднання реального й умовного.
3. Музичний місток «Полістилістика» 5–6 хв	Слухають короткі фрагменти А. Шнітке або Є. Станковича. Визначають, які відчуття створює поєднання старовинних інтонацій і	Порівняння «класика — сучасність — емоція».	Пояснює полістилістику як поєднання різних музичних стилів в одному творі.

Етап / час	Діяльність учнівства	Практико орієнтований результат	Роль учителя / вчительки
	сучасного звучання.		
4. Попкультура як діалог із минулим 5–6 хв	Порівнюють електросвінг, етнелектроніку, сучасні обробки народної музики. Обговорюють, що змінюється: ритм, інструменти, тембр, образ сцени, аудиторія.	Висновок: минуле може звучати глобально й актуально.	Підводить до питання авторства: чи названо джерело, чи є нова ідея, чи змінився контекст?

Орієнтовні запитання для фасилітації

Чому митці 21 століття звертаються до мистецтва минулого, якщо «все вже було придумано»?

Що змінює сенс твору: новий матеріал, нова технологія, новий контекст чи нова аудиторія?

Як відрізнити творче цитування від копіювання?

Чи може старовинна музика звучати актуально для сучасного фільму або гри?

Який приклад «діалогу з минулим» ви зустрічали в кліпах, рекламі, моді, дизайні, мемах або соцмережах?

IV. Практичне компетентнісне завдання — 8–10 хв

Творче завдання «Мій діалог із минулим». Учні обирають один формат і створюють короткий задум, ескіз або сценарій реміксу.

Формат	Що потрібно зробити	Критерій успішності
Візуальний ремікс	Обрати відому картину / орнамент / історичний стиль і перенести його в сучасний контекст: постер, обкладинка, сторіс, мем, афіша.	Є впізнаване джерело, але додано нову ідею, контекст або сенс.
Музичний ремікс	Запропонувати ідею поєднання народної пісні, класичного мотиву або старовинного танцю з сучасним жанром.	Пояснено: що залишається з минулого і що змінюється сьогодні.

Формат	Що потрібно зробити	Критерій успішності
Сценічний образ	Створити задум костюма / кліпу / перформансу, де поєднано історичну або народну деталь із сучасною естетикою.	Образ не копіює минуле, а створює новий настрій і повідомлення.
Формула презентації «Я взяв / взяла з минулого _____. Я змінив / змінила _____. Новий сенс мого реміксу — _____. Це не копія, тому що _____.»		

V. Закріплення й коротке узагальнення — 3–4 хв

Прийом «Натхнення чи плагіат?». Учитель озвучує ситуації, а учні визначають позицію й коротко доводять її.

Музикант узяв народну мелодію, додав електронне звучання, назвав джерело й створив нову атмосферу.

Дизайнер скопіював орнамент із роботи сучасного художника без згадки автора.

Художниця переосмислила старовинну ікону у формі постера про сучасну людську гідність.

Автор просто перемалював відому картину й підписав її своїм іменем.

Мініпідсумок учителя: «Діалог із минулим починається з поваги до джерела. Нове народжується тоді, коли митець додає власний погляд, а не лише повторює чужу форму».

VI. Підсумок уроку з формувальним оцінюванням — 5 хв

Критерій	Самооцінка	Доказ / приклад
Я пояснюю поняття «полістилістика», «цитата», «ремікс», «стилізація».	1 2 3 4	
Я можу визначити, що в творі взято з минулого і як це переосмислено.	1 2 3 4	
Я аргументую відмінність між натхненням і плагіатом.	1 2 3 4	
Я створив / створила власну ідею діалогу з минулим.	1 2 3 4	

Рефлексійна репліка на вихід: «Для мене діалог минулого й сучасного — це...» або «Після уроку я інакше дивлюся на ремікси, бо...».

VII. Домашнє завдання на вибір учнівства

«Мій діалог із минулим». Створи цифровий або паперовий ремікс відомої картини / стилю / орнаменту. Додай 3 речення: що взято, що змінено, який новий сенс.

«Музика епох». Добери два-три уривки музики різних стилів і запропонуй, як із них можна створити сучасний саундтрек.

«Фольклор 2.0». Обери українську народну пісню або мелодію та запропонуй її сучасне звучання: реп, поп, електроніка, рок, свінг. Поясни задум.

Напиши коротке есе 5–7 речень: «Минуле — не тягар, а скарбниця ідей: погоджуюся чи ні?»

Знайди сучасний приклад реміксу в кліпі, рекламі, грі, мемі або дизайні й поясни, чому він є творчим переосмисленням, а не копією.

Додаток

Картки для роботи

Картка 1. Аналіз твору «Минуле — сучасність — сенс»	Картка 2. Перевірка на плагіат / натхнення
1. Що в творі нагадує минуле?	☐ Джерело названо або легко впізнається.
2. Який стиль, образ, мелодію або мотив упізнаємо?	☐ Автор / авторка додає власний задум.
3. Що автор / авторка змінив / змінила?	☐ Змінено контекст, матеріал, жанр або технологію.
4. Який новий настрій або сенс виник?	☐ Є новий сенс, а не лише повторення.
5. Чим можу довести свою думку?	☐ Використання не знецінює культуру чи автора джерела.
Мій висновок: це _____, тому що _____.	Моя позиція: ☐ натхнення ☐ ремікс ☐ стилізація ☐ копія ☐ плагіат. Доказ: _____.

Методичний акцент для вчителя / вчительки

Не оцінюйте лише «ефектність» учнівського реміксу. Головне — чи учень / учениця розуміє джерело, може пояснити власне перетворення і дотримується поваги до авторства. Урок має формувати не тільки мистецьку грамотність, а й культуру відповідального використання образів у цифрову добу.

УРОК 19 Протест і свобода: модернізм в архітектурі та музиці

Логіка теми Серія уроків розділу «Протест і свобода: народження сучасної культури» продовжує розмову про мистецтво XX століття як простір оновлення, відмови від надмірного декору й пошуку нової мови для нового способу життя. На цьому уроці учні переходять від мистецтва бунту як провокації до модернізму як конструктивного проєкту майбутнього: архітектура прагне бути функціональною, світлою, раціональною й доступною, а музика — експериментує зі звуком, ритмом, електронікою, джазовими інтонаціями та простором звучання. Так учнівство бачить, що протест у мистецтві може бути не лише руйнуванням старих правил, а й створенням нових принципів організації життя.

Мета уроку: формувати уявлення про модернізм в архітектурі як мистецтво функції, простоти, нових матеріалів і соціального оновлення; навчити учнівство розпізнавати ознаки модерністської архітектури, аналізувати зв'язок форми, матеріалу й призначення будівлі; показати, як модернізм у музиці розширює звукову мову через електроніку, джазові ритми та нові тембри; розвивати вміння проєктувати простір, у якому краса народжується зі зручності та логіки.

Очікувані результати навчання

ЗНАННЄВИЙ КОМПОНЕНТ Що учні знатимуть	ДІЯЛЬНІСНИЙ КОМПОНЕНТ Що учні вмітимуть	ЦІННІСНИЙ КОМПОНЕНТ Що учні цінуватимуть / до чого прагнутимуть
• пояснюють основні риси модернізму в архітектурі; • називають нові матеріали: бетон, сталь, скло; • розуміють принцип «форма відповідає функції»; • знають основні ідеї Баухаузу та п'ять принципів Ле Корбюзьє;	• розпізнають модерністську споруду за геометрією, простотою, відкритим планом, великими вікнами та відмовою від декору; • аналізують будівлю за формулою «функція — форма — матеріал — враження»; • порівнюють архітектуру	• цінують комфортний, світлий, доступний і продуманий простір для людини; • усвідомлюють, що простота може бути естетичною і відповідальною; • критично оцінюють переваги й слабкі сторони масової стандартизованої забудови;

• пояснюють, як модерністи оновлювали музичну мову через незвичні гармонії, ритми, електронні тембри й просторове звучання.	модернізму з історичними стилями; • створюють ескіз функціональної будівлі або простору в модерністській логіці; • описують власні враження від модерністської музики й аргументують їх через звук, ритм, тембр.	• прагнуть бачити зв'язок мистецтва, технологій, соціальних потреб і повсякденного життя; • відкрито сприймають експеримент у музиці та архітектурі.
---	--	---

Компетентнісний фокус уроку

Компетентність	Як реалізується на уроці
Культурна компетентність	Учні осмислюють модернізм як мистецьку відповідь на індустріалізацію, урбанізацію, нові матеріали й потребу в новому способі життя.
Вільне володіння державною мовою	Формулюють мистецькі спостереження усно й письмово, добирають точні слова для опису простору: функціональний, прозорий, лаконічний, відкритий, стандартизований, комфортний.
STEM / технологічна компетентність	Пояснюють роль бетону, сталі, скла, каркасних конструкцій, відкритого плану та нових акустичних / електронних технологій у музиці.
Соціальна та громадянська компетентності	Обговорюють, як архітектура впливає на якість життя, доступність житла, міське середовище, громадські простори та відчуття людини в місті.
Інформаційно-цифрова компетентність	За можливості працюють із QR-посиланнями, візуальними джерелами, цифровими прикладами модерністської архітектури та музики.
Підприємливість і креативність	Проектують власну модерністську будівлю / простір, обґрунтовують її функцію, матеріали та зручність для користувача.
Екологічна компетентність	Порівнюють модерністські принципи з сучасними вимогами енергоефективності, комфортності та сталого міського середовища.

Хід уроку

Настановний меседж для вчителя / вчительки

Важливо

Не подавайте модернізм як «просто коробки зі скла й бетону». Учням важливо відчувати логіку цього стилю: світ змінювався, міста швидко росли, людям потрібні були нові типи житла, праці й освіти, а нові матеріали дозволяли будувати інакше. Модернізм може здаватися холодним або надто простим, тому корисно не уникати критики: він дав світло, простір і функціональність, але іноді привів до одноманітності забудови й втрати людського масштабу. Завдання уроку — навчити бачити в архітектурі не лише фасад, а спосіб організації життя.

I. Організаційний момент — 2–3 хв

Привітання. Налаштування на сприйняття архітектури як середовища, у якому людина живе, навчається, працює, відпочиває. Учитель пропонує швидко оглянути клас і назвати одну річ, яка працює на функцію, і одну — яка створює настрій.

Репліка вчителя

«Сьогодні ми поговоримо про мистецтво, яке не завжди хоче бути декоративним. Модернізм запитує: що буде, якщо прибрати зайве й залишити тільки те, що працює на людину, світло, простір і зручність?»

II. Актуалізація знань і мотивація. «Гачок» для учнівства — 5–7 хв

Прийом «Будівля без прикрас: нудно чи чесно?» Учитель демонструє контрастні зображення: споруда історичного стилю з багатим декором і модерністська будівля зі скла, бетону, сталі, великими вікнами та простими геометричними об'ємами.

Що першим привертає увагу в кожній будівлі?

Яка споруда здається урочистою, а яка — зручною?

Чи може простота бути красивою?

Якби ви мали навчатися / жити / працювати в одній із цих споруд, що обрали б і чому?

Проблемне питання: «Чи завжди відмова від декору робить простір кращим для людини?» Учні коротко обирають позицію: «так», «ні», «залежить від ситуації».

III. Вивчення нового матеріалу на основі діяльнісного підходу — 15–20 хв

1. Мініпояснення «Модернізм: форма служить функції» — 3 хв. Учитель пояснює, що на початку XX століття нові матеріали, машини,

заводи, швидке зростання міст і потреба в доступному житлі змінили архітектурне мислення. Модерністи відмовлялися від історичних стилів і зайвого декору, прагнули раціональності, світла, відкритого плану, стандартизації й нової організації міста.

Етап / час	Діяльність учнівства	Практико орієнтований результат	Роль учителя / вчительки
2. Ознаки архітектурного модернізму 5 хв	За матеріалом підручника й зображеннями Вілли Савой, павільйону Міса ван дер Роє та модерністських споруд учні знаходять ознаки: прості геометричні форми, плоскі дахи, великі вікна, скло / бетон / сталь, відкритий план, відмова від декору.	Картка «6 ознак модернізму».	Спрямовує від оцінки «подобається / не подобається» до доказів: яка деталь працює на функцію?
3. Баухауз: лабораторія сучасного дизайну 4–5 хв	У парах формулюють, чому ідеї Баухаузу досі сучасні: простота, функція, доступність, серійність, якісні матеріали, зв'язок мистецтва і технологій.	Мінісхема «мистецтво + технології + повсякденне життя».	Пояснює, що Баухауз вплинув не лише на архітектуру, а й на меблі, шрифти, інтерфейси, світильники й цифровий дизайн.
5. П'ять принципів Ле Корбюзьє 5 хв	Групи отримують принципи: пілони, вільний фасад, стрічкові вікна, відкритий план, плоский дах-сад. До	Таблиця «принцип — користь для простору».	Допомагає побачити, що модернізм — це не лише стиль, а система проєктування.

	кожного добирають сучасний приклад або перевагу для людини.		
5. Музичний модернізм: новий звук 4–5 хв	Слухають / уявно аналізують фрагменти К. Штокгаузена та М. Скорика. Визначають незвичне: електронні тембри, поєднання голосу й техніки, джазові ритми, складна гармонія, народний імпульс у модерному звучанні.	Картка «що незвичного я почув / почула».	Показує спільну логіку: архітектура і музика модернізму шукають нову мову для нового часу.

Орієнтовні запитання для фасилітації:

- 1) Чому архітектори модернізму відмовлялися від декору?
- 2) Як бетон, сталь і скло змінили вигляд будівель?
- 3) Чи може однакова стандартизована забудова бути зручною, але некомфортною емоційно?
- 4) Чому Баухауз називають школою сучасного мислення?
- 5) Який із принципів Ле Корбюзьє найважливіший для сучасного міста?
- 6) Що спільного між модерністською архітектурою і музикою Штокгаузена або Скорика?

IV. Практичне компетентнісне завдання — 8–10 хв

Дизайн-завдання «Модерністський простір для людини». Учні обирають один об'єкт: шкільний павільйон для відпочинку, бібліотека, майстерня, зупинка, маленький будинок, артпростір, музична студія або клас майбутнього. Створюють ескіз або словесний проєкт за принципом «менше декору — більше функції».

Обов'язкові умови проєкту

- проста геометрична форма;
- великі вікна або багато світла;
- відкритий / гнучкий простір;
- один сучасний матеріал: бетон, скло, сталь, дерево, перероблені

матеріали;

- пояснення функції: кому й для чого потрібна будівля;
- одна відповідь на критику: як уникнути «холодності» або одноманітності модернізму.

Формула мініпрезентації: «Мій простір функціональний, бо...; він модерністський, бо...; я зробив / зробила його людиною через...».

V. Закріплення й коротке узагальнення — 3–4 хв

Прийом «Так / ні / доведи». Учні реагують на твердження і коротко доводять відповідь прикладом або ознакою.

Модернізм повністю відкидає функцію будівлі. — Ні, функція є головною.

В архітектурі модернізму важливі бетон, скло й сталь. — Так.

Великі вікна й відкриті плани пов'язані з новим способом життя. — Так.

Баухауз вплинув лише на архітектуру, але не на дизайн речей. — Ні.

Музика модернізму завжди звучить звично й легко. — Ні, вона часто експериментує зі звуком.

VI. Підсумок уроку з формувальним оцінюванням — 5 хв

Прийом «Архітектор власного розуміння». Учні обирають рівень 1–4 та підтверджують його коротким доказом.

Критерій	Самооцінка	Доказ / приклад
Я пояснюю основні ознаки модернізму в архітектурі.	1 2 3 4	
Я можу пов'язати форму будівлі з її функцією.	1 2 3 4	
Я називаю ідеї Баухаузу або принципи Ле Корбюзьє.	1 2 3 4	
Я розумію, як модернізм змінив музичну мову.	1 2 3 4	
Я створив / створила проєкт простору в модерністській логіці.	1 2 3 4	

Рефлексійна репліка на вихід: «Після цього уроку я інакше дивлюся на сучасні будівлі, тому що...» або «Для мене найсильніша ідея модернізму — ...».

VII. Домашнє завдання на вибір учнівства

«Модернізм у моєму місті / селищі». Сфотографуй одну будівлю, у якій помітні ознаки модернізму. Опиши їх у 5–7 реченнях.

«Модернізм та екологія». Досліди, чи відповідають принципи модернізму сучасним уявленням про екологічність: матеріали, енергоефективність, комфорт.

«Життя без декору: за і проти». Порівняй модерністську будівлю з історичною спорудою бароко або готики й зроби висновок.

Створи ескіз будівлі в стилі модернізму: плаский дах, великі вікна, відкритий план, проста геометрія. Поясни, чому вона зручна.

Підготуй короткий аудіо / текстовий відгук на один музичний фрагмент модернізму: що звучить незвично, яку емоцію створює, чи хотілося б послухати ще раз.

Додаток

Картки для роботи

Картка 1. Аналіз модерністської будівлі
Назва / приклад споруди: _____
Функція будівлі: _____
Форма: кубічна / прямокутна / відкрита / інша: _____
Матеріали: бетон / сталь / скло / дерево / інше: _____
Ознаки модернізму: ☐ простота ☐ великі вікна ☐ плаский дах ☐ відкритий план ☐ відмова від декору ☐ каркасність
Враження: холодність / легкість / порядок / свобода / стабільність / інше: _____
Мій висновок: ця будівля зручна / незручна, бо _____.
Картка 2. Принцип Ле Корбюзьє — користь для людини
Оберіть принцип: ☐ пілони ☐ вільний фасад ☐ стрічкові вікна ☐ відкритий план ☐ дах-сад
Що він змінює в будівлі? _____
Яку користь дає людині? _____
Де це можна використати сьогодні? _____
Картка 3. Слухаю модерністську музику
Що я чую? ☐ електронний звук ☐ незвичний голос ☐ джазовий ритм ☐ різкий контраст ☐ складну гармонію ☐ просторовість
Яка емоція виникає? _____
Що найбільше відрізняється від звичної музики? _____
Мій висновок: модерністська музика звучить як _____, тому що _____.

Методичний акцент для вчителя / вчительки

Важливо

Оцінюйте не художню досконалість ескізу, а розуміння принципів модернізму: чи є зв'язок між функцією, формою, матеріалом і потребою людини; чи може учень / учениця аргументувати рішення; чи бачить не лише переваги модернізму, а й можливі ризики — холодність, одноманітність, надмірну стандартизацію. Музичний блок краще подавати через враження й запитання, а не через складну термінологію.

УРОК 20 Протест і свобода: дизайн як мистецтво зручності, краси й відповідальності

Логіка теми Урок продовжує тему «Протест і свобода: народження сучасної культури» й переводить розмову від архітектури модернізму та функціоналізму до дизайну як мистецтва, що безпосередньо впливає на повсякденне життя. Учні бачать, як у XX столітті художня творчість вийшла за межі галерей і стала частиною виробництва, реклами, міського простору, інтерфейсів, моди й екологічного мислення. Логіка уроку рухається від простого запитання «Чому ця річ зручна або незручна?» до ширшого висновку: якісний дизайн поєднує функцію, красу, зрозумілість, доступність і відповідальність перед людиною.

Мета уроку: формувати уявлення про дизайн як про сучасну проектну діяльність, що поєднує функцію, естетику, зручність, технології та соціальну відповідальність; навчити учнівство розрізняти основні види дизайну, аналізувати дизайн-об'єкт з позиції користувача, критично оцінювати вебінтерфейси й створювати власну етичну дизайн-ідею.

Очікувані результати навчання

ЗНАННЄВИЙ КОМПОНЕНТ Що учні знатимуть	ДІЯЛЬНІСНИЙ КОМПОНЕНТ Що учні вмітимуть	ЦІННІСНИЙ КОМПОНЕНТ Що учні цінуватимуть / до чого прагнутимуть
- пояснюють, чому дизайн став особливо важливим у XX столітті в умовах індустріалізації та масового виробництва; - називають основні види дизайну: промисловий, графічний, дизайн	- аналізують предмет або інтерфейс за критеріями: функція, естетика, зручність, емоція, доступність; - розрізняють якісний і проблемний дизайн на прикладах повсякденних речей та цифрових сервісів;	- цінують дизайн як спосіб зробити середовище безпечнішим, зручнішим і красивішим; - усвідомлюють важливість інклюзивності, доступності та

середовища / інтер'єру, ландшафтний, дизайн моди, вебдизайн; • розуміють відмінність між мистецьким твором і дизайн-об'єктом; • пояснюють поняття UI, UX, доступність, сталий дизайн, темні патерни.	• створюють концепцію етичного дизайн-рішення або «антизалежного» застосунку; • аргументують, як дизайн впливає на поведінку, вибір і комфорт людини.	чесності в цифровому дизайні; • прагнуть відповідально споживати моду й речі, зважаючи на довкілля; • розуміють, що краса без користі або користь без поваги до людини не створюють якісний дизайн.
--	--	---

Компетентнісний фокус уроку

Компетентність	Як реалізується на уроці
Культурна компетентність	учні осмислюють дизайн як частину сучасної художньої культури, що формує предметний, візуальний і цифровий простір людини.
Інформаційно-цифрова компетентність	аналізують вебінтерфейси, UI-іконки, UX-досвід, виявляють темні патерни та обговорюють етичність цифрових рішень.
Соціальна та громадянська компетентності	обговорюють доступність, інклюзивність, чесний вибір користувача, відповідальність дизайнерів перед різними групами людей.
Екологічна компетентність	розглядають сталий дизайн у моді, переробку матеріалів, відповідальне споживання й екологічні наслідки масмаркету.
Підприємливість і креативність	створюють концепцію дизайн-продукту або застосунку, визначають потребу користувача, пропонують форму, функцію та емоційний ефект.
Вільне володіння державною мовою	формулюють усні та письмові аргументи, пояснюють, чому об'єкт є зручним, естетичним, доступним або проблемним

Хід уроку

Настановний меседж для вчителя / вчительки

Важливо показати учням: дизайн — це не «гарна обгортка», а спосіб мислення про людину. Починайте з предметів, які є поруч: смартфон, кросівки, стілець, шрифт у підручнику, кнопка в застосунку, класна кімната. Учні швидко зрозуміють тему, якщо побачать, що дизайн щодня

впливає на їхній комфорт, вибір, увагу, настрій і навіть час, проведений у цифровому середовищі. Під час обговорення UX/UI та темних патернів тримайте етичну рамку: дизайн має допомагати, а не маніпулювати.

I. Організаційний момент — 2–3 хв

Дії вчителя / вчительки. Привітати клас і запропонувати учням подивитися навколо як «дизайн-експертам». Кожен називає один предмет або цифровий елемент, з яким взаємодіяв сьогодні: стілець, ручка, телефон, кнопка в застосунку, дверна ручка, рюкзак, шрифт, упаковка.

Мікроналаштування «Дизайн сьогодні допоміг мені...». Учні завершують фразу: «знайти», «сісти зручно», «швидко прочитати», «зберегти річ», «побачити повідомлення», «обрати маршрут», «відчути стиль».

Репліка вчителя. «Сьогодні ми говоритимемо про мистецтво, яке не завжди висить у музеї. Воно в наших руках, кишнях, класах і телефонах. Дизайн — це коли краса зустрічається з користю, а річ або інтерфейс починають думати про людину».

II. Актуалізація знань і мотивація. «Гачок» для учнівства — 5–7 хв

Прийом «Красиво, але незручно?». Учитель показує два приклади: ефектний дизайнерський стілець / предмет і простий, зручний стілець або інтерфейс із красивими кольорами, але дрібним неконтрастним текстом. Учні швидко голосують: що вони обрали б для щоденного використання і чому.

Проблемне запитання: «Чи можна назвати дизайн якісним, якщо він красивий, але ним незручно або неможливо користуватися?»

Перехід до теми. «У XX столітті, коли речі почали виробляти масово, постало питання: як зробити їх не лише доступними, а й зручними, впізнаваними, красивими та людяними. Так дизайн став однією з головних мов сучасної культури».

III. Вивчення нового матеріалу на основі діяльнісного підходу — 15–20 хв

1. Мініпояснення «Дизайн: функція + естетика + користувач» — 3 хв. Учитель коротко пояснює, що дизайн виник і розвинувся в умовах індустріалізації та масового виробництва. Його завдання — не просто прикрасити продукт, а розв'язати конкретну проблему людини: зробити предмет зручним, безпечним, зрозумілим, економним у виробництві й естетично привабливим.

Ключові поняття для запису: дизайн, функція, естетика, ергономіка, користувач, доступність, UI, UX, сталий дизайн, темні патерни.

Етап / час	Діяльність учнівства	Практико орієнтований результат	Роль учителя / вчительки
2. Дизайн навколо мене 4 хв	У парах знаходять у класі або на власних речах приклади промислового, графічного, інтер'єрного чи цифрового дизайну.	Мініперелік «5 проявів дизайну поруч».	Спрямовує увагу на зв'язок форми, призначення й зручності.
3. Види дизайну 5 хв	За матеріалом підручника співвідносять приклади з видами дизайну: промисловий, графічний, середовища / інтер'єру, ландшафтний, мода, вебдизайн.	Схема «вид дизайну — приклад — потреба користувача».	Пояснює, що дизайн працює не з абстрактною красою, а з конкретною потребою.
4. UX/UI: що я бачу і що відчуваю 5 хв	Аналізують інтерфейс знайомого застосування: кнопки, шрифт, кольори, меню, легкість пошуку потрібної дії.	Висновок: UI — візуальна частина, UX — досвід користувача.	Допомагає відрізнити «красиво виглядає» від «зручно працює».
5. Етичний виклик дизайну 5–6 хв	Обговорюють доступність, сталу моду та темні патерни. Визначають, коли дизайн допомагає, а коли маніпулює.	Аргументована позиція «якісний дизайн = краса + користь + чесність».	Підтримує дискусію, фіксує критерії етичного дизайну.

Орієнтовні запитання для фасилітації:

- Чим дизайн-об'єкт відрізняється від художнього твору?
- Чому дизайнери мають бути і трохи інженерами, і трохи психологами?
- Який предмет у класі можна назвати вдалим дизайном? Який — потребує покращення?
- Чи може красивий інтерфейс бути поганим? За яких умов?
- Чому доступність має бути базовим принципом дизайну, а не додатковою опцією?
- Як мода може бути мовою соціальних змін або способом самовираження?
- Що таке темні патерни і чому вони небезпечні для користувача?

IV. Практичне компетентнісне завдання — 8–10 хв

Дизайн-лабораторія «Покращ річ / інтерфейс». Учні обирають один із двох форматів.

- Варіант А. «Редизайн предмета». Обрати предмет зі шкільного середовища або повсякденного життя: стілець, пенал, пляшка, рюкзак, парта, дверна ручка, навушники. Запропонувати, як зробити його зручнішим, красивішим, доступнішим або екологічнішим.

- Варіант Б. «Антизалежний застосунок». Створити концепцію етичного інтерфейсу соціальної мережі або навчального застосунку, який не затягує користувача, не ховає важливі кнопки, не маніпулює вибором і підтримує спокій, концентрацію та добробут.

Обов'язкова формула презентації: «Я розв'язую проблему... Для користувача важливо... Моє рішення зручне, бо... Естетичне, бо... Доступне / етичне, бо...».

Диференціація. Учні, яким складно малювати, можуть створити словесний опис або технічне завдання дизайнеру. Учні з високим рівнем підготовки можуть додати схему користувацького шляху: «відкрив — побачив — зрозумів — виконав дію — відчув результат».

V. Закріплення й коротке узагальнення — 3–4 хв

Приєм «Дизайн має...». Учні завершують речення: «Дизайн має бути корисним, бо...», «Дизайн має бути естетичним, бо...», «Дизайн має бути доступним, бо...», «Дизайн не має маніпулювати, бо...».

Мікрорисновок учителя. «Дизайн — це мистецтво впорядковувати світ. Він робить складне простішим, а повсякденне — комфортнішим, безпечнішим і людянішим».

VI. Підсумок уроку з формувальним оцінюванням — 5 хв

Критерій	Самооцінка	Доказ / приклад
Я пояснюю, чому дизайн став важливим у XX столітті.	1 2 3 4	
Я розрізняю основні види дизайну й наводжу приклади.	1 2 3 4	
Я можу проаналізувати предмет або інтерфейс за функцією, естетикою та доступністю.	1 2 3 4	
Я створив / створила концепцію етичного дизайн-рішення.	1 2 3 4	

Рефлексійна репліка на вихід: «Після цього уроку я інакше подивлюся на...», «Тепер я розумію, що зручність — це...», «Якісний дизайн не має...».

VII. Домашнє завдання на вибір учнівства

- Створи ескіз або словесний опис одягу / аксесуара, який виражає твою ідентичність і водночас є екологічним. Поясни крій, колір, матеріали та ідею.
- Проведи мініаудит одного сайту або застосунку: що в ньому зручно, що незручно, чи є доступність, чи помітні темні патерни.
- Знайди приклад вдалого дизайну в побуті та поясни його за формулою: функція + естетика + користувач + відповідальність.
- Створи концепцію «антизалежного» застосунку або етичної соціальної мережі: які функції допоможуть користувачу не втрачати час?
- Напиши 5–7 речень на тему «Чи може дизайн змінювати поведінку людей?».

Додаток

Картки для роботи

Картка 1. Аналіз дизайн-об'єкта	Картка 2. UX/UI-аудит
Об'єкт: _____	Застосунок / сайт: _____
Для чого потрібен? _____	UI: що я бачу? кнопки / шрифт / кольори / іконки: _____
Кому він адресований? _____	UX: що я відчуваю? легко / складно / швидко / дратує: _____
Що в ньому зручно? _____	Чи є доступність? _____
Що в ньому естетично? _____	Чи є темні патерни? _____
Що можна покращити? _____	
Картка 3. Формула етичного дизайну	Картка 4. Презентація дизайн-ідеї

Якісний дизайн = користь + краса + доступність + чесність + відповідальність. Мій приклад: _____ Який принцип найважливіший? _____ Чому? _____	Моя ідея називається _____. Вона розв'язує проблему _____. Користувачу / користувачці буде зручно, бо _____. Вона естетична, бо _____. Вона етична й доступна, бо _____.
---	---

Методичний акцент для вчителя / вчительки

Важливо не перетворювати урок на перелік видів дизайну. Головне — навчити учнівство дивитися на речі й інтерфейси очима користувача: яку проблему вони розв'язують, чи справді зручні, чи доступні для різних людей, чи не маніпулюють вибором, чи враховують довілля. Оцінюйте не художню майстерність ескізу, а логіку дизайн-мислення, аргументацію та відповідальність запропонованого рішення.

УРОК 21. Протест і свобода: попарт як мова масової культури, реклами й іронії

Логіка теми Урок продовжує лінію «Протест і свобода» й показує, як після модернізму, функціоналізму, дизайну та нових медіа мистецтво ще сміливіше входить у повсякденне життя. Якщо дизайн на попередньому уроці розглядався як мова зручності й відповідальності, то попарт демонструє інший бік сучасної культури: яскравість реклами, силу брендів, повторення образів, культ знаменитостей, комікси, масове виробництво й іронічну гру з уже готовими зображеннями. Учні переходять від питання «що є мистецтвом?» до питання «хто створює сенс — автор, медіа, бренд чи глядач?».

Мета уроку: формувати уявлення про попарт як напрям мистецтва другої половини XX століття, що працює з образами масової культури, реклами, коміксів, брендів і знаменитостей; навчити учнівство розпізнавати ознаки попарту, аналізувати його двозначність — захоплення масовою культурою й іронічну критику споживацтва — та створювати власний попарт-образ із продуманим повідомленням.

Очікувані результати навчання

1. ЗНАНІСВИЙ КОМПОНЕНТ Що учні знатимуть	2. ДІЯЛЬНІСНИЙ КОМПОНЕНТ Що учні вмітимуть	3. ЦІННІСНИЙ КОМПОНЕНТ Що учні цінуватимуть / до чого прагнутимуть
• пояснюють, чому попарт виник у 1950–	• аналізують попарт-образ за критеріями:	• цінують здатність мистецтва критично

1960-х роках на тлі реклами, телебачення, брендів і масового споживання; - називають ознаки попарту: яскраві контрастні кольори, чіткі контури, повторення образів, серійність, комісова естетика, шовкодрук, використання брендів і знаменитостей; - знають приклади митців: Енді Воргол, Рой Ліхтенштейн, Річард Гамільтон, Клас Олденбург; - розуміють попарт як один із ключових напрямів постмодернізму.	джерело зображення, колір, повтор, іронія, медійний вплив, ставлення до споживання; - порівнюють попарт із модерністським мистецтвом і рекламою; - пояснюють, як звичайний предмет, бренд або фото знаменитості стає артоб'єктом; - створюють ескіз попарт-портрета, попарт-об'єкта, постера або візитівки з авторським повідомленням; - аргументують, чи творець попарту є автором, інтерпретатором чи критиком масової культури.	осмислювати масову культуру, рекламу й медіа; - усвідомлюють вплив брендів, соцмереж і образів знаменитостей на бажання та самоідентифікацію людини; - прагнуть відрізнити яскравість від глибини, гру від маніпуляції, популярність від мистецької цінності; - відкрито сприймають іронію, цитування й переосмислення як важливі ознаки культури постмодернізму.
--	--	--

Компетентнісний фокус уроку

Компетентність	Як реалізується на уроці
Культурна компетентність	учні аналізують попарт як частину культури ХХ століття, що поєднує мистецтво, рекламу, комікси, моду, дизайн і медіа.
Інформаційно-цифрова компетентність	порівнюють попарт із сучасними соцмережами, мемами, емодзі, блогерською культурою, критично оцінюють повторення та тиражування образів.
Медіаграмотність і критичне мислення	розглядають, як реклама й бренди формують бажання, як образи знаменитостей стають

	«новими іконами», як попарт одночасно захоплюється і висміює масову культуру.
Вільне володіння державною мовою	формулюють аргументи щодо авторства, інтерпретації, іронії, споживацтва та естетики попарту.
Підприємливість і креативність	створюють власний попарт-продукт: постер, портрет, візитівку, обкладинку, артоб'єкт або цифрову картку.
Соціальна та громадянська компетентності	обговорюють вплив масової культури на особистість, споживання, популярність і відповідальність у медіапросторі.

Хід уроку

Настановний меседж для вчителя / вчительки

На цьому уроці важливо не звести попарт до «яскравих картинок». Учні мають побачити його внутрішню двозначність: попарт приваблює енергією реклами, коміксів і брендів, але водночас ставить незручні питання про споживацтво, повторення, культ знаменитостей і вплив медіа на наші бажання. Не вимагайте однозначної відповіді «це критика чи прославляння». Головне — навчити учнівство доводити позицію через засоби твору: колір, повтор, масштаб, джерело образу, іронію, контекст.

I. Організаційний момент — 2–3 хв

Дії вчителя / вчительки. Привітати клас і запропонувати коротке налаштування: «Назвіть один образ масової культури, який ви сьогодні вже бачили: логотип, мем, емодзі, обкладинку, рекламу, фото знаменитості, бренд одягу чи упаковку».

Мікроналаштування «Мій медіаслід». Учні одним словом називають, що найчастіше повторюється в їхній візуальній стрічці: обличчя, реклама, їжа, мода, музика, меми, спорт, косметика, ігри, техніка.

Репліка вчителя. «Сьогодні ми побачимо, як мистецтво взяло те, що раніше вважалося буденним або навіть “немистецьким”: рекламу, банки супу, комікси, обличчя зірок, логотипи — і перетворило це на художню мову. Попарт запитує нас: хто керує нашим поглядом — ми, бренд чи медіа?»

II. Актуалізація знань і мотивація. «Гачок» для учнівства — 5–7 хв

Прийом «Банка супу в музеї». Учитель демонструє або описує знайомий повсякденний предмет: банка напою, упаковка чипсів, логотип соцмережі, коробка пластівців. Запитує: «Якщо цей предмет збільшити,

повторити 20 разів, надати йому яскравих кольорів і поставити в музей — це стане мистецтвом?»

Швидке голосування: «так», «ні», «залежить від ідеї». Учитель просить 2–3 учнів аргументувати позицію.

Проблемне питання: «Попарт прославляє масову культуру чи висміює її?»

Перехід до теми. «Попарт сильний саме тим, що не дає простої відповіді. Він одночасно захоплюється яскравістю сучасного світу й показує, як легко людина може стати споживачем готових образів».

III. Вивчення нового матеріалу на основі діяльнісного підходу — 15–20 хв

1. Мініпояснення «Попарт: мистецтво масової культури» — 3 хв. Учитель коротко пояснює, що попарт виник у 1950–1960-х роках на тлі буму реклами, брендів, телебачення й культури споживання. Митці перенесли в мистецтво те, що оточувало людину щодня: комікси, пакування товарів, логотипи, фото знаменитостей, газетні й рекламні образи.

Ключові поняття для запису: попарт, масова культура, бренд, реклама, комікс, серійність, шовкодрук, іронія, постмодернізм, цитування.

Етап / час	Діяльність учнівства	Практико орієнтований результат	Роль учителя / вчительки
2. Ознаки попарту 5 хв	У парах розглядають твори Е. Воргола або Р. Ліхтенштейна й знаходять: яскраві кольори, чіткі контури, повтор, серійність, коміксовість, образ знаменитості або товару.	Картка «паспорт попарту» з 5 ознак.	Спрямовує учнів від першого враження до доказу: «я бачу ознаку, тому що...».
3. Попарт і масове виробництво 4 хв	Обговорюють, чому один і той самий образ повторюється багато разів, як на конвеєрі, і що це	Висновок: повтор може бути і прийомом краси, і критикою тиражування.	Пояснює серійність, шовкодрук і зв'язок із масовою культурою без

	говорить про товари, рекламу й медіа.		перевантаження термінами.
4. Гігантський предмет як артоб'єкт 4 хв	Аналізують приклади К. Олденбурга: ложка, вишенька, воланчик. Визначають, як масштаб змінює сприйняття речі.	Формула: «звичайний предмет + масштаб + контекст = артоб'єкт».	Показує, що попарт змінює не сам предмет, а спосіб його бачення.
5. Попарт і постмодернізм 5–7 хв	Знайомляться з ознаками постмодернізму: змішування стилів, цитування, іронія, робота з готовими образами, відсутність єдиної «правильної» відповіді.	Мікровисновок: попарт готує нас до культури реміксу, мемів і соцмереж.	Підводить до сучасних аналогій: TikTok, Instagram, меми, емодзі, обкладинки, реклама.

Орієнтовні запитання для фасилітації:

- 1) Чому митці попарту обрали джерелом мистецтва рекламу, комікси, бренди й повсякденні предмети?
- 2) Чи може повторення одного образу посилювати його сенс?
- 3) Чому обличчя знаменитості може стати «іконою» масової культури?
- 4) Коли реклама може бути мистецтвом, а коли лишається лише способом продати товар?
- 5) Чи є блогери й інфлюенсери сучасними спадкоємцями попарту?
- 6) Як відрізнити іронію від простого копіювання?
- 7) Творець попарту — автор, інтерпретатор чи критик масової культури?

IV. Практичне компетентнісне завдання — 8–10 хв

Творче завдання «Попарт-повідомлення». Учні обирають один із форматів і створюють ескіз або словесну концепцію.

Варіант А. «Попарт-портрет». Обрати власне фото, силует або умовний образ і перетворити його на попарт-портрет: 4 повтори, різні яскраві кольори, чіткий контур, короткий слоган або емоція.

Варіант Б. «Звичайна річ як артоб'єкт». Обрати предмет повсякденного життя: пляшка, навушники, зарядка, кросівки, чипси, канцелярія. Збільшити масштаб, дати назву й пояснити, яку проблему культури споживання він порушує.

Варіант В. «Візитівка / постер у стилі попарт». Створити яскраву візитівку, афішу, запрошення або обкладинку для вигаданої події в Sanva чи на папері, використавши контрастні кольори, повторення, комісову рамку, короткий текст.

Обов'язкова формула презентації: «Я використав / використала образ... Повтор або яскравий колір потрібен для... У моїй роботі є іронія / гра / критика, тому що...».

Диференціація. Базовий рівень: використати 2–3 ознаки попарту й підписати їх. Достатній рівень: пояснити, що саме висміює або підкреслює образ. Високий рівень: створити цілісну концепцію з назвою, слоганом і критичним повідомленням.

V. Закріплення й коротке узагальнення — 3–4 хв

Прийом «Попарт чи ні?». Учитель називає ознаки, а учні визначають, чи належать вони до попарту, і доводять відповідь: м'які пастельні напівтони; яскравий контраст; повторення образу; комісова рамка; точна академічна перспектива; логотип; фото знаменитості; гігантський предмет; іронія; повна відмова від масової культури.

Мікровисновок учителя. «Попарт навчив мистецтво говорити мовою реклами, коміксів і повсякденних речей. Але ця мова не лише розважає: вона змушує помічати, як масова культура формує наші бажання, смаки й уявлення про успіх».

VI. Підсумок уроку з формувальним оцінюванням — 5 хв

Критерій	Самооцінка	Доказ / приклад
Я пояснюю, що таке попарт і чому він пов'язаний із масовою культурою.	1 2 3 4	
Я називаю ознаки попарту й знаходжу їх у конкретному творі.	1 2 3 4	
Я можу пояснити двозначність попарту: захоплення і критику споживацтва.	1 2 3 4	
Я створив / створила попарт-образ із авторським повідомленням.	1 2 3 4	

Рефлексійна репліка на вихід: «Після уроку я інакше подивлюся на рекламу / меми / бренди, тому що...» або «Попарт для мене — це не лише яскравість, а й...».

VII. Домашнє завдання на вибір учнівства

Створи попарт-портрет або попарт-аватар із 4 повторів одного образу. Додай коротке пояснення кольорів і слогану.

Знайди приклад сучасної реклами, мемів або обкладинки, де відчутні риси попарту. Поясни 3 ознаки.

Напиши 5–7 речень «Попарт прославляє чи висміює масову культуру?». Обов'язково наведи приклад.

Створи ескіз гігантського артоб'єкта для шкільного подвір'я: який предмет ти збільшиш і який сенс він матиме?

У Canva або на папері створи візитівку / запрошення / листівку в стилі попарт: контрастні кольори, повтор, короткий текст, коміксова енергія.

Додаток

Картки для роботи

Картка 1. Паспорт попарту	Картка 2. Аналіз попарт-образу
Образ: _____ Джерело: ☐ реклама ☐ комікс ☐ бренд ☐ знаменитість ☐ товар ☐ мем Кольори: _____ Повтор / серійність: _____ Що робить образ упізнаваним? _____	Я бачу _____. Це нагадує _____. Автор / авторка використовує _____. Образ приваблює, бо _____. Образ змушує замислитися, бо _____. Моя версія змісту: _____.
Картка 3. Формула попарт-проєкту	Картка 4. Попарт і постмодернізм
Мій попарт-образ називається _____. Я використовую образ _____. Повтор потрібен, щоб _____. Кольори створюють _____. Моє повідомлення: _____.	Познач ознаки постмодернізму в попарті: ☐ змішування стилів ☐ цитування готових образів ☐ іронія та гра ☐ робота з рекламою і медіа ☐ відсутність єдиної «правильної» відповіді Мій приклад: _____.

Методичний акцент для вчителя / вчительки

Не оцінюйте творчі роботи лише за яскравістю. Попарт має бути не просто кольоровим, а змістовним: учень / учениця має пояснити, чому обрано

саме цей образ, що означає повторення, чи є іронія, яку роль відіграє масова культура. Найцінніший результат уроку — не ідеальний постер, а здатність критично читати рекламу, бренди, соцмережеві образи й бачити в них художні та медійні прийоми.

УРОК 22 Протест і свобода: рок і попмузика як мова покоління

Логіка теми Серія уроків «Протест і свобода: народження сучасної культури» послідовно показує, як сучасне мистецтво народжується з потреби говорити новою мовою про зміни світу. Після аналізу модернізму в архітектурі й музиці, дизайну та попарту учні переходять до музичної культури постмодернізму: рок і поп постають як різні, але взаємопов'язані мови поколінь. Рок виявляє протест, енергію й щирість, попмузика — діалог, шоу, масову комунікацію та пошук ідентичності. Урок допомагає учнівству не лише розрізняти жанрові ознаки, а й осмислювати музику як соціальне, емоційне й візуальне явище.

Мета уроку: формувати уявлення про рок- і попмузику як важливі явища постмодерної культури, що поєднують звук, сценічний образ, моду, відеокліп, соціальний меседж і спільноту; навчити учнівство порівнювати ознаки року й попу, аналізувати музику та відеокліп як художнє висловлювання, створювати концепцію музичного мудборду, плейліста або обкладинки альбому.

Очікувані результати навчання

ЗНАННЄВИЙ КОМПОНЕНТ Що учні знатимуть	ДІЯЛЬНІСНИЙ КОМПОНЕНТ Що учні вмітимуть	ЦІННІСНИЙ КОМПОНЕНТ Що учні цінуватимуть / до чого прагнутимуть
• ознаки рок-музики та попмузики; • поняття «риф», «бекбіт», «симфо-рок», «музична субкультура», «постмодернізм» у музичній культурі; • як рок став мовою протесту, а попмузика — простором шоу, діалогу й масової	• порівнювати рок і поп за інструментами, ритмом, настроєм, темами й способом впливу на слухача; • аналізувати пісню/кліп як поєднання музики, тексту, сценічного образу, костюму, руху та відеоряду; • визначати, як музика	• цінність свободи самовираження й відповідальної позиції; • повагу до різних музичних смаків і субкультур без знецінення; • розуміння музики як способу підтримки, діалогу, протесту, самоідентифікації;

комунікації; • приклади світової та української рок- і попмузики.	формує ідентичність, субкультури й спільноти; • створювати концепцію плейліста, мудборду або обкладинки альбому.	• прагнення свідомо добирати музику для настрою, навчання, відпочинку й спілкування.
--	---	--

Компетентнісний фокус уроку

Компетентність	Як реалізується на уроці
Культурна компетентність	учні осмислюють рок і поп як явища постмодерної культури, що поєднують музику, сцену, моду, відео, медіа та соціальні смисли.
Вільне володіння державною мовою	формулюють усні й письмові мистецькі спостереження, добирають точні слова для опису емоції, ритму, сценічного образу й меседжу пісні.
Інформаційно-цифрова компетентність	критично аналізують кліпи, стримінгові плейлісти, музичні образи в соцмережах, розуміють роль медіа у формуванні популярності.
Соціальна та громадянська компетентності	обговорюють музику як мову протесту, свободи, екологічної свідомості, ідентичності й об'єднання людей.
Емоційно-етична компетентність	усвідомлюють, як музика підтримує, заспокоює, мотивує, допомагає переживати складні стани й знаходити спільну мову.
Підприємливість і креативність	створюють концепцію нового музичного напрямку, мудборд або обкладинку альбому, презентують задум і пояснюють вибір кольорів, шрифтів, образів.
Навчання впродовж життя	формують навичку свідомого слухання музики й перенесення мистецького досвіду у повсякденне життя.

Хід уроку

Настановний меседж для вчителя / вчительки

Урок потрібно будувати не як лекцію про жанри, а як дослідження музики, яку учні реально слухають або зустрічають у цифровій культурі. Важливо показати: рок і поп — це не тільки «гучно / мелодійно», а різні способи говорити про свободу, протест, любов, самоприйняття, екологію, поколіннєвий досвід і культурну ідентичність.

Під час обговорення музичних смаків потрібно уникати знецінення. Не «правильний жанр» є метою, а вміння чути, аналізувати й аргументувати: які засоби працюють, який меседж передано, як музика формує настрій і спільноту.

I. Організаційний момент — 2–3 хв

Дії вчителя / вчительки. Привітати клас, налаштувати на уважне слухання. Запропонувати мікрровправу «Мій саундтрек сьогодні»: учні одним словом називають, яка музика відповідає їхньому настрою зараз — спокійна, драйвова, лірична, бунтівна, танцювальна, тиха, енергійна.

Репліка вчителя: «Сьогодні говоритимемо про музику, яка давно вийшла за межі сцени. Вона формує стиль, об'єднує людей, створює спільноти, допомагає протестувати або, навпаки, знаходити гармонію. Спробуємо почути в рок- і попмузиці не лише звук, а й мову епохи».

II. Актуалізація знань і мотивація. «Гачок» для учнівства — 5–7 хв

Гачок «Рок чи поп: що краще говорить про наше покоління?». Учитель демонструє два короткі фрагменти або назви: умовно рок-композицію протестного характеру та попкліп із яскравим шоу-образом. Учні швидко визначають: де більше протесту, де більше діалогу, де більше сценічності, де більше особистої щирості.

Проблемне питання: «Музика має розважати, підтримувати чи змінювати суспільство?» Учні обирають позицію: розважати / підтримувати / протестувати / усе разом. Перехід до теми: у постмодерній культурі музика не має однієї ролі — вона може бути піснею, шоу, відео, протестом, стилем життя й способом об'єднання.

III. Вивчення нового матеріалу на основі діяльнісного підходу — 15–20 хв

Етап / час	Діяльність учнівства	Практико орієнтований результат	Роль учителя / вчительки
1. Мініпояснення «Музика постмодернізму: змішання, свобода, сцена» 3 хв	Фіксують ключові слова: змішання жанрів, масова культура, кліп, шоу, протест, самоідентифікація.	Схема «музика = звук + образ + сцена + медіа + спільнота».	Пояснює, що в постмодерній культурі музика поєднує різні стилі й види мистецтва.

2. Рок: мова протесту і щирої енергії 5 хв	За фрагментами Queen або Pink Floyd визначають риси року: гітара, ударні, риф, сильний ритм, гучність, протестний або філософський меседж.	Картка «Ознаки рок-музики».	Спрямовує учнів від емоції до доказу: що саме в музиці створює силу, напругу, протест?
3. Попмузика: діалог, шоу, візуальний світ 5 хв	На прикладі Michael Jackson або сучасного попкліпу визначають, як музика, танець, костюм, відеоряд і сценографія створюють цілісний образ.	Висновок «попкліп як маленький візуальний всесвіт».	Показує, що попмузика не лише розважає, а й може говорити про екологію, рівність, прийняття себе.
4. Український контекст: етнооснова, рок і поп сьогодні 4 хв	Порівнюють МOТANKA «Ой ти моя земле» і ВВ «Країна Мрій»: емоція, етнічна основа, жанр, образ України.	Мінітаблиця «етно + сучасний жанр = нове звучання».	Підкреслює, що сучасна українська музика може бути сміливою, різноманітною і водночас пов'язаною з культурним корінням.
5. Симфо-рок і музичні субкультури 3–4 хв	Обговорюють, що відбувається, коли рок поєднується з оркестром; як музика формує стиль одягу, поведінки й коло спілкування.	Мініпояснення «музика як спільнота».	Підводить до питання відповідальності: не кожна субкультура впливає однаково,

			важливо мислити критично.
--	--	--	---------------------------

Орієнтовні запитання для фасилітації

- Чому рок часто сприймають як мову протесту?
- Чим попмузика відрізняється від року за способом впливу на слухача?
- Як відеокліп перетворює пісню на цілісний візуальний образ?
- Чому музика так легко об'єднує людей у спільноти?
- Як зрозуміти, чи музична субкультура допомагає людині самовиражатися, чи нав'язує небезпечні моделі поведінки?
- Чому українські фольклорні мотиви в сучасній музиці можуть звучати актуально для молоді?

IV. Практичне компетентнісне завдання — 8–10 хв

Творче завдання «Мудборд альбому: звук, образ, меседж». Учні працюють у групах або парах. Обирають одного виконавця / гурт або вигадують власний постмодерний напрям, що поєднує два жанри: фолк-метал, джаз-панк, електро-етно, реп-опера, симфо-рок, інді-фольк тощо.

Продукт роботи: ескіз обкладинки альбому, мудборд або короткий концепт. Обов'язкові елементи: назва напрямку або альбому; головний меседж; 2–3 кольори; 1–2 символи; інструменти; емоція; цільова аудиторія; пояснення, що в задумі є від року, що — від попмузики або іншого жанру.

Формула презентації: «Наш альбом / напрям називається... Він говорить про... Ми використали такі кольори й образи..., тому що... У звучанні поєднуються... Це може об'єднати слухачів, бо...».

V. Закріплення й коротке узагальнення — 3 хв

Приєм «Рок / поп / симфо-рок». Учитель називає ознаки, а учні визначають, до чого вони ближчі: електрогітара й сильний ритм; куплет-приспів і легка мелодія; поєднання року з оркестром; кліп як короткометражний фільм; протест проти системи; шоу та танець; етнічні мотиви в сучасному звучанні.

Мікровисновок учителя: «Рок і поп — це не вороги, а різні мови сучасної культури. Одна може звучати як протест, інша — як діалог і об'єднання. Але обидві говорять про людину: її страхи, мрії, свободу, любов і бажання бути собою».

VI. Підсумок уроку з формувальним оцінюванням — 5 хв

Приєм «Мій музичний еквалайзер». Учні обирають рівень 1–4 та підтверджують його коротким доказом. За потреби можна провести

взаємооцінювання мудбордів у парах: партнер / партнерка називає один сильний елемент і одне уточнювальне запитання.

Критерій	Самооцінка	Доказ / приклад
Я пояснюю відмінності між рок- і попмузикою.	1 2 3 4	
Я можу назвати музичні та візуальні засоби, що створюють меседж пісні або кліпу.	1 2 3 4	
Я розумію, як музика формує спільноти, настроїв і стиль життя.	1 2 3 4	
Я створив / створила концепцію мудборду, альбому або нового музичного напрямку.	1 2 3 4	

Рефлексійна репліка на вихід: «Сьогодні я почув / почувала, що музика може...» або «Мій плейліст говорить про мене те, що...».

VII. Домашнє завдання на вибір учнівства

- Створи мініплейліст «Музика для 4 станів»: енергія, спокій, роздуми, підтримка. До кожного треку додай 1 речення пояснення.
- Придумай власний постмодерний музичний напрям, поєднавши два непокданувані жанри. Напиши короткий маніфест: назва, ідея, інструменти, візуальний образ.
- Порівняй рок- і попкомпозицію за критеріями: інструменти, ритм, тема, емоція, сценічний образ, аудиторія.
- Створи в Canva або на папері обкладинку вигаданого альбому, що передає ідею протесту, свободи, гламурної гри, етнічної основи або соціального висловлювання.

Додаток. Картки для роботи

Картка 1. Порівняння рок- і попмузики

Ознака	Рок	Поп
Інструменти / звук		
Ритм		
Теми / меседж		
Сценічний образ		

Картка 2. Мудборд альбому

Назва альбому / напрямку	
Головний меседж	
Кольори	
Символи / образи	

Інструменти / звучання	
Емоція	
Для кого цей альбом?	

Методичний акцент для вчителя / вчительки

Важливо не перетворювати урок на рейтинг «хорошої» та «поганої» музики. Головне — навчити учнівство чути засоби виразовості, бачити сценічний і візуальний образ, аналізувати меседж і вплив музики на людину та спільноту. Оцінюйте не музичний смак, а аргументацію, уважність до засобів, здатність порівнювати та створювати осмислений творчий продукт.

УРОК 23 Протест і свобода: архітектура постмодернізму та концептуальне мистецтво

Логіка теми Урок продовжує тему «Протест і свобода» й показує, як постмодернізм переносить ідею свободи з музики та попарту в архітектуру, міський простір і концептуальне мистецтво. Якщо модернізм прагнув простоти, раціональності й функціональності, то постмодернізм повертає гру, цитування, декор, іронію, несподівані поєднання стилів і діалог із глядачем. Учні поступово переходять від аналізу будівлі як «архітектурного колажу» до розуміння концептуального мистецтва, у якому головним стає не зовнішня краса об'єкта, а ідея, питання або соціальний меседж.

Методична рамка серії: не зводити постмодернізм до «дивної архітектури» чи «незрозумілих артоб'єктів». Важливо навчити учнівство бачити, як цитата, гра, іронія, звичайний предмет або міський простір можуть ставати способом думати про суспільство, свободу, пам'ять, війну, надію та відповідальність.

Мета уроку: формувати уявлення про постмодернізм в архітектурі як мистецтво еклектики, цитування, декору, іронії та гри зі стилями; розкрити концептуальне мистецтво як практику, у якій головною є ідея, а звичайний предмет, будівля, фотографія, простір або дія стають носіями смислу; навчити учнівство аналізувати архітектурні та мистецькі об'єкти через форму, контекст, ідею, вплив на глядача й створювати власний концептуальний задум для міського / шкільного простору.

Очікувані результати навчання

ЗНАНІСВИЙ КОМПОНЕНТ	ДІЯЛЬНІСНИЙ КОМПОНЕНТ	ЦІННІСНИЙ КОМПОНЕНТ
Що учні знатимуть	Що учні вмітимуть	Що учні цінуватимуть

		/ до чого прагнутимуть
• пояснюють основні риси архітектури постмодернізму: еkleктика, цитування історичних стилів, декоративність, яскраві акценти, іронія, гра з формою • розуміють різницю між модерністським гаслом «Менше — значить більше» і постмодерністським «Менше — це нудно!» • пояснюють поняття «концептуальне мистецтво» як мистецтво ідеї, запитання й глядацького осмислення • називають приклади постмодерної архітектури, концептуального мистецтва, стрит-арту та соціального мистецтва	• аналізують будівлю за ознаками: форма, колір, декор, цитата, іронія, поєднання стилів, емоційний ефект • порівнюють модерністський і постмодерністський підхід до архітектури • інтерпретують концептуальний твір за алгоритмом «об'єкт — контекст — ідея — питання для глядача» • створюють концепцію постмодерної будівлі, інсталяції, стрит-арт-об'єкта або мистецької акції для шкільного / міського простору • аргументують власну позицію щодо меж мистецтва й ролі глядача	• цінують свободу художнього мислення, гру, іронію та право мистецтва ставити незручні питання • усвідомлюють відповідальність митця / мисткині за соціальний меседж і вплив на глядачів • поважають різні інтерпретації постмодерних і концептуальних творів • прагнуть бачити міський простір як середовище культурного діалогу, пам'яті та взаємодії людей

Компетентнісний фокус уроку

Компетентність	Як реалізується на уроці
Культурна компетентність	учні розпізнають постмодерністські ознаки в архітектурі та концептуальному мистецтві, розуміють мистецтво як діалог із минулим і сучасністю.
Вільне володіння	формулюють мистецькі спостереження усно й письмово, добирають точні слова для опису іронії, еkleктики, цитування, соціального меседжу.

Компетентність	Як реалізується на уроці
державною мовою	
Інформаційно-цифрова компетентність	критично працюють із візуальними прикладами, можуть створити цифровий ескіз постмодерного фасаду, сторіс або афішу концептуальної акції.
Соціальна та громадянська компетентності	обговорюють мистецькі акції та стрит-арт як способи говорити про свободу, війну, несправедливість, надію, пам'ять і відповідальність.
Підприємливість і креативність	створюють власну концепцію мистецького об'єкта, продумують ідею, назву, простір, аудиторію та очікувану реакцію глядачів.
Навчання впродовж життя	переносять досвід аналізу мистецтва на повсякденне середовище: архітектуру міста, мурали, рекламу, публічні простори, цифрові образи.
Емоційно-етична компетентність	учаться говорити про складні суспільні теми через мистецтво коректно, без знецінення чужого болю, досвіду й позиції.

Хід уроку

Настановний меседж для вчителя / вчительки

Постмодернізм може викликати в учнів реакцію «це дивно», «це жарт», «це несерйозно». Саме з цієї реакції потрібно почати роботу: постмодерне мистецтво часто і справді грається з очікуваннями, цитує минуле, перебільшує, іронізує, поєднує несумісне. Але за грою може стояти серйозна ідея — критика одноманітності, протест проти шаблонів, спроба повернути місту індивідуальність або змусити глядача думати.

Пояснюючи концептуальне мистецтво, не потрібно переконувати учнів, що кожен дивний предмет автоматично є мистецтвом. Навпаки, потрібно сформулювати критерій: мистецьким об'єкт стає тоді, коли має продуману ідею, контекст, назву, спосіб взаємодії з глядачем і викликає питання, а не лише здивування.

I. Організаційний момент — 2–3 хв

Дії вчителя / вчительки. Привітати клас і налаштувати учнівство на дослідження мистецтва, у якому важливо не тільки «подобається / не подобається», а й «чому це зроблено саме так?». Запропонувати домовленість: будь-яку реакцію на постмодерний чи концептуальний твір можна висловлювати, але її потрібно підтвердити деталями.

Репліка вчителя: «Сьогодні ми говоритимемо про мистецтво, яке любить змішувати стилі, жартувати з правил і ставити питання. Постмодернізм ніби запитує: чому будинок має бути лише прямокутним, а мистецтво — лише красивим? Можливо, воно може бути іронічним, дивним, соціальним і дуже чесним?»

II. Актуалізація знань і мотивація. «Гачок» для учнівства — 5–7 хв

Прийом «Менше — значить більше чи менше — це нудно?» Учитель записує на дошці два гасла: «Менше — значить більше» та «Менше — це нудно!». Учні швидко припускають, яке гасло ближче до модернізму, а яке — до постмодернізму. Далі вчитель демонструє два контрастні приклади: стриману модерністську будівлю зі скла й бетону та постмодерну споруду з яскравими акцентами, цитатами історичних форм або іронічною композицією.

- Що в першій будівлі здається раціональним, простим, функціональним?
- Що в другій будівлі виглядає як гра, цитата, жарт або колаж?
- Чи може будівля мати характер, гумор або власну історію?
- Яке місто було б комфортнішим для вас: дуже стримане чи візуально різноманітне? Чому?

Перехід до теми: «Постмодерністи втомилися від однаковості. Вони повернули в архітектуру декор, колір, цитування минулих стилів і право на гру. А в концептуальному мистецтві ще далі змінили питання: не лише як виглядає твір, а що він змушує нас думати».

III. Вивчення нового матеріалу на основі діяльнісного підходу — 15–20 хв

Етап / час	Діяльність учнівства	Практико орієнтований результат	Роль учителя / вчительки
1. Мініпояснення «Постмодернізм: повернення гри» 3–4 хв	Записують ключові поняття: еkleктика, цитування, пастиш, іронія, декор, гра з формою.	Мінісловник постмодернізму.	Пояснює різницю між модерністською стриманістю й постмодерною свободою поєднань.

Етап / час	Діяльність учнівства	Практико орієнтований результат	Роль учителя / вчительки
2. Архітектурний детектив «Знайди цитату» 5 хв	У групах аналізують приклади: Portland Building, Центральна бібліотека Денвера, Inntel Hotel Zaandam, AT&T Building. Шукають колони, арки, гірлянди, яскраві акценти, перебільшення, гру масштабу.	Картка «ознака — доказ — ефект».	Спрямовує учнів від першого враження до конкретної деталі: що саме створює іронію або постмодерну гру?
3. Український контекст: контрасти й еkleктика 4 хв	Обговорюють, як постмодерні риси можуть проявлятися у поєднанні барокових / класичних елементів зі склом, металом, сучасними матеріалами.	Висновок про локальний характер постмодернізму.	Підкреслює: постмодернізм не просто копіює минуле, а переосмислює його в новому контексті.
4. Концептуалізм: коли головне — ідея 5–6 хв	Аналізують приклади Ганса Гааке, Крісто і Жанн-Клод, JR, Бенксі. Визначають: що є об'єктом, який контекст, яке питання ставить твір.	Схема «об'єкт — контекст — ідея — питання».	Пояснює, що концептуальне мистецтво не обов'язково прикрашає, але має запускати думку й діалог.

Етап / час	Діяльність учнівства	Практико орієнтований результат	Роль учителя / вчительки
5. Дискусійна хвилина «Об'єкт чи ідея?» 3–4 хв	Обирають позицію: у концептуальному мистецтві важливіше те, як виглядає твір, чи те, яку думку він запускає.	Аргументована позиція з прикладом.	Підтримує різні думки, але просить доводити їх прикладами з підручника або власного досвіду.

Орієнтовні запитання для фасилітації:

- 1) Чому постмодерністи назвали мінімалізм «нудним»?
- 2) Чим еклектика відрізняється від випадкового змішування всього з усім?
- 3) Коли цитата історичного стилю в архітектурі стає цікавою, а коли — поверховою прикрасою?
- 4) Що важливіше в концептуальному мистецтві: об'єкт, місце, назва чи ідея?
- 5) Чому стрит-арт часто працює сильніше саме в міському просторі, а не в музеї?
- 6) Які теми сучасного життя можна було б осмислити через концептуальну інсталяцію або мурал?

IV. Практичне компетентнісне завдання — 8–10 хв

Творче завдання «Місто як повідомлення». Учні обирають один із двох форматів і створюють короткий задум.

Варіант А. Постмодерна будівля для школи / громади. Потрібно придумати фасад або простір, у якому поєднано історичну цитату, сучасний матеріал, колірний акцент і елемент іронії або гри. Обов'язково пояснити: що саме цитує будівля, чому це доречно, який настрій вона створює.

Варіант Б. Концептуальна інсталяція або стрит-арт-ідея. Потрібно обрати важливу тему: пам'ять, війна і дитинство, свобода, екологія, самотність у місті, сила спільноти, інформаційний шум. Далі визначити об'єкт / простір / дію, назву, головну ідею та питання для глядача.

Формула презентації: «Мій задум називається... Він розміщений... Я використовую... Це має змусити глядача подумати про...».

Диференціація: учні, яким складно малювати, можуть подати ідею у вигляді схеми, словесного опису або «технічного завдання» дизайнеру /

художнику. Учні з високим рівнем підготовки можуть додати цільову аудиторію, матеріали, колірну палітру, спосіб взаємодії глядача з об'єктом.

V. Закріплення й коротке узагальнення — 3–4 хв

Прийом «Ознака — доказ — висновок». Учитель називає ознаку, а учні мають швидко дібрати доказ і висновок.

Еклектика: у будівлі поєднано різні стилі → це створює ефект гри з історією.

Пастиш: історична цитата використана без прямого копіювання → минуле переосмислено в новому контексті.

Іронія: форма здається перебільшеною або жартівливою → будівля провокує емоційну реакцію.

Концептуалізм: об'єкт простий, але має сильну ідею → глядач не лише дивиться, а думає.

Стрит-арт: твір взаємодіє з містом → простір стає частиною сенсу.

Мініпідсумок учителя: «Постмодернізм повертає мистецтву право на гру, цитату й іронію. А концептуальне мистецтво нагадує: іноді найважливіше в мистецтві — не те, що ми бачимо, а питання, яке залишається після зустрічі з твором».

VI. Підсумок уроку з формувальним оцінюванням — 5 хв

Формувальне самооцінювання / взаємооцінювання. Учні обирають рівень 1–4 та підтверджують його коротким доказом. За потреби працюють у парах: партнер / партнерка називає одну сильну сторону задуму й одне уточнювальне запитання.

Критерій	Самооцінка	Доказ / приклад
Я пояснюю основні ознаки архітектури постмодернізму.	1 2 3 4	
Я можу відрізнити еклектику, цитування й іронію від випадкового змішування стилів.	1 2 3 4	
Я розумію, що в концептуальному мистецтві головною може бути ідея.	1 2 3 4	
Я створив / створила задум постмодерної будівлі або концептуальної інсталяції.	1 2 3 4	
Я аргументую власну позицію щодо незвичних мистецьких форм.	1 2 3 4	

Рефлексійна репліка на вихід: «Сьогодні я зрозумів / зрозуміла, що будівля може...» або «Концептуальне мистецтво змушує мене запитати...».

VII. Домашнє завдання на вибір учнівства

Знайди в інтернеті або у своєму місті приклад постмодерної / еkleктичної будівлі. Поясни 3 ознаки: що поєднано, що процитовано, який настрій створено.

Створи ескіз «Постмодерна школа майбутнього»: поєднай історичну цитату, сучасні матеріали, колірний акцент і несподівану деталь.

Придумай концептуальну інсталяцію на тему «Пам'ять», «Свобода», «Дитинство і війна», «Шум інформації» або «Місто, яке говорить». Опиши об'єкт, простір, ідею та питання для глядача.

Напиши 5–7 речень на тему «Чи може звичайний предмет або міська стіна стати мистецтвом?»

Створи цифрову сторіс / мініпостер для уявної мистецької акції. Додай назву, місце, головний образ і короткий меседж.

Додаток. Картки для групової роботи

Картка 1. Архітектурний детектив: читаю постмодерну будівлю

Назва / приклад будівлі	
Що першим привертає увагу?	форма / колір / масштаб / декор / жарт / інше: _____
Які історичні елементи процитовано?	колони / арки / пілястри / гірлянди / класичний фасад / інше: _____
Що в будівлі сучасне?	матеріали / конструкція / колір / масштаб / функція / інше: _____
Де відчутна іронія або гра?	_____
Який настрій створює будівля?	спокій / здивування / радість / гумор / напруга / інше: _____
Мій висновок	Ця будівля постмодерна, тому що _____

Картка 2. Формула концептуального твору

Назва задуму	
Тема / проблема	свобода / пам'ять / війна / довкілля / дитинство / місто / інше: _____
Об'єкт або дія	_____
Місце розміщення	школа / площа / парк / стіна / віртуальний простір / інше: _____
Головна ідея	_____
Питання для глядача	_____

Методичний акцент для вчителя / вчительки

Важливо. Не оцінюйте учнівські ідеї за принципом «красиво / некрасиво». Для цього уроку важливішими є зміст, точність аргументації, зв'язок із темою, здатність пояснити, чому саме цей об'єкт, простір або форма допомагають передати ідею. Постмодернізм і концептуальне мистецтво вчать учнівство не тільки дивитися, а й ставити запитання — до мистецтва, міста, суспільства і себе.

УРОК 24 Мистецтво розповіді: сучасний театр як простір думки, занурення й соціального діалогу

Логіка теми Серія уроків «Мистецтво розповіді: створення світів» послідовно показує, як мистецтво XX-XXI століть розповідає історії не лише текстом, а простором, дією, кадром, звуком, технологіями й участю глядача. На цьому уроці учні досліджують сучасний театр: від театру абсурду й епічного театру Бертольда Брехта до імерсивних, документальних і соціальних вистав. Наступні уроки логічно переводять увагу від живої сцени до кінематографа, спецефектів, гриму, костюмів, декорацій та інших способів створення переконливого художнього світу.

Мета уроку: формувати уявлення про сучасний театр як мистецтво розповіді, що поєднує драматургію, простір, рух, технології, соціальні теми й активну участь глядача; навчити учнівство розрізняти театр абсурду, епічний, імерсивний, документальний і соціальний театр; розвивати вміння аналізувати сценічні засоби та створювати режисерський задум міні-вистави.

Очікувані результати навчання

1. ЗНАННЄВИЙ КОМПОНЕНТ Що учні знатимуть	2. ДІЯЛЬНІСНИЙ КОМПОНЕНТ Що учні вмітимуть	3. ЦІННІСНИЙ КОМПОНЕНТ Що учні цінуватимуть / до чого прагнутимуть
- що сучасний театр може відмовлятися від звичного сюжету, руйнувати межу між сценою і залом; - ознаки театру абсурду, епічного театру, імерсивного,	- аналізувати, як простір, світло, звук, рух, реквізит і технології підсилюють зміст вистави; - пояснювати роль глядача в традиційному й імерсивному театрі;	- цінність театру як простору діалогу, співпереживання й осмислення суспільних проблем; - відповідальне ставлення до використання реальних

документального та соціального театру; - роль відеомапінгу, AR/VR, дронів, роботів, світла й звуку в сучасній виставі; - поняття «ефект відчуження», «імерсивний театр», «документальний театр», «соціальний театр».	- порівнювати театр абсурду, епічний, документальний і соціальний театр за метою та засобами; - створювати короткий режисерський задум міні-вистави або імерсивної сцени.	історій у мистецтві; - відкритість до експерименту та нових форм сценічної оповіді; - прагнення бачити в технологіях не самоціль, а інструмент змісту й емоційного впливу.
--	--	--

Компетентнісний фокус уроку

Компетентність	Як реалізується на уроці
Культурна компетентність	Учні аналізують сучасний театр як синтетичне мистецтво, що поєднує літературу, акторську гру, музику, сценографію, технології та соціальний контекст.
Вільне володіння державною мовою	Формулюють мистецькі спостереження, пояснюють власну позицію, створюють короткий режисерський опис сцени.
Інформаційно-цифрова компетентність	Оцінюють роль відеопроєкцій, AR/VR, дронів, цифрових ефектів у сценічному висловлюванні; розрізняють змістовне використання технологій і «ефекти заради ефектів».
Соціальна та громадянська компетентності	Обговорюють, як театр порушує теми війни, булінгу, екології, прав людини, травми, несправедливості та взаємопідтримки.
Ініціативність і підприємливість	Проектують власну міні-виставу, визначають ролі в команді, планують простір, взаємодію з глядачем і очікувану реакцію.
Емоційно-етична компетентність	Навчаються коректно говорити про складні теми, поважати реальні історії й не перетворювати людський досвід на видовищний ефект.

Хід уроку

Настановний меседж для вчителя / вчительки

На цьому уроці важливо не перетворити розмову про театр на перелік термінів. Учні мають відчувати театр як живу лабораторію: тут можна ставити незручні питання, порушувати ілюзію, залучати глядача, працювати з реальними історіями й технологіями. Водночас потрібно постійно повертати клас до головного питання: чи служить прийом змісту, чи лише вражає?

I. Організаційний момент (2–3 хв)

Дії вчителя / вчительки. Привітати клас і запропонувати коротке налаштування: «Сьогодні ми досліджуватимемо театр, де глядач може не просто сидіти в кріслі, а думати, рухатися, обирати, реагувати й навіть ставати частиною події».

Мікроналаштування «Я в театрі був би / була б...». Учні обирають роль: глядач, актор / акторка, режисер / режисерка, автор / авторка тексту, художник / художниця сцени, технічний дизайнер / дизайнерка, свідок події.

Репліка вчителя

«Сучасний театр часто запитує не “чи сподобалося?”, а “про що ти замислився?”. Сьогодні ми спробуємо зрозуміти, як вистава може стати простором думки, занурення і соціального діалогу».

II. Актуалізація знань і мотивація. «Гачок» для учнівства (5–7 хв)

Прийом «Ти глядач чи учасник?». Учитель пропонує ситуацію: під час вистави актор раптом звертається саме до тебе, просить пройти за ним у іншу кімнату або обрати, як завершиться сцена. Учні швидко визначають свою реакцію: цікавість, страх, спротив, захоплення, ніяковість, бажання впливати.

Проблемне запитання: чи достатньо сучасному глядачеві просто сидіти в кріслі й спостерігати? Учні висловлюють короткі аргументи. Учитель фіксує на дошці поняття: участь, занурення, вибір, відповідальність, співтворчість, соціальна тема, технології.

Перехід до теми. Сучасний театр розширює межі: він може бути абсурдним, документальним, соціальним, імерсивним, технологічним. Але кожна форма має працювати не заради дивини, а заради сенсу.

III. Вивчення нового матеріалу на основі діяльнісного підходу (15–20 хв)

Етап / час	Діяльність учнівства	Практико орієнтований результат	Роль учителя / вчительки
1. Мініпояснення «Театр, що змушує думати» 3–4 хв	За коротким поясненням учителя фіксують, що в XX столітті театр реагував на кризи, війни й відчуття абсурдності світу.	Схема «розвага → питання → дія / осмислення».	Пояснює, що театр може не лише розважати, а й досліджувати соціальні та екзистенційні проблеми.
2. Театр абсурду: коли логіка ламається 4 хв	Обговорюють, чому вистава без чіткого сюжету може бути актуальною; добирають сучасні теми для театру абсурду: очікування відповіді, нескінченний чат, тривога, інформаційний шум.	Мініформула: «абсурд = порушена логіка + повтор + очікування + питання про сенс».	Допомагає не зводити театр абсурду до «незрозумілості», а показати його як спосіб говорити про безпорадність і пошук сенсу.
3. Брехт і ефект відчуження 4 хв	Аналізують ситуацію: актор звертається до залу, піднімає плакат, на екрані з'являється коментар. Визначають, як	Висновок: глядач не лише співпереживає, а й аналізує проблему.	Пояснює принцип «не тільки плакати, а думати»; показує театр як лабораторію соціального аналізу.

	це змінює сприйняття.		
4. Технології як партнери сцени 4–5 хв	У парах визначають, як відеомапінг, AR/VR, дрони, роботи, світлодіодні екрани й костюми зі світлом можуть підсилювати зміст вистави.	Таблиця «технологія → що змінює на сцені → яку емоцію підсилює».	Підводить до питання: коли технології служать сенсу, а коли перетворюють виставу на техношоу?
5. Імерсивний, документальний і соціальний театр 5 хв	Порівнюють ролі глядача: спостерігач, учасник, свідок, співтворець. Визначають, чому реальні історії можуть бути сильнішими за вигадані.	Порівняльна мінітаблиця видів сучасного театру.	Наголошує на етичності: реальна історія потребує поваги, точності й відповідального сценічного подання.

Орієнтовні запитання для фасилітації

Чому театр абсурду може бути актуальним для покоління, яке живе в інформаційному шумі й постійній невизначеності?

Що змінюється, коли актор / акторка звертається не до персонажа, а до глядачів?

Чи може відеомапінг або AR/VR бути не декорацією, а частиною змісту вистави?

Чим традиційний театр відрізняється від імерсивного з точки зору ролі глядача?

Чому документальний і соціальний театр часто звертається до реальних історій, а не вигаданих сюжетів?

Де межа між мистецьким осмисленням складної теми й використанням чужого болю як видовища?

IV. Практичне компетентнісне завдання (8–10 хв)

Груповий проєкт «Режисерська лабораторія: оживити сцену». Учні в малих групах створюють короткий задум сучасної міні-вистави. За основу можна взяти одну зі звичних ситуацій підліткового життя, уривок із класичної української літератури або соціальну тему, яка хвилює клас.

Обов'язкові елементи задуму:

- *де відбувається дія*: сцена, клас, коридор, подвір'я, парк, кілька локацій, віртуальний простір;
- *якою буде роль глядача*: спостерігач, свідок, учасник, помічник, той, хто обирає фінал;
- *який театральний прийом використано*: абсурдний діалог, ефект відчуження, документальні цитати, імерсивність, соціальне обговорення;
- *які засоби допоможуть створити атмосферу*: світло, звук, предмет, відеопроєкція, телефон, рух, тиша, плакат, голос за кадром;
- *яке питання має залишитися в глядача після завершення сцени*.

Формула презентації: «Наша вистава називається... Вона порушує питання... Глядач у ній... Ми використовуємо... Це потрібно для того, щоб...».

Диференціація

Базовий рівень: описати сцену словами за карткою. Достатній рівень: додати розподіл ролей і 1 театральний прийом. Високий рівень: продумати взаємодію з глядачем, технологічний або документальний елемент і очікувану емоційну реакцію.

V. Закріплення й коротке узагальнення (3–4 хв)

Прийом «Театр сьогодні - це...». Учні завершують три речення:

Театр абсурду змушує думати, бо...

Епічний театр Брехта руйнує ілюзію, щоб...

Імерсивний театр змінює роль глядача, тому що...

Документальний / соціальний театр важливий, коли...

Технології в театрі мають сенс, якщо...

Мініпідсумок учителя: сучасний театр створює не лише видовище, а ситуацію зустрічі - з проблемою, з іншою людиною, з власною позицією.

VI. Підсумок уроку з формувальним оцінюванням (5 хв)

Прийом «Квиток глядача-дослідника». Учні записують: 1 новий театральний прийом, 1 ідею, яка здивувала, 1 питання, яке хочеться обговорити після уроку.

Критерій	Самооцінка	Доказ / приклад
Я пояснюю, як сучасний театр відрізняється від традиційного.	1 2 3 4	
Я розрізняю театр абсурду, епічний, імерсивний, документальний і соціальний театр.	1 2 3 4	
Я можу пояснити, як технології підсилюють або послаблюють зміст вистави.	1 2 3 4	
Я створив / створила режисерський задум міні-вистави.	1 2 3 4	

Рефлексійна репліка на вихід: «Після цього уроку я зрозумів / зрозуміла, що театр може...» або «Найсильніше питання, яке може поставити театр сьогодні, - це...».

VII. Домашнє завдання на вибір учнівства

«Театр мого дня». Опиши у формі короткого сценарію одну звичайну ситуацію зі свого життя з прийомами театру абсурду: повтори, нелогічні діалоги, очікування, паузи.

«Імерсивна сцена». Обери уривок із твору української літератури та запропонуй, як перенести його в реальний простір школи, парку або міста. Опиши роль глядачів.

«Соціальна міні-вистава». Обери тему, яка хвилює підлітків: булінг, війна, екологія, самотність, права людини, інформаційна втома. Створи задум вистави на 5–7 речень.

«Технології в театрі». Добери приклад вистави або відеофрагменту, де використано відеомаріонет, AR/VR, роботи чи дрони. Поясни: це підсилює зміст чи лише створює ефект?

«Післямова глядача». Напиши 5–7 речень: «Чому сучасному театру важливо не лише розважати, а й змушувати думати?»

Додаток

Картки для групової роботи

Картка 1. Режисерський задум міні-вистави

Назва міні-вистави	
Тема / проблема	

Простір дії	сцена / клас / коридор / подвір'я / парк / онлайн-простір / інше: _____
Роль глядача	спостерігач / свідок / учасник / помічник / той, хто обирає фінал
Прийом сучасного театру	абсурд / ефект відчуження / імерсивність / документальні цитати / соціальна дія
Питання після вистави	_____

Картка 2. Театр і технології

Технологія / засіб	Що змінює на сцені?	Навіщо це для змісту?
Відеомапінг		
AR / VR		
Дрон / робот		
Світло / звук / екран		

Картка 3. Порівнюю види сучасного театру

Вид театру	Головна ознака	Можлива тема
Театр абсурду	порушена логіка, повтори, очікування	—
Епічний театр	глядач аналізує, ефект відчуження	
Імерсивний театр	глядач фізично занурюється у подію	
Документальний / соціальний театр	реальні історії, гостра проблема	

Методичний акцент для вчителя / вчительки

Оцінюйте не акторську сміливість, а розуміння театральної мови: чи є проблема, чи обґрунтована роль глядача, чи прийом справді підсилює зміст. Дозвольте учням обирати різні ролі в групі - режисер / режисерка, сценарист / сценаристка, актор / акторка, дизайнер / дизайнерка простору, технічний фахівець / фахівчиня, глядач-експерт.

УРОК 25 Мистецтво розповіді: кіномова, спецефекти й «невидимі» майстри кіно

***Логіка теми** Серія уроків «Мистецтво розповіді: створення світів» поступово розкриває, як сучасні мистецтва створюють історії та занурюють глядача у вигадані або документальні світи. Після знайомства із сучасним театром учні переходять до кіномови: з'ясовують, як кадр, план, ракурс і монтаж керують увагою, як спецефекти перетворюють фантазію на екранну реальність, а грим, костюми й декорації допомагають повірити персонажам і простору. У центрі уроку — не перелік технологій, а розуміння кіно як колективної творчості, де видиме на екрані створюють десятки «невидимих» професій.*

Методична рамка теми. Потрібно не зводити урок до переліку улюблених фільмів. Головне — навчити учнівство бачити, як саме працює кіномова: що робить кадр емоційним, чому ракурс змінює сприйняття героя, як монтаж задає ритм, а костюм, грим і декорація «розповідають» історію ще до репліки персонажа.

Мета уроку: формувати уявлення про кіномову як систему художніх засобів — планів, ракурсів, монтажу, спецефектів, гриму, костюмів і декорацій; навчити учнівство аналізувати кадр і сцену як результат режисерського та командного задуму; розвивати вміння створювати власний кінозадум і усвідомлювати цінність професій, які залишаються «за кадром».

Очікувані результати навчання

ЗНАННЄВИЙ КОМПОНЕНТ Що учні знатимуть	ДІЯЛЬНІСНИЙ КОМПОНЕНТ Що учні вмітимуть	ЦІННІСНИЙ КОМПОНЕНТ Що учні цінуватимуть / до чого прагнутимуть
- що таке монтаж, план і ракурс у кіно; - чим відрізняються загальний, середній і великий плани; - як хромакей, motion capture, цифрове моделювання, дублювання, bullet time, аніматроніка та поєднання анімації з	- аналізувати кадр за планом, ракурсом, композицією та емоційним ефектом; - пояснювати, як монтаж керує ритмом і логікою подій; - розрізняти, які елементи сцени створені акторською грою, спецефектами, гримом, костюмом або	- цінуватимуть кіно як колективне мистецтво; - поважатимуть працю «невидимих» фахівців, які формують атмосферу фільму; - прагнутимуть критично сприймати екранні ілюзії та спецефекти;

ЗНАННЄВИЙ КОМПОНЕНТ Що учні знатимуть	ДІЯЛЬНІСНИЙ КОМПОНЕНТ Що учні вмітимуть	ЦІННІСНИЙ КОМПОНЕНТ Що учні цінуватимуть / до чого прагнутимуть
реальним відео створюють екранну ілюзію;• яку роль виконують гример, художник із костюмів і художник-декоратор.	декорацією;• створювати короткий кінозадум сцени та розподіляти ролі творчої команди.	усвідомлюватимуть, що технології підсилюють уяву, але не замінюють людський задум, щирість і талант.

Компетентнісний фокус уроку

Компетентність	Як реалізується на уроці
Культурна компетентність	Учні розглядають кіно як синтетичне мистецтво, що поєднує літературу, живопис, театр, музику, дизайн, цифрові технології та командну творчість.
Вільне володіння державною мовою	Формулюють усні й письмові спостереження про кадр, ракурс, план, спецефект, образ персонажа; презентують кінозадум.
Інформаційно-цифрова компетентність	Критично аналізують екранні образи, розрізняють реальну зйомку, комп'ютерну графіку, хромакей та цифрові ефекти.
STEM / технологічна компетентність	Осмислюють, як технічні інструменти — датчики руху, алгоритми моделювання, монтаж, звук і візуальні ефекти — стають частиною мистецької мови.
Соціальна та громадянська компетентності	Працюють у групах як кінокоманда, домовляються про ролі, слухають ідеї інших, визнають внесок кожного учасника.
Підприємливість і креативність	Створюють концепцію сцени, добирають художні засоби та прогнозують емоційний вплив на глядача.

Хід уроку

Настановний меседж для вчителя / вчительки. На цьому уроці важливо показати: кіно — не тільки актори й камера. Емоційна переконливість фільму народжується з узгодженої роботи монтажу, планів, ракурсів, світла, звуку, спецефектів, гриму, костюмів, декорацій і командної взаємодії. Не потрібно вимагати від учнів знання складної кінотехнологічної термінології; достатньо, щоб вони навчилися ставити

запитання: «Як це зроблено?», «Що я відчуваю?», «Який засіб керує моєю увагою?».

I. Організаційний момент — 2–3 хв

Дії вчителя / вчительки. Привітати клас і запропонувати коротке налаштування: пригадати один фільм або серіал, у якому світ здався особливо переконливим. Учні не переказують сюжет, а називають один елемент, що створив атмосферу: музика, костюм, грим, локація, спецефект, колір, світло, монтаж.

Репліка вчителя. «Коли ми дивимося фільм, нам здається, що світ на екрані існує сам собою. Але насправді він зібраний із сотень рішень: який план обрати, з якого ракурсу показати героя, де зробити монтажний перехід, який костюм підкреслить характер, який звук посилить напругу. Сьогодні ми спробуємо побачити цю приховану роботу кіно».

II. Актуалізація знань і мотивація. «Гачок» для учнівства — 5–7 хв

Прийом «Один кадр — три враження». Учитель показує або описує одну ситуацію: герой стоїть перед зачиненими дверима. Учні припускають, як зміниться сприйняття, якщо зняти сцену:

- загальним планом — бачимо простір і самотність героя;
- середнім планом — бачимо дію і взаємодію з дверима;
- великим планом — бачимо очі, руки, напруження, страх або рішучість.

Проблемне запитання: «Чи може камера змусити нас співчувати герою або боятися його?» Учні швидко висловлюють припущення. Учитель підводить до висновку: кіномова керує увагою й емоціями глядача не менш активно, ніж слова персонажів.

III. Вивчення нового матеріалу на основі діяльнісного підходу — 15–20 хв

Етап / час	Діяльність учнівства	Практико орієнтований результат	Роль учителя / вчительки
1. Мініпояснення «Кіно як мова планів, ракурсів і монтажу» 3–4 хв	Фіксують ключові поняття: монтаж, загальний план, середній план, великий план, ракурс.	Мінісловник кіномови.	Пояснює, що монтаж «зшиває» кадри, а план і ракурс визначають, що глядач помітить і як відчує сцену.

Етап / час	Діяльність учнівства	Практико орієнтований результат	Роль учителя / вчительки
2. Практика «Масштаб емоцій» 4–5 хв	У парах аналізують одну сцену або кадр: що було б інакше, якби план змінився?	Висновок: план змінює дистанцію між глядачем і героєм.	Підкреслює, що загальний план дає простір, середній — дію, великий — внутрішній стан.
3. Дослідження «Спецефект: допомагає чи відволікає?» 5 хв	Порівнюють види спецефектів: хромакей, motion capture, дублювання, цифрове моделювання, аніматроніка, bullet time. Визначають, яку задачу вирішує кожен.	Картка «Ефект — для чого потрібен — яке враження створює».	Показує, що технологія є не самоціллю, а способом зробити фантазію переконливою.
4. «Невидима команда кіно» 5–6 хв	Визначають, як грим, костюм і декорація розповідають про персонажа, час, місце дії та настрій.	Схема «персонаж = грим + костюм + простір + дія».	Акцентує на цінності професій за кадром і на тому, що костюм чи декорація можуть розповісти історію без слів.

Ключові поняття для запису: монтаж, план, ракурс, хромакей, захоплення руху, цифрове моделювання, аніматроніка, грим, костюм, декорація, художник-декоратор, художник із костюмів.

Орієнтовні запитання для фасилітації

- Чому режисери називають монтаж і ракурс мовою кіно?
- Як великий план допомагає відчути внутрішній стан персонажа?

- Коли спецефекти посилюють фільм, а коли можуть відволікати від історії?
- Чому гримерів, костюмерів і художників-декораторів називають «невидимими» майстрами кіно?
- Чи можуть технології повністю замінити акторів, декорації й людську уяву?

IV. Практичне компетентнісне завдання — 8–10 хв

Творче завдання «Кінолабораторія: створити світ сцени». Учні працюють у групах як маленька кінокоманда. Кожна група обирає жанр короткої сцени: фантастика, детектив, пригоди, драма, казка, антиутопія, комедія або соціальна історія. Завдання — не зняти фільм, а спроектувати сцену так, щоб вона була зрозумілою й емоційно переконливою.

Обов'язкові елементи задуму:

6. один план зйомки: загальний / середній / великий — і пояснення, навіщо він потрібен;
7. один ракурс: згори, знизу, фронтально, збоку, через плече — і його емоційний ефект;
8. один спецефект або спосіб створення ілюзії: хромакей, аніматроніка, світло, тінь, звук, монтаж, декорація;
9. образ персонажа: грим, костюм або аксесуар, який підказує характер;
10. простір сцени: декорація або локація, що створює атмосферу.

Формула презентації: «Наша сцена про... Глядач має відчувати... Ми обрали такий план, бо... Ракурс допоможе... Спецефект / декорація потрібні для... Костюм або грим показує, що герой / героїня...».

V. Закріплення й коротке узагальнення — 3–4 хв

Приєм «Кіномова працює, коли...». Учні завершують речення:

- Монтаж допомагає...
- Великий план потрібен, коли...
- Ракурс знизу може зробити героя...
- Спецефекти не замінюють історію, тому що...
- Костюм персонажа розповідає...

Мініпідсумок учителя: «Кіно переконує нас не лише тим, що показує, а й тим, як показує. План, ракурс, монтаж, грим, костюм, декорація і спецефект — це інструменти, які перетворюють вигадку на світ, у який ми віримо».

VI. Підсумок уроку з формувальним оцінюванням — 5 хв

Формувальне самооцінювання / взаємооцінювання. Учні обирають рівень 1–4 та підтверджують його коротким доказом.

Критерій	Самооцінка	Доказ / приклад
Я пояснюю, що таке монтаж, план і ракурс у кіно.	1 2 3 4	
Я можу визначити, як план або ракурс змінює емоцію сцени.	1 2 3 4	
Я розумію, як спецефекти допомагають створювати екранну ілюзію.	1 2 3 4	
Я можу пояснити роль гриму, костюму й декорації в образі персонажа.	1 2 3 4	
Я взяв / взяла участь у створенні кінозадуму групи.	1 2 3 4	

Рефлексійна репліка на вихід: «Тепер, коли я дивлюся фільм, я звертатиму увагу на...» або «Найцікавіша професія за кадром для мене — ..., тому що...».

VII. Домашнє завдання на вибір учнівства

- **«Моє кіноперевтілення».** Обери літературного або кіногероя / героїню й опиши, який грим, костюм і декорація допоможуть створити переконливий образ.
- **«Команда мрії».** Уяви себе режисером / режисеркою. Опиши коротку сцену й розподіли завдання між командою: хто відповідає за грим, костюм, декорації, світло, звук, спецефекти.
- **«Історія одного костюма».** Намалюй або опиши костюм персонажа, який розповідає про його характер, досвід і настрій.
- **«Кіно без камер».** Створи ескіз або словесний опис декорації до сцени, яку можна було б зняти без комп'ютерних спецефектів — лише за допомогою світла, кольору та предметів.
- **«Секрет магії».** Проаналізуй улюблений фільм: що найбільше створює атмосферу — грим, костюми, декорації, музика, монтаж чи спецефекти? Поясни 5–7 реченнями.

Додаток. Картки для роботи

Картка 1. Аналіз кадру	Картка 2. Спецефект і його функція	Картка 3. Невидима команда кіно
Який план використано? ☐ загальний ☐ середній ☐ великий Який ракурс? _____	Який ефект потрібен? ☐ хромакей ☐ motion capture ☐ дублювання ☐ цифрове моделювання ☐ аніматроніка ☐ світло / тінь ☐ монтаж Для чого він потрібен? _____	Персонаж: _____ Грим підкреслює: _____ Костюм розповідає: _____ Декорація створює: _____ Який фахівець найважливіший у цій сцені? _____
Що глядач має відчути? _____	Чи допомагає він історії? Чому? _____	
Яка деталь керує увагою? _____		

Методичний акцент для вчителя / вчительки. Не оцінюйте учнівські кінозадуми за масштабом спецефектів або «кінематографічністю» фантазії. Головний результат — уміння пояснити, як конкретний засіб працює на зміст: чому обрано саме такий план, ракурс, костюм, грим, декорацію або ефект. Саме це формує візуальну грамотність і розуміння кіно як колективної мистецької мови.

УРОК 26 Мистецтво розповіді: звук і музика в кіно

Логіка теми Серія уроків «Мистецтво розповіді: створення світів» поступово показує, як театр, кіно, спецефекти, звук, реклама й цифрові медіа створюють переконливі історії. Після аналізу кіномови, планів, ракурсів, спецефектів, гриму, костюмів і декорацій учні переходять до звуку як окремої художньої мови кіно. На цьому уроці вони з'ясовують, як голоси, шуми, тиша, музика, звуковий монтаж і сучасні технології об'ємного звучання перетворюють екранну сцену на емоційний досвід.

Методична рамка теми. Не потрібно зводити урок до впізнавання відомих саундтреків. Головне — сформувати слухацьку й візуальну грамотність: учні мають навчитися чути, як звук працює у сцені, яку емоцію створює, що підказує про персонажа, жанр, простір і напруження. Звук потрібно розглядати як рівноправного партнера зображення.

Мета уроку: формувати уявлення про звук і музику в кіно як художні засоби створення атмосфери, емоції, ритму, характеру персонажа й екранного простору; навчити учнівство аналізувати звукову мову фільму, пояснювати роль закадрової музики, шумів, тиші, голосу та звукового монтажу; розвивати вміння створювати власний задум звукового оформлення короткої сцени або відеофрагмента.

Очікувані результати навчання

ЗНАННЄВИЙ КОМПОНЕНТ Що учні знатимуть	ДІЯЛЬНІСНИЙ КОМПОНЕНТ Що учні вмітимуть	ЦІННІСНИЙ КОМПОНЕНТ Що учні цінуватимуть / до чого прагнутимуть
- що звук у кіно охоплює не лише репліки персонажів, а й шуми, дихання, кроки, тишу, музику, відлуння; - поняття «закадрова музика», «звуковий монтаж», «саундтрек», «об’ємний звук»; - роль звуку у створенні атмосфери, жанру, драматизму, ритму та характеру персонажів; - приклади фільмів і мультфільмів, де музика або звук стають важливою частиною розповіді.	- аналізувати фрагмент фільму за звуковими елементами: голос, музика, шуми, тиша, ритм; - пояснювати, як зміна музики змінює емоційний зміст сцени; - добирати звуки й музику до короткого відео або уявної сцени; - створювати «звукову партитуру» сцени та аргументувати власний вибір.	- цінуватимуть працю композиторів, звукорежисерів, фолі-артистів і монтажерів звуку; - усвідомлюватимуть, що музика й звук можуть керувати емоціями глядача; - прагнутимуть уважніше слухати фільми, мультфільми, рекламу й відео; - відповідально використовуватимуть музику й звуки у власних цифрових роботах.

Компетентнісний фокус уроку

Компетентність	Як реалізується на уроці
Культурна компетентність	Учні осмислюють кіно як синтетичне мистецтво, де звук, музика, зображення, монтаж і акторська гра створюють єдиний художній світ.
Вільне володіння державною мовою	Формулюють усні й письмові спостереження про звукову атмосферу сцени, добирають точні слова для опису темпу, настрою, напруги, тиші, ритму.

Компетентність	Як реалізується на уроці
Інформаційно-цифрова компетентність	Критично аналізують аудіовізуальні повідомлення, розуміють, як звук впливає на сприйняття відео, реклами, кінофрагмента або сторіс.
STEM / технологічна компетентність	Осмислюють сучасні технології запису, редагування та просторового звучання: Dolby, Surround, Atmos, цифровий монтаж звуку.
Емоційно-етична компетентність	Вчаться називати емоції, які виникають завдяки музиці, шумам або тиші, та коректно обговорювати різні враження однокласників.
Креативність і підприємливість	Створюють власний звуковий задум сцени, добирають аудіальні засоби для емоційного ефекту й презентують ідею як частину творчого продукту.

Хід уроку

Настановний меседж для вчителя / вчительки. На цьому уроці важливо не просто «послухати музику з фільму», а навчити учнів ставити до звуку запитання: що саме я чую, чому це звучить саме тут, яку емоцію створює, як змінюється сцена без цього звуку? Не обов'язково використовувати багато фрагментів. Краще взяти 2–3 короткі приклади й уважно дослідити їх: із музикою, без музики, з іншим супроводом, із акцентом на шумах або тиші.

I. Організаційний момент — 2–3 хв

Дії вчителя / вчительки. Привітати клас і запропонувати мікроналаштування «Що сьогодні звучить у моєму настрої?». Учні обирають одне слово: ритм, тиша, шум, мелодія, напруга, спокій, вибух, кроки, вітер, пульс. Учитель коротко пояснює, що саме такими звуками кіно часто створює емоції.

Репліка вчителя. «Ми звикли дивитися кіно очима, але сьогодні спробуємо подивитися на нього вухами. У фільмі може говорити не тільки герой. Говорить музика, тиша, кроки, шум дощу, стукіт годинника, навіть пауза. Спробуємо з'ясувати, як звук створює світ кіно».

II. Актуалізація знань і мотивація. «Гачок» для учнівства — 5–7 хв

Прийом «Одна сцена — три саундтреки». Учитель описує або показує короткий нейтральний фрагмент: людина йде коридором, відчиняє двері, бачить світло. Учні уявляють три варіанти звукового супроводу: веселу музику, тривожний низький звук, повну тишу зі скрипом дверей.

- Який жанр виникає в кожному випадку: комедія, трилер, драма, містика, пригоди?
- Що змінилося, якщо зображення те саме, а звук інший?
- Чому звук може керувати очікуваннями глядача ще до того, як щось сталося?

Проблемне питання: «Чи може звук у кіно розповісти більше, ніж зображення?» Учні висловлюють короткі позиції. Учитель підсумовує: звук у кіно не є додатком, він допомагає створити сенс, атмосферу й емоційний маршрут глядача.

III. Вивчення нового матеріалу на основі діяльнісного підходу — 15–20

хв

Етап / час	Діяльність учнівства	Практико орієнтований результат	Роль учителя / вчительки
1. Мініпояснення «Коли кіно заговорило» 3–4 хв	Фіксують, що до появи звукового фільму глядачі бачили міміку, жести й титри, а музику виконували в залі. З появою звукового кіно голос, шуми й музика стали частиною екранної розповіді.	Мінісловник: звукове кіно, закадрова музика, саундтрек, звуковий монтаж.	Пояснює на прикладі «Співака джазу», що звук відкрив для кіно нові способи впливу на глядача.
2. Мистецька грамотність «Що я чую?» 5 хв	У парах визначають у фрагменті або уявній сцені: голоси, шуми, музику, тишу, ритм, відлуння.	Картка «звукова палітра сцени».	Наголошує: звук — це не лише слова персонажів, а ціла система атмосфери.
3. Закадрова музика як	Порівнюють, як різна музика змінює сцену:	Висновок: музика виражає те, що герой не	Підводить до розуміння музики як мови

Етап / час	Діяльність учнівства	Практико орієнтований результат	Роль учителя / вчительки
емоційний підсилювач 5 хв	робить її трагічною, героїчною, комічною, напруженою або ніжною.	завжди каже словами.	підтексту й емоції.
4. Звуковий монтаж і просторовий звук 4–5 хв	З'ясовують, як поєднання голосів, шумів, музики й тиші створює «звукову картину»; обговорюють, як Dolby / Atmos / Surround змінюють сприйняття простору.	Схема «звук веде глядача».	Пояснює, що звук може з'явитися раніше за кадр, натякати на подію, створювати відстань або присутність.
5. Класика оживає на екрані 3–4 хв	На прикладі «Фантазії» або іншого мультфільму обговорюють, як музика може розповідати історію без діалогів.	Міжмистецький висновок: музика + анімація = візуалізована емоція.	Показує, що екран може наближати класичну музику до сучасного глядача.

Ключові поняття для запису: звук у кіно, закадрова музика, саундтрек, шум, тиша, звуковий монтаж, об'ємний звук, Dolby, Atmos, фолі-артист, звукова партитура сцени.

Орієнтовні запитання для фасилітації

- Чому звук у кіно вважають партнером зображення, а не просто супроводом?

- Які функції може виконувати музика у фільмі: емоційну, ритмічну, сюжетну, жанрову?
- Як тиша може бути сильнішою за гучну музику?
- Чому одна й та сама сцена з різною музикою може сприйматися як комедія, драма або трилер?
- Чи можна уявити улюблений фільм або мультфільм без його музичної теми?
- Як сучасні технології об'ємного звуку допомагають глядачеві відчувати себе всередині подій?

IV. Практичне компетентнісне завдання — 8–10 хв

Творче завдання «Звукова партитура сцени». Учні працюють у парах або малих групах. Вони обирають коротку ситуацію та створюють для неї звукове оформлення. Сцену можна не знімати — достатньо описати її як режисерсько-звуковий задум.

Варіанти сцен на вибір:

- ранок перед важливою подією;
- герой / героїня заходить у незнайоме місце;
- зустріч після довгої розлуки;
- небезпека наближається, але її ще не видно;
- спогад дитинства;
- перемога або маленьке відкриття.

Обов'язкові елементи звукової партитури:

- головна емоція сцени;
- музика: темп, інструмент або стиль звучання;
- шуми довкілля: кроки, вітер, двері, дощ, транспорт, натовп, дихання;
- один момент тиші або паузи;
- один звук-символ, який запам'ятається глядачеві;
- пояснення: як цей звук змінює сприйняття сцени.

Формула презентації. «Наша сцена про... Глядач має відчувати... Ми використали музику..., тому що... Головні шуми... Тиша з'являється тоді, коли... Звук-символ — ... Він допомагає зрозуміти...».

V. Закріплення й коротке узагальнення — 3–4 хв

Прийом «Звук виконує роль...». Учні співвідносять функцію звуку з прикладом:

- емоційна функція — підсилює страх, радість, сум, тріумф;

- жанрова функція — підказує, що перед нами комедія, жахи, фентезі, драма;
- ритмічна функція — задає темп сцени;
- сюжетна функція — попереджає про подію або підказує невидиму дію;
- характеротворча функція — розкриває героя через музичну тему, голос, інтонацію, шум.

Мініпідсумок учителя: «Звук у кіно може бути невидимим, але саме він часто керує тим, що ми відчуваємо. Він створює простір, ритм, настрій і навіть пам'ять про фільм».

VI. Підсумок уроку з формувальним оцінюванням — 5 хв

Формувальне самооцінювання / взаємооцінювання. Учні обирають рівень 1–4 та підтверджують його коротким доказом.

Критерій	Самооцінка	Доказ / приклад
Я пояснюю, чому звук у кіно є партнером зображення.	1 2 3 4	
Я розрізняю музику, шуми, тишу, голоси та звуковий монтаж у сцені.	1 2 3 4	
Я можу пояснити, як музика змінює емоційний зміст сцени.	1 2 3 4	
Я створив / створила звукову партитуру сцени.	1 2 3 4	
Я аргументую вибір звуків і музики для власного задуму.	1 2 3 4	

Рефлексійна репліка на вихід: «Тепер, коли я дивлюся фільм, я слухатиму...» або «Звук, який найбільше керує моїми емоціями в кіно, — це..., тому що...».

VII. Домашнє завдання на вибір учнівства

- **«Створи звук для кадру».** Обери власне коротке відео або фото й опиши звукове оформлення: які шуми, ритми, інтонації, музика потрібні? Який настрій вони створять?
- **«Експеримент із настроєм».** Обери короткий відеофрагмент і добери до нього три різні типи музики: веселу, драматичну, спокійну. Поясни, як змінюється зміст сцени.
- **«Саундтрек мого дня».** Створи мініплейліст із 3 треків або 5 звуків довкілля, які передають твій день. Коротко поясни кожен вибір.

- **«Музика як візитівка фільму».** Обери відомий фільм або мультфільм і напиши 5–7 речень: як його головна музична тема впливає на пам'ять глядача?
- **«Фолі-артист».** Запиши або опиши 5 побутових звуків, якими можна озвучити сцену: кроки, дощ, скрип, удар, шелест. Поясни, для якого жанру вони підійдуть.

Додаток. Картки для роботи

Картка 1. Що я чую?	Картка 2. Функції музики в кіно	Картка 3. Звукова партитура сцени
Голоси: _____	Музика створює: ☐	Сцена: _____
Шуми: _____	тривогу ☐ радість ☐ сум ☐ перемогу ☐ спокій ☐	Головна емоція: _____
Музика: _____	гумор Вона працює як: ☐ емоційний	Музика: _____
Тиша / пауза: _____	підсилювач ☐	Шуми довкілля: _____
Ритм	жанровий знак ☐ ритм	Момент
сцени: повільний /	☐ підтекст ☐ пам'ятна	тиші: _____
середній /	тема Доказ: _____	Звук-символ: _____
швидкий Емоція: _____		Що має відчувати глядач? _____

УРОК 27 Мистецтво розповіді: реклама як мистецтво, бренд і критичне читання

Логіка теми Серія уроків «Мистецтво розповіді: створення світів» поступово розкриває, як сучасні мистецтва конструюють історії та впливають на глядача: театр залучає до співпереживання й мислення, кіно створює світ через кадр, монтаж, звук і спецефекти, а реклама стискає історію до кількох секунд, образу, слогану й емоційного імпульсу. Урок за с. 112–115 завершує цю лінію розмовою про рекламу як мистецько-медійне повідомлення, яке може бути естетичним, креативним, соціально важливим, але також здатне маніпулювати. Тому головний акцент — не лише створити рекламу, а навчитися її читати критично.

Методична рамка теми

Не потрібно зводити урок до оцінки «подобається / не подобається реклама». Важливо навчити учнівство бачити, як саме вона працює: який образ обрано, як колір і шрифт впливають на емоцію, що робить

композиція, як слоган запам'ятовується, які цінності транслює бренд і де може приховуватися маніпуляція.

Мета уроку: формувати уявлення про рекламу як частину сучасної візуальної культури та своєрідну коротку мистецьку розповідь; навчити учнівство аналізувати рекламне повідомлення через образ, колір, шрифт, композицію, слоган, аудіовізуальні засоби й ціннісний меседж; розвивати критичне мислення, медіаграмотність і вміння створювати етичну креативну рекламу для культурної або соціальної ідеї.

Очікувані результати навчання

ЗНАННЄВИЙ КОМПОНЕНТ Що учні знатимуть	ДІЯЛЬНІСНИЙ КОМПОНЕНТ Що учні вмітимуть	ЦІННІСНИЙ КОМПОНЕНТ Що учні цінуватимуть / до чого прагнутимуть
- що реклама є частиною інформаційного середовища й масової культури; - чому дизайн, колір, музика, фотографія та кіно є «ДНК» сучасної реклами; - як колір, шрифт, композиція, правило секунди, слоган і символи впливають на сприйняття; - відмінність комерційної, іміджевої та соціальної реклами; - приклади кампаній, де реклама працює як культурний або громадянський меседж.	- аналізувати рекламне повідомлення за алгоритмом «образ — емоція — прийом — меседж — дія»; - визначати, як колір, шрифт, композиція й слоган привертають увагу; - розпізнавати можливі маніпуляції та приховані меседжі; - порівнювати рекламу як продаж, мистецький образ і соціальне повідомлення; - створювати ескіз / сторіс / постер етичної рекламної кампанії для культурної або соціальної ідеї.	- цінуватимуть креативність, відповідальність і чесність у візуальній комунікації; - усвідомлюватимуть вплив реклами на смаки, тренди, мову й поведінку людей; - прагнутимуть критично сприймати рекламні повідомлення, а не піддаватися автоматичним реакціям; - поважатимуть силу соціальної реклами як способу підтримати важливі цінності й об'єднати людей.

Компетентнісний фокус уроку

Компетентність	Як реалізується на уроці
----------------	--------------------------

Культурна компетентність	Учні розглядають рекламу як явище масової культури, що взаємодіє з дизайном, фотографією, кіно, музикою, плакатом і сучасним мистецтвом.
Вільне володіння державною мовою	Формулюють аналіз рекламного повідомлення, створюють слоган, презентують концепцію кампанії, добирають точні слова для опису емоції, цінності й меседжу.
Інформаційно-цифрова компетентність	Критично читають рекламу в соцмережах, відео, білбордах і сторіс; розпізнають приховані прийоми впливу; за можливості створюють цифровий макет у Canva.
Соціальна та громадянська компетентності	Обговорюють соціальну рекламу, патріотичні кампанії, етичність повідомлення, відповідальність брендів і вплив реклами на суспільні цінності.
Підприємливість і креативність	Проектують власну рекламну ідею для культурної події, шкільної ініціативи або соціальної проблеми; розподіляють ролі в команді: дизайнер, копірайтер, артдиректор, презентатор.
Емоційно-етична компетентність	Усвідомлюють, як реклама викликає бажання, довіру, страх, гумор, гордість або співпереживання, та навчаються відрізнати чесний вплив від маніпуляції.

Хід уроку

Настановний меседж для вчителя / вчительки
Реклама дуже близька до щоденного досвіду підлітків, тому урок легко зробити живим. Але важливо втримати баланс: не перетворювати заняття на обговорення улюблених брендів і не рекламувати конкретні товари. У центрі має бути медіаграмотність: як створюється вплив, які художні засоби працюють, чому деякі кампанії стають культурними подіями, а де починається маніпуляція. Добре, якщо учні вийдуть з уроку з простим внутрішнім фільтром: «Що мені показують? Яку емоцію викликають? Чого від мене хочуть?»

I. Організаційний момент — 2–3 хв

Привітання. Налаштування на уважне сприйняття медіаповідомлень. Учитель пропонує мікрівправу «Мій рекламний день»: учні мовчки згадують, де сьогодні вже бачили рекламу — у телефоні, на вулиці, у транспорті, магазині, відео, грі, додатку.

Репліка**вчителя**

«Сьогодні ми говоритимемо про мистецтво, яке не завжди висить у музеї. Воно з'являється у стрічці, на білборді, на екрані смартфона, у ролик перед відео. Реклама може бути красивою, дотепною, соціально важливою, але вона майже завжди хоче вплинути на нас. Спробуємо навчитися її читати».

II. Актуалізація знань і мотивація. «Гачок» для учнівства — 5–7**хв**

Гачок «Скільки реклами я бачу за день?». Учитель озвучує факт із підручника: людина щодня стикається з тисячами рекламних повідомлень. Учні швидко записують 5 прикладів реклами, які вони бачили за останні 24 години, і позначають, які з них справді запам'яталися.

Що привернуло увагу: колір, музика, гумор, обличчя, бренд, історія, страх пропустити щось важливе?

Чи пам'ятаєте ви товар / ідею, чи лише емоцію?

Чи завжди реклама намагається щось продати?

Проблемне питання: «Чи може реклама бути мистецтвом, якщо її мета — впливати або продавати?» Учні голосують: «так», «ні», «залежить від ідеї та якості». Учитель підводить до теми: реклама використовує мову мистецтва, але потребує критичного читання.

III. Вивчення нового матеріалу на основі діяльнісного підходу — 15–20**хв**

Етап / час	Діяльність учнівства	Практико орієнтований результат	Роль учителя / вчительки
1. Мініпояснення «Реклама як коротка розповідь» 3 хв	Фіксують, що реклама працює через образ, емоцію, історію, звук, колір, шрифт і слоган.	Мініформула: реклама = увага + емоція + меседж + дія.	Пояснює, що якісна реклама може нагадувати короткий фільм або плакат, але завжди має мету впливу.
2. Мистецька грамотність реклами 5 хв	У групах аналізують елементи: колір, шрифт, композиція,	Картка «візуальна мова реклами».	Спрямовує увагу на конкретні засоби, а не лише на загальне враження.

	правило секунди, символи, слоган.		
3. Реклама і маніпуляція 4–5 хв	Порівнюють чесний меседж і маніпулятивний прийом: перебільшення, тиск часу, ідеальний образ, страх, соціальний доказ.	Список «питання до реклами».	Допомагає побачити, що візуальна мова може інформувати, надихати або маніпулювати.
4. Реклама як соціальний і культурний меседж 5 хв	Обговорюють приклади кампаній: «Мистецтво на карантині», Be Brave Like Ukraine, соціальні або патріотичні повідомлення.	Висновок: реклама може підтримувати цінності й об'єднувати людей.	Показує відмінність між продажем товару та просуванням ідеї, цінності або громадянської позиції.
5. Межа між мистецтвом і рекламою 3–4 хв	Висловлюють позицію: що робить рекламу мистецькою — ідея, емоція, візуальна мова, естетика, соціальний зміст?	Аргументована думка за формулою «Я вважаю..., тому що...».	Підтримує різні позиції, але просить доводити їх прикладами та деталями.

Ключові поняття для запису: реклама, бренд, слоган, фірмова палітра, правило секунди, композиція, цільова аудиторія, соціальна реклама, меседж, маніпуляція.

Орієнтовні запитання для фасилітації

Які рекламні повідомлення найчастіше запам'ятовуються: красиві, смішні, емоційні, шоківі чи корисні?

Чому колір і шрифт можуть змінити довіру до повідомлення?

Що означає «прочитати рекламу» як мистецький і медійний текст?

Коли реклама стає мистецтвом: коли вона красива, розумна, емоційна чи соціально важлива?

Де межа між переконанням і маніпуляцією?

Чому кампанія Be Brave Like Ukraine працює не просто як реклама, а як образ країни?

IV. Практичне компетентнісне завдання — 8–10 хв

Творче завдання «Рекламна кампанія без маніпуляції». Учні працюють у парах або малих групах і створюють концепцію короткої рекламної кампанії для культурної події, шкільної ініціативи або соціальної ідеї. Формат на вибір: постер, сторіс, слоган + візуальна ідея, короткий сценарій ролика, ескіз білборда.

Теми на вибір:

шкільний артфестиваль або виставка учнівських робіт;

екологічна акція «Менше пластику — більше життя»;

підтримка української культури або локальної мистецької спадщини;

кампанія проти булінгу або мови ворожнечі;

запрошення до театральної / кіноподії;

книжкова або музейна ініціатива для підлітків.

Обов'язкові елементи кампанії: цільова аудиторія, головний меседж, слоган, 2–3 кольори, шрифт / характер напису, головний образ або символ, чесний заклик до дії.

Формула

презентації

«Наша кампанія звернена до... Її головний меседж... Ми використали колір..., тому що... Слоган звучить так... Образ / символ означає... Ми уникаємо маніпуляції, бо...»

V. Закріплення й коротке узагальнення — 3–4 хв

Прийом «5 питань до реклами». Учні записують або проговорюють універсальний алгоритм критичного читання:

Хто створив це повідомлення і для кого?

Яку емоцію воно намагається викликати?

Які художні засоби працюють: колір, шрифт, музика, образ, композиція?

Що від мене хочуть: купити, підтримати, поширити, повірити, змінити поведінку?

Чи є тут перебільшення, тиск, стереотип або прихована маніпуляція?

Мікровисновок учителя: «Реклама стає небезпечною тоді, коли ми сприймаємо її автоматично. Але коли ми вміємо її читати, вона перетворюється на матеріал для мислення, творчості й відповідального вибору».

VI. Підсумок уроку з формувальним оцінюванням — 5 хв

Формувальне самооцінювання / взаємооцінювання. Учні обирають рівень 1–4 та підтверджують його коротким доказом.

Критерій	Самооцінка	Доказ / приклад
Я пояснюю, чому реклама є частиною сучасної візуальної культури.	1 2 3 4	
Я аналізую рекламу за кольором, шрифтом, композицією, образом і слоганом.	1 2 3 4	
Я можу відрізнити чесний меседж від маніпулятивного прийому.	1 2 3 4	
Я створив / створила ідею етичної рекламної кампанії.	1 2 3 4	
Я аргументую, чи може реклама бути мистецтвом.	1 2 3 4	

Рефлексійна репліка на вихід: «Після цього уроку я інакше дивитимуся на рекламу, тому що...» або «Тепер, коли я бачу рекламу, я запитую себе...»

VII. Домашнє завдання на вибір учнівства

«Рекламний щоденник». Протягом одного дня зафіксуй 10 рекламних повідомлень і познач, які з них справді вплинули на тебе. Поясни чому.

«Антиреклама маніпуляції». Створи мініпам'ятку або сторіс «Як не потрапити на гачок реклами» — 5 правил для однолітків.

«Соціальний постер». Розроби постер / сторіс для важливої ідеї: екологія, безпека, підтримка культури, взаємоповага, волонтерство. Додай слоган і пояснення кольорів.

«Реклама як мистецтво». Знайди приклад рекламного ролика або постера, який можна вважати мистецьким. Поясни 5–7 реченнями, що саме створює художню цінність.

«Бренд України». Створи слоган і візуальну ідею для кампанії, яка представляє Україну світові через сміливість, культуру, музику, мистецтво або інновації.

Додаток

Картки для роботи

Картка 1. Читаю рекламу	Картка 2. Візуальна мова реклами	Картка 3. Концепція кампанії
Що рекламується? _____	Колір: _____	Тема кампанії: _____

Хто цільова аудиторія? _____	Шрифт: _____	Аудиторія: _____
Яка емоція виникає? _____	Композиція: _____	Меседж: _____
Який головний меседж? _____	Головний образ / символ: _____	Слоган: _____
Якої дії від мене очікують? _____	Слоган: _____	Кольори: _____
Чи є маніпуляція? _____	Що зчитується за 1 секунду? _____	Заклик до дії: _____
		Як уникнути маніпуляції? _____

Методичний акцент для вчителя / вчительки
Під час оцінювання творчого завдання звертайте увагу не на «дорогий» дизайн і не на професійність малюнка, а на ясність меседжу, етичність, доречність візуальних засобів і здатність учнів пояснити свій вибір. Особливо важливо підтримати критичне мислення: учень / учениця має навчитися не тільки створювати привабливе повідомлення, а й розуміти відповідальність за його вплив.

УРОКУ 28. Ілюзія та рух: як технології оживляють мистецтво

Логіка теми Тема відкриває розмову про мистецтво, яке не обмежується нерухомим полотном чи статичною скульптурою. Учні переходять від попередньої теми про створення світів у театрі, кіно та рекламі до мистецтва, де головними стають рух, зміна, ілюзія, взаємодія й технологічний експеримент. На першому уроці розділу «Ілюзія та рух» важливо показати два різні способи «оживлення» мистецтва: реальний рух у кінетизмі та уявний рух в оп-арті.

Мета уроку: формувати уявлення про кінетичне мистецтво та оп-арт як напрями сучасного мистецтва, що використовують рух, механізми, світло, звук, ритм, контраст і оптичні ілюзії; розвивати вміння аналізувати взаємодію мистецтва й технологій, пояснювати художній сенс руху та створювати власний задум рухомого або ілюзорно рухомого об'єкта.

Очікувані результати навчання

1. Знаннєвий компонент що учні знатимуть	2. Діяльнісний компонент що учні вмітимуть	3. Ціннісний компонент що учні цінуватимуть / до чого прагнутимуть
---	---	---

• пояснює поняття «кінетичне мистецтво», «мобіль», «оп-арт», «оптична ілюзія»; • називає характерні риси кінетичного мистецтва та оп-арту; • розуміє зв'язок мистецтва з технічним прогресом ХХ століття.	• аналізує, як рух, світло, звук, матеріал і механізм створюють художній образ; • порівнює реальний рух кінетичної скульптури й ілюзорний рух оп-арту; • створює короткий задум мобіля або мініоп-арту; • аргументує позицію щодо безпечного й етичного використання оптичних ефектів.	• усвідомлює цінність творчої взаємодії людини, мистецтва й технологій; • виявляє відповідальність щодо впливу візуальних ефектів на людину; • цінує експеримент, баланс, відкритість до нового й роль глядача як співтворця.
---	---	---

Компетентнісний фокус уроку

Компетентність	Як реалізується на уроці
Культурна компетентність	Учні сприймають кінетичне мистецтво й оп-арт як явища мистецтва ХХ століття, аналізують твори А. Колдера, Ж. Тенглі, В. Вазарелі, Б. Л. Райлі, пояснюють художню роль руху та ілюзії.
Вільне володіння державною мовою	Формулюють мистецькі спостереження, добирають точні слова для опису руху, ритму, пульсації, балансу, хаосу, візуального дискомфорту або захоплення.
Інформаційно-цифрова компетентність	Працюють із відеофрагментами та цифровими зображеннями, критично оцінюють вплив оптичних ефектів у рекламі, VR/AR, дизайні міського середовища.
Математична компетентність	Помічають ритм, повтор, симетрію, контраст, баланс, пропорції та закономірності в побудові мобілів і оптичних композицій.
Природничо-технологічна компетентність	Пояснюють роль моторів, вітру, світла, магнетизму, рівноваги, конструкції та матеріалів у створенні рухомого мистецького об'єкта.

Соціальна та громадянська компетентності	Беруть участь у дебатах про безпеку оп-арту в міському просторі, поважають різні позиції, навчаються відповідального візуального дизайну.
Ініціативність і підприємливість	Проектують власний мобіль, мініоп-арт або ідею етичної реклами, обґрунтовують задум для потенційної аудиторії.

Ключові поняття уроку

- Кінетичне мистецтво — мистецтво руху, у якому твір реально змінюється, рухається або реагує на середовище / глядача.
- Мобіль — рухома конструкція, що змінює положення елементів під дією повітря, мотора чи іншої сили.
- Оп-арт — оптичне мистецтво, яке створює ілюзію руху, пульсації, глибини або деформації на статичній площині.
- Інтерактивність — взаємодія твору з глядачем, простором, рухом, світлом або звуком.

Хід уроку

I. Організаційний момент — 2–3 хв

Привітання. Налаштування на сприйняття мистецтва як живого процесу, що може рухатися, звучати, світитися, змінюватися й реагувати на глядача. Мікроналаштування «Сьогодні мій рух — це...». Учні одним словом або жестом показують свій стан: «хвиля», «пульс», «коливання», «пауза», «баланс», «хаос», «швидкість», «тиша».

Репліка вчителя

«Сьогодні ми заїдемо в уявний музей, де мистецтво не стоїть нерухомо. Воно може хитатися від подиху повітря, звучати, реагувати на наш рух або навіть змушувати наші очі бачити рух там, де його фізично немає».

II. Актуалізація знань і мотивація. «Гачок» для учнівства — 5–7 хв

Прийом «Картина рухається чи це рухаються мої очі?» Учитель демонструє два візуальні стимули: коротке відео рухомої скульптури / мобіля та статичну оп-арт-композицію, що створює ілюзію пульсації.

Запитання для швидкого обговорення:

- У якому випадку рух справжній, а в якому — уявний?
- Чому наш мозок може «домальовувати» рух?
- Чи є ілюзія обманом, якщо вона створена як мистецький задум?
- Чи може мистецтво викликати фізичні відчуття: запаморочення, напругу, захоплення, неспокій?

Проблемне запитання: «Що робить мистецтво живим: механізм, рух, світло, звук чи наша взаємодія з ним?»

Перехід	до	теми
«Кінетичне мистецтво і оп-арт по-різному відповідають на це питання. Кінетизм рухає сам твір, а оп-арт рухає наше сприйняття. Обидва напрями доводять: глядач уже не просто дивиться — він переживає мистецтво тілом, очима й емоціями».		

III. Вивчення нового матеріалу на основі діяльнісного підходу — 15–20 хв

1. Мініпояснення «Коли скульптура перестає стояти на місці» — 3 хв.

Кінетичне мистецтво виникає в добу технічної революції ХХ століття. Митці прагнуть створити нову мову мистецтва, співзвучну часу ракет, телебачення, комп'ютерів, електрики й механізмів. Їх цікавить не лише красива форма, а рух, зміна, взаємодія, час. Відкривачем кінетизму вважають Александра Колдера, який створював мобілі — рухомі конструкції, що оживають від мотора або подиху повітря.

Ключовий запис: Кінетизм = рух + час + конструкція + взаємодія. Оп-арт = лінія + контраст + ритм + ілюзія руху.

Мікроетап / час	Діяльність учнівства	Матеріал підручника	Результат / продукт
1. «Рух як життя» 4 хв	Учні читають фрагмент про кінетичне мистецтво й знаходять три причини, чому мистецтво почало рухатися: технічний прогрес, бажання взаємодії, пошук нової мови епохи.	с. 116–117	Мініформула: «Кінетичне мистецтво оживає, коли...».

2. «Паспорт кінетичного твору» 5 хв	У парах аналізують один твір: мобіль А. Колдера, фонтан Ж. Тенглі, скульптуру Е. Хоува або BMW-інсталяцію. Визначають: що рухається, що є джерелом руху, які матеріали, який сенс.	с. 116–119	Картка «рух — механізм — емоція — сенс».
3. «Оп- арт: рух без руху» 5 хв	Розглядають композиції В. Вазарелі та Б. Л. Райлі. Визначають, які засоби створюють ілюзію: повтор, контраст, ритм, спіраль, ґратка, деформація форми.	с. 117	Мінісхема «як очі бачать рух».
4. «Етичний світлофор» 5–6 хв	Учні обговорюють приклади використання оп-арту в моді, рекламі, VR/AR або на дорогах. Позначають: зелений — безпечно й доречно; жовтий — обережно; червоний — може шкодити або дезорієнтувати.	с. 118–119	Позиція групи з одним аргументом.

Практико-орієнтовані та компетентнісні завдання

1. «Мистецько-інженерний паспорт твору»

Учні в парах заповнюють коротку картку для одного кінетичного твору:

- Назва / автор: _____.
- Що рухається? _____.
- Що змушує твір рухатися: вітер / мотор / вода / магнетизм / людина / інше?

- Які відчуття викликає рух: спокій, напруга, хаос, гра, точність, диво?
- Який сенс може мати цей рух? _____.

2. «Оптичний детектив»

Учні розглядають оп-арт-композицію й доводять, за рахунок чого виникає ілюзія руху. Формула відповіді: «Мені здається, що зображення рухається, тому що...».

3. «Баланс чи хаос?»

Учні порівнюють два підходи в кінетизмі: точний механічний рух BMW-скульптури та органічний / непередбачуваний рух вітрової скульптури. Обирають, який підхід цікавіший для мистецтва, і пояснюють чому.

4. «Дизайнерська дилема»

Міні-дискусія: чи потрібно використовувати оп-арт у пішохідних переходах, рекламі або VR-іграх? Учні мають назвати не лише переваги, а й ризики: дезорієнтація, тривога, візуальний шум, небезпека для руху.

Орієнтовні запитання для фасилітації

- Чим кінетична скульптура відрізняється від традиційної?
- Чи може звук механізму бути частиною мистецького задуму?
- Що важливіше в кінетичному творі: технічна складність чи емоція?
- Чому оп-арт може викликати запаморочення або напругу?
- Де межа між мистецтвом і візуальною маніпуляцією?
- Чи можна назвати глядача співтворцем, якщо твір реагує на його рух?

IV. Творче застосування — 8–10 хв

Завдання на вибір відповідно до умов класу.

Варіант	Інструкція	Очікуваний результат
А. Міні-мобіль	Створи ескіз або просту модель мобіля з 3–5 елементів. Подумай, як досягти балансу та що символізуватиме рух.	Ескіз / модель + коротке пояснення задуму.
Б. Мініоп-арт	Створи фрагмент оп-арту: повтори лінії, контрастні смуги, шаховий ритм або спіраль так, щоб виникала ілюзія руху.	Візуальний фрагмент + 1 речення про засіб ілюзії.
В. Кодекс безпечної ілюзії	У групі сформулюй 3 правила для дизайнера, який використовує оп-арт у рекламі, VR/AR або міському просторі.	Мініплакат / список правил.

Репліка для підсилення діяльнісного підходу

«Сьогодні ви не просто вивчаєте стиль. Ви мислите як художники, інженери, дизайнери й глядачі одночасно: придумуєте форму, передбачаєте рух, думаєте про емоцію та відповідальність».

VI. Підсумок уроку. Формувальне оцінювання — 5 хв

Прийом «3–2–1: рух, ілюзія, відповідальність». Учні індивідуально заповнюють мінікартку.

3 факти / поняття, які я сьогодні зрозумів / зрозуміла	
2 засоби, за допомогою яких мистецтво створює рух або його ілюзію	
1 правило відповідального використання оптичних ефектів	

Швидка самооцінка:

Критерій	Так	Частково	Потребую підтримки
Я можу пояснити, що таке кінетичне мистецтво.	☐	☐	☐
Я можу відрізнити реальний рух від оптичної ілюзії руху.	☐	☐	☐
Я можу назвати художні засоби оп-арту.	☐	☐	☐
Я можу аргументувати, коли візуальна ілюзія доречна, а коли небезпечна.	☐	☐	☐

Підсумкова фраза вчителя:

Фінальна репліка

«Кінетичне мистецтво показує, що рух може бути мовою мистецтва. Оп-арт доводить, що іноді рух народжується не в предметі, а в нашому сприйнятті. Тому сучасний глядач має не лише дивитися, а й мислити: як це працює, що я відчуваю і чи є цей вплив відповідальним».

VII. Домашнє завдання на вибір учнівства

Варіант 1. Творець / творчиня	Сконструюй власний мобіль із паперу, ниток, дроту, природних або вторинних матеріалів. Додай назву й коротко поясни, що символізує рух.
-------------------------------	---

Варіант 2. Дизайнер / дизайнерка	Створи мініоп-арт у форматі малюнка або цифрового колажу. Підпиши, які засоби допомогли створити ілюзію: лінія, контраст, повтор, спіраль, ритм.
Варіант 3. Критик / критикиня	Напиши 7–8 речень: «Чи завжди рухоме мистецтво є цікавішим за нерухоме?» Наведи приклад кінетичного мистецтва або оп-арту.
Варіант 4. Етичний експерт / експертка	Створи 3 правила для реклами, моди або VR/AR, у яких використано оп-арт. Правила мають пояснювати, як привертати увагу без шкоди для людини.

Орієнтовні критерії успішності уроку

- Учень / учениця пояснює поняття «кінетичне мистецтво» та «оп-арт».
- Називає не менше 3 ознак кінетичного мистецтва або оп-арту.
- Розрізняє реальний рух твору та ілюзію руху на площині.
- Аргументовано описує власне враження від рухомого або оптичного твору.
- Створює ескіз / задум мобіля, мініоп-арту або правил відповідального дизайну.
- Уміє пояснити, чому технології в мистецтві мають працювати на зміст, а не лише на ефект.

Коротка картка для вчителя: головні акценти уроку

- Показати два типи «оживлення» мистецтва: фізичний рух у кінетизмі та ілюзорний рух в оп-арті.
- Пов'язувати тему з досвідом підлітків: екрани, анімація, ігри, VR/AR, реклама, міський дизайн, TikTok-ефекти.
- Не перевантажувати технічними деталями механізмів; головний фокус — художній сенс руху й взаємодії.
- Обов'язково проговорити безпеку й етику оптичних ефектів: мистецтво не має шкодити або маніпулювати глядачем.
- Під час оцінювання творчих завдань враховувати не майстерність виконання, а задум, розуміння принципу й аргументацію.

Додаток. Картки для групової роботи

Картка 1. Паспорт кінетичного твору	Картка 2. Оп-арт-детектив	Картка 3. Етичний світлофор
-------------------------------------	---------------------------	-----------------------------

Назва / автор: _____ Що рухається? _____ Джерело руху: вітер / мотор / вода / людина / інше Матеріали: _____ Емоція: _____ Сенс руху: _____ _____	Я бачу: лінії / контраст / спіраль / повтор / ґратку / деформацію. Мені здається, що зображення: пульсує / коливається / обертається / провалюється вглиб. Ілюзія виникає тому, що: _____ Моє фізичне відчуття: _____ _____	Ситуація: реклама / VR-гра / мода / пішохідний перехід / інше. Зелений: ефект доречний, бо _____ _____. Жовтий: треба обережно, бо _____ _____. Червоний: небезпечно, бо _____ _____. Правило відповідального дизайну: _____.
--	--	--

Урок 29. Ілюзія та рух: медіамистецтво як мова екрана, звуку й взаємодії

Мета уроку: формувати уявлення про медіамистецтво як синтетичну й інтерактивну форму сучасного мистецтва; навчити учнівство розрізняти його основні риси та різновиди, аналізувати роль звуку, екрана, руху, коду й участі глядача; розвивати медіаграмотність, критичне мислення та відповідальне ставлення до цифрового сліду.

Компетентнісний фокус уроку

Компетентність	Як реалізується на уроці
Культурна компетентність	Учні розглядають медіамистецтво як нову художню мову, порівнюють цифрові проєкти з традиційним мистецтвом, усвідомлюють цінність міжмистецького синтезу.
Інформаційно-цифрова компетентність	Аналізують цифрові образи, відео, VR/AR, саунд-арт, інтерактивні інсталяції; обговорюють цифровий слід, маніпулятивний контент, авторство й роль ІІІ.

Компетентність	Як реалізується на уроці
Вільне володіння державною мовою	Формулюють спостереження й аргументи за моделлю «бачу / чую / взаємодію / доводжу», презентують ідею власного медіапроєкту.
Соціальна та громадянська компетентності	Працюють у групах, обговорюють толерантність, екологічне мислення, відповідальність у цифровому середовищі, повагу до різних поглядів.
Підприємливість та інноваційність	Проектують коротку концепцію «медіаполотна», обирають аудиторію, емоційний ефект, технології та спосіб взаємодії глядача.
Навчання впродовж життя	Ставлять запитання до нових технологій, відрізняють творче використання медіа від пасивного споживання, самооцінюють власний поступ.

Очікувані результати навчання

1. Знаннєвий компонент (що учні знатимуть)	2. Діяльнісний компонент (що учні вмітимуть)	3. Ціннісний компонент (що учні цінуватимуть / до чого прагнутимуть)
• пояснює поняття «медіамистецтво»; • називає його риси: мультимедійність, інтерактивність, динамічність, віртуальність, емоційна зануреність; • розпізнає різновиди: саунд-арт, відеоарт, нет-арт, VR/AR-арт, інтерактивні інсталяції, медіаперформанс.	• аналізує роль зображення, звуку, руху й участі глядача; • порівнює традиційне й медіамистецтво; • створює концепцію короткого цифрового / мультимедійного проєкту; • обґрунтовує межу між мистецтвом, технологічним ефектом і маніпуляцією.	• усвідомлює технології як інструмент творчості й відповідальності; • цінує відкритість, толерантність, критичне мислення; • прагне бути не лише споживачем цифрового контенту, а творцем змістів; • уважно ставиться до власного цифрового сліду.

Хід уроку

I. Організаційний момент — 2–3 хв

Мета етапу: налаштувати учнівство на розмову про мистецтво, яке виходить за межі полотна, сцени й музейної тиші та працює з екраном, звуком, рухом, кодом і взаємодією.

Слова вчителя / вчительки

«На попередньому уроці ми говорили про кінетичне мистецтво й оп-арт: мистецтво почало рухатися або створювати ілюзію руху. Сьогодні зробимо наступний крок: подивимося, як екран, комп'ютер, звук, відео, штучний інтелект і наша взаємодія можуть стати матеріалом мистецтва».

Мікроналаштування «Мій цифровий стан»: учні обирають одне слово, яке описує їхній настрій у цифровому світі: «швидкість», «шум», «захоплення», «втома», «цікавість», «контроль», «натхнення», «тривога».

II. Актуалізація знань і мотивація. «Гачок» для учнівства — 5–7 хв

Гачок «Коли екран стає полотном»

Учитель демонструє короткий фрагмент або скриншоти цифрової інсталяції / відеомапінгу / інтерактивного мистецтва. Можна використати приклади з підручника: Refik Anadol, teamLab Borderless, Van Gogh Alive або Monet Experience.

Що в цьому творі є «традиційним» мистецтвом: колір, композиція, ритм, образ, емоція?

Що неможливо було б створити без технологій: рух, проєкція, взаємодія, звук, дані, алгоритм?

Чи є глядач тут лише спостерігачем, чи частиною твору?

Перехід до теми

«Медіамистецтво не просто додає до мистецтва техніку. Воно змінює саму ситуацію сприймання: ми не лише дивимося, а занурюємося, рухаємося, взаємодіємо, чуємо і впливаємо на твір».

III. Вивчення нового матеріалу на основі діяльнісного підходу — 15–20 хв

Мініпояснення вчителя / вчительки — 3 хв. Медіамистецтво — це форма сучасного мистецтва, у якій цифрові технології стають не допоміжним засобом, а художнім інструментом. Воно поєднує зображення, звук, відео, світло, рух, текст, код, дані, штучний інтелект і взаємодію з глядачем. Тому його художня мова є синтетичною.

Ключові поняття для запису: медіамистецтво, мультимедійність, інтерактивність, саунд-арт, відеоарт, VR/AR-арт, цифрова графіка, цифровий слід, медіаграмотність.

Мікроетап / час	Діяльність учнівства	Матеріал підручника	Практико орієнтований результат
1. «Медіамистецтво: із чого зроблено твір?» 4 хв	У парах читають фрагмент про медіамистецтво. Виписують, які «матеріали» використовує митець: світло, рух, звук, код, екран, дані, проєкція, взаємодія.	с. 120–121	Мініформула: «Медіамистецтво = технологія + емоція + взаємодія + ідея».
2. «Дані як фарба»: Refik Anadol 4–5 хв	Аналізують, як фото, відео, метеодані, звуки або архітектурні архіви можуть перетворюватися на «живі» цифрові картини. Порівнюють це з традиційним живописом.	с. 120	Висновок: «У медіамистецтві художнім матеріалом можуть бути дані».
3. «Звук як простір»: саунд-арт 4 хв	Слухають короткий звуковий фрагмент або уявляють його за описом. Визначають, яку емоцію створює звук і як він змінює сприйняття зображення.	с. 120	Картка «Звук створює атмосферу»: емоція + тембр + ритм + простір.
4. «Глядач уже всередині твору» 5 хв	Обговорюють приклади Van Gogh Alive, Monet Experience, teamLab Borderless.	с. 121	Таблиця «спостерігач — учасник — співтворець».

Мікроетап / час	Діяльність учнівства	Матеріал підручника	Практико орієнтований результат
	Визначають, чим відрізняється роль глядача у класичному музеї та в інтерактивній інсталяції.		
5. «Мистецтво чи маніпуляція?» 4–5 хв	Опрацьовують ризики медіапростору: інформаційне перевантаження, фейки, діпфейки, втрата авторства, надмірне користування екранами. Формують 1 правило відповідального творця медіа.	с. 122–123	Правило класу: «Створюю змісти відповідально, не лише споживаю контент».

Практико-орієнтовані та компетентнісні завдання

«Паспорт медіатвору». Учні обирають один приклад із підручника або відео / скриншот. Заповнюють 5 пунктів: що бачу; що чую; як твір рухається; чи можу я взаємодіяти; яку ідею або емоцію він передає.

«Технологія не заради ефекту». У групах учні отримують технологію: VR/AR, відеопроєкція, звук, ІІІ, інтерактивна інсталяція, цифрова анімація. Завдання: пояснити, яку людську емоцію або проблему вона може розкрити.

«Медіаграмотний глядач». Учні визначають, чи може яскравий цифровий образ бути маніпулятивним. Формула відповіді: «Це впливає на мене через..., тому я маю перевірити...».

«Моє медіаполотно». Кожна група створює ідею короткого проєкту: тема, емоція, звук, візуальний образ, спосіб взаємодії глядача, відповідальне повідомлення.

Орієнтовні запитання для фасилітації

Чим медіамистецтво відрізняється від традиційного живопису, музики чи театру?

Чому звук у мультимедійному творі не просто «фон», а частина художньої мови?

Коли глядач стає співтворцем мистецького твору?

Чи може штучний інтелект бути медіамитцем? Що тоді залишається роллю людини?

Де проходить межа між творчим використанням технологій і маніпуляцією?

Чому цифровий слід — це також етична тема для митця і глядача?

IV. Творча мінілабораторія — 8–10 хв

Групова робота «Створи концепцію медіаполотна». Учні не виконують повний цифровий продукт на уроці, а проєктують його ідею так, ніби це заявка для шкільної виставки медіамистецтва.

Крок	Запитання до групи	Результат
1. Тема	Про що наш проєкт: природа, пам'ять, місто, майбутнє, війна і мир, самотність, мрія, екологія?	Назва проєкту.
2. Емоція	Що має відчувати глядач: спокій, тривогу, надію, здивування, відповідальність, натхнення?	1–2 слова-емоції.
3. Медіамова	Які засоби використаємо: відео, звук, текст, проєкцію, фото, рух, QR, ІІІ, AR?	Набір інструментів.
4. Взаємодія	Що робить глядач: проходить, торкається, обирає, відповідає, слухає, змінює зображення?	Сценарій участі.
5. Етика	Як проєкт не маніпулює, не шкодить, не порушує авторство й поважає цифровий слід?	1 правило відповідальності.

VI. Підсумок уроку з формувальним оцінюванням — 5 хв

Прийом «3–2–1: я розумію медіамистецтво»

3 риси медіамистецтва, які я можу назвати	
2 приклади медіамистецтва або цифрових художніх практик	
1 питання, яке я хочу дослідити далі	

Самооцінювання

Критерій	Так	Частково	Потребую підтримки
Я можу пояснити, що таке медіамистецтво.	☐	☐	☐
Я можу назвати не менше трьох його рис або різновидів.	☐	☐	☐
Я можу пояснити роль звуку, руху або взаємодії в медіатворі.	☐	☐	☐
Я можу відрізнити творче використання технологій від маніпуляції.	☐	☐	☐

Критерії формувального спостереження вчителя / вчительки: учень / учениця використовує поняття теми; аргументує думку прикладами; працює в групі; пояснює емоційний ефект цифрового твору; усвідомлює відповідальність за цифровий слід.

Підсумкова фраза вчителя / вчительки

«Сьогодні ми побачили: технології не скасовують мистецтво, а розширюють його можливості. Але головне в медіамистецтві — не екран і не ефект, а людська емоція, думка, відповідальність і діалог».

VII. Домашнє завдання на вибір учнівства

Варіант 1. Творець / творчиня	Варіант 2. Дослідник / дослідниця	Варіант 3. Медіаграмотний глядач
«Моє медіаполотно». Створи короткий відеоклаж / кліп до 30 секунд, інтерактивну презентацію або Canva-історію, де зображення, звук і рух передають одну емоцію.	Підготуй мініповідомлення про одного медіамитця або проєкт: Refik Anadol, teamLab, Beeple, David Hockney, Holly Herndon, AIVA чи інший приклад. Поясни, яку технологію використано і навіщо.	Знайди один цифровий образ / відео / пост, який сильно впливає на емоції. Проаналізуй: це мистецтво, реклама чи маніпуляція? За якими ознаками ти це визначив / визначила?

Картки для групової роботи

Картка 1. Паспорт медіатвору	Картка 2. Звук і занурення	Картка 3. Етика цифрового творця
Назва / приклад твору: _____ Що бачу? _____ Що чую? _____ Що рухається або змінюється? _____ Чи є взаємодія з глядачем? _____ Яка головна ідея? _____	Яку емоцію має створити звук? _____ Який звук обираємо? ☐ природний шум ☐ голос ☐ електроніка ☐ тиша ☐ музичний фрагмент Як звук змінюється від руху глядача? _____ Що буде, якщо звук прибрати?	Чи використовуємо чужі зображення / музику? _____ Як зазначаємо авторство? _____ Чи може проєкт когось образити або налякати? _____ Який цифровий слід залишає глядач? _____ Правило відповідального медіатворця:

Методичний акцент для вчителя / вчительки

Важливо не звести урок до демонстрації «красивих технологій». Медіамистецтво потрібно розглядати через три запитання: 1) яку емоцію або ідею створює твір; 2) як технологія допомагає цій ідеї; 3) яку відповідальність має автор і глядач у цифровому просторі. Так учні не лише захоплюються ефектом, а й бачать зміст, межі та етичні виклики сучасної медіакультури.

Урок 30. Ілюзія та рух: сучасна архітектура як інтерфейс для життя

Мета уроку: формувати уявлення про сучасну архітектуру як простір взаємодії людини, технологій і довкілля; навчити учнівство аналізувати архітектурні об'єкти через поняття UI/UX міста, екосвідомості, параметричності, деконструктивізму й людиноцентричного дизайну; розвивати критичне мислення, просторову уяву, екологічну відповідальність і здатність пропонувати реальні зміни шкільного або міського простору.

Компетентнісний фокус уроку

Компетентність	Як реалізується на уроці
Культурна компетентність	Учні розглядають сучасну архітектуру як мистецтво простору, порівнюють традиційне уявлення про будівлю з архітектурою 21 століття, аналізують

Компетентність	Як реалізується на уроці
	приклади The Gherkin, «Геліотропу», Bosco Verticale, споруд Захи Хадід, музею Денвера, концертного залу Волта Діснея.
Інформаційно-цифрова компетентність	Пояснюють роль цифрового моделювання, алгоритмів, параметричного проектування, «розумних» матеріалів та технологій в архітектурі.
Природнича та екологічна компетентності	Обговорюють енергоефективність, сонячну енергію, природну вентиляцію, вертикальні сади, збір води, вплив архітектури на довкілля.
Соціальна та громадянська компетентності	Аналізують безбар'єрність, комфорт, безпеку, доступність простору для різних людей; працюють у групах як «хакери простору».
Вільне володіння державною мовою	Формулюють судження про простір, аргументують власну позицію, презентують ідеї покращення класу або школи.
Підприємливість та інноваційність	Проектують концепцію будівлі майбутнього або малобюджетного покращення шкільного UX-простору.
Навчання впродовж життя	Пов'язують архітектуру з власним досвідом міста / села / школи, оцінюють, як середовище впливає на поведінку, самопочуття й навчання.

Очікувані результати навчання

1. Знансвий компонент (що учні знатимуть)	2. Діяльнісний компонент (що учні вмітимуть)	3. Ціннісний компонент (що учні цінуватимуть / до чого прагнутимуть)
• пояснює поняття «архітектура 21 століття», «UI/UX міста», «екологічна архітектура», «параметрична архітектура», «деконструктивізм», «людиноцентричний дизайн»;	• аналізує будівлю через форму, матеріали, енергоефективність, емоційний ефект і зручність; • порівнює UI і UX міського простору; • визначає переваги й ризики «зеленої»	• цінує комфортне, безпечне, екологічне й доступне середовище; • усвідомлює архітектуру як турботу про людину, а не лише зовнішню ефектність; • прагне критично оцінювати простір, у якому живе й

1. Знаннявий компонент (що учні знатимуть)	2. Діяльнісний компонент (що учні вмітимуть)	3. Ціннісний компонент (що учні цінуватимуть / до чого прагнутимуть)
- називає ознаки сучасної архітектури: технологічність, екосвідомість, вау-ефект, універсальність, безбар'єрність; - розуміє, що архітектура може впливати на емоції, поведінку й добробут людини.	- створює 3 реальні ідеї покращення шкільного простору; - презентує коротку концепцію будівлі майбутнього або архітектурного блогу.	- навчається; - готовий / готова долучатися до покращення спільного середовища.

Хід уроку

I. Організаційний момент — 2–3 хв

Мета етапу: налаштувати учнівство на сприймання архітектури не як «нерухомих стін», а як активного середовища, що формує настрій, поведінку, безпеку й комфорт.

Слова вчителя / вчительки

«Ми звикли думати, що архітектура — це будинки, фасади, вікна й дах. Але сучасна архітектура дедалі більше схожа на інтерфейс: вона підказує, куди йти, як почуватися, де зупинитися, де спілкуватися, а де відпочити. Сьогодні перевіримо, чи може простір бути зручним, екологічним, безбар'єрним і водночас мистецьки вражаючим».

Мікроналаштування «Мій простір сьогодні»: учні одним словом називають, у якому просторі їм найкраще навчатися: «світлому», «тихому», «зеленому», «рухливому», «затишному», «відкритому», «сучасному», «безпечному».

II. Актуалізація знань і мотивація. «Гачок» для учнівства — 5–7 хв

Гачок «Місто як додаток: зручний чи зависає?»

Учитель пропонує учням уявити місто або школу як мобільний додаток. Якщо UI — це те, що ми бачимо, а UX — те, як нам у цьому користуватися й почуватися, то простір також має свій UI і UX.

Що є UI у місті або школі: вказівники, кольори, освітлення, двері, сходи, фасади, лавки, розмітка, навігація?

Що є UX: чи зручно рухатися, чи безпечно переходити, чи є місце відпочити, чи комфортно людині з інвалідністю, чи легко знайти потрібний кабінет?

Який простір у вашій школі «працює добре», а який потребує оновлення?

Перехід	до	теми
«Архітектори 21 століття дедалі частіше працюють як програмісти реальності: вони не просто будують споруди, а проєктують досвід людини в просторі».		

III. Вивчення нового матеріалу на основі діяльнісного підходу — 15–20 хв

Мініпояснення — 3 хв. Сучасна архітектура поєднує мистецтво, інженерію, екологію, цифрові технології та психологію простору. Її формула: технології + екосвідомість + естетика вау-ефекту + універсальність і безбар'єрність. Водночас не кожна ефектна будівля автоматично є доброю: важливо оцінювати, як вона впливає на людину, довкілля й повсякденне життя.

Ключові поняття для запису: UI/UX простору, урбаністика, екологічна архітектура, енергоефективність, параметрична архітектура, деконструктивізм, людиноцентричний дизайн, безбар'єрність.

Мікроетап / час	Діяльність учнівства	Матеріал підручника	Практико орієнтований результат
1. «Архітектура як інтерфейс» 4 хв	У парах знаходять у тексті пояснення UI і UX міста. Наводять 2 приклади хорошого й 2 приклади проблемного UX у своєму середовищі.	с. 124	Мінітаблиця «бачу / користуюся / відчую».
2. «Будівля як живий організм» 4 хв	Аналізують The Gherkin і «Геліотроп»: як форма, вентиляція, рух за сонцем або	с. 124	Висновок: «Технології можуть допомагати будівлі

Мікроетап / час	Діяльність учнівства	Матеріал підручника	Практико орієнтований результат
	енергоефективність роблять будівлю «розумною».		взаємодіяти з природою».
3. «Формула архітектури 21 століття» 4 хв	Заповнюють чотири складники: технології, екосвідомість, вау-ефект, універсальність. До кожного добирають приклад.	с. 125	Схема «4 опори сучасної архітектури».
4. «Архітектура, яка провокує» 5 хв	Розглядають деконструктивні споруди: музей Денвера, концертний зал Волта Діснея, хмарочос у Пекіні. Визначають, які емоції створюють зламані форми, гострі кути, вигнуті площини.	с. 125	Коротка інтерпретація: «Ця будівля не просто стоїть, вона...».
5. «Зелена, параметрична, людиноцентрична» 5 хв	У групах опрацьовують один аспект: вертикальний ліс / параметрична архітектура Захи Хадід / Superhumans Center і сучасний освітній простір. Формулюють переваги та можливі виклики.	с. 126–127	Аргументований висновок групи: «Сучасна архітектура має бути...».

Практико-орієнтовані та компетентнісні завдання

«UX-аудит школи». Учні обирають одну зону школи: клас, коридор, сходи, їдальню, подвір'я, вхід. Визначають: що зручно; що заважає; кому цей простір може бути недоступним; що можна змінити без великого ремонту.

«Будівля говорить». Учні обирають одну споруду з підручника й описують її як персонажа: який у неї характер, настрій, темп руху, голос, ставлення до людини?

«Зелений компроміс». За прикладом Bosco Verticale учні дискутують: чи готові ми прийняти комах, вологість і складний догляд заради чистішого повітря та зеленого міста?

«Архітектор майбутнього». У групах створюють концепцію будівлі 2050 року для свого міста / громади: яку проблему вона вирішує, які технології використовує, кому допомагає, як виглядає.

Орієнтовні запитання для фасилітації

Чому сучасну архітектуру можна порівняти з інтерфейсом додатка?

Що важливіше для будівлі: ефектна форма чи комфорт людей?

Коли вау-ефект стає мистецтвом, а коли — просто видовищем?

Чи може будівля «лікувати» або, навпаки, втомлювати психіку людини?

Як цифрові алгоритми змінюють уявлення про форму в архітектурі?

Чому безбар'єрність — це не додаткова опція, а ознака сучасного простору?

IV. Творча мінілабораторія — 8–10 хв

Групова робота «Хакери простору». Учні не перебудовують школу буквально, а створюють реалістичну пропозицію, як поліпшити UX класу або шкільної зони без дорогого ремонту.

Крок	Запитання до групи	Результат
1. Діагностика	Який простір потребує змін? Що саме не працює: світло, шум, рух, меблі, навігація, відсутність місця для відпочинку?	Обрана зона й проблема.
2. Користувачі	Кому має стати зручніше: учням, учителям, людям на кріслі колісному, батькам із візочком, новачкам, дітям, які потребують тиші?	1–2 групи користувачів.
3. Ідеї	Які три реальні зміни можна зробити: переставити парти, додати рослини,	Три ідеї покращення.

Крок	Запитання до групи	Результат
	створити «тихий куток», позначити маршрут, поліпшити освітлення?	
4. Ефект	Яку емоцію або поведінку це змінить: спокій, зосередження, безпеку, комунікацію, рухову активність?	Очікуваний результат.
5. Презентація	Як переконати адміністрацію / клас, що ідея варта реалізації?	30-секундний пітч.

VI. Підсумок уроку з формувальним оцінюванням — 5 хв

Прийом «3–2–1: простір, який працює для людини»

3 ознаки сучасної архітектури, які я можу назвати	
2 приклади будівель / просторів, що мене зацікавили	
1 зміна, яку я хотів / хотіла б зробити у своєму шкільному або міському просторі	

Самооцінювання

Критерій	Так	Частково	Потребую підтримки
Я можу пояснити різницю між UI і UX простору.	☐	☐	☐
Я можу назвати ознаки сучасної архітектури 21 століття.	☐	☐	☐
Я можу обґрунтувати, чому простір має бути безбар'єрним і людиноцентричним.	☐	☐	☐
Я запропонував / запропонувала реальну ідею покращення шкільного простору.	☐	☐	☐

Підсумкова фраза вчителя / вчительки

«Сьогодні ми побачили, що архітектура — це не лише про красу фасаду. Це про те, як людині живеться, навчається, рухається, відновлюється і взаємодіється в просторі. Справді сучасна будівля має дивувати, але ще важливіше — вона має піклуватися».

VII. Домашнє завдання на вибір учнівства

Варіант 1. Архітектор майбутнього	Створи концепт будівлі для свого міста у 2050 році. Можна виконати ескіз, колаж або AI-зображення. Обов'язково підпиши: яку проблему вирішує будівля, які технології використовує, для кого вона зручна.
Варіант 2. Архітектурний блогер / блогерка	Напиши сценарій 30-секундного відео про одну сучасну будівлю. Дай відповіді: чим вона вражає; хто її автор / авторка; з чого зроблена; чому вона сучасна; чи хотів / хотіла б ти там побувати.
Варіант 3. UX-аудит мого маршруту	Пройди шлях від дому до школи або улюбленої локації. Познач 3 зручні та 3 проблемні місця. Запропонуй одну реальну зміну для покращення цього маршруту.
Варіант 4. Простір, що лікує	Створи короткий опис або схему кімнати / класу, у якому легше зосередитися, відновитися або спілкуватися. Вкажи кольори, світло, меблі, рослини, зони тиші й руху.

Орієнтовні критерії успішності уроку

Учень / учениця пояснює, що таке UI і UX простору, та наводить приклади зі школи або міста.

Називає не менше 4 ознак сучасної архітектури 21 століття.

Аналізує архітектурний об'єкт через форму, технології, екологічність, емоційний ефект і комфорт людини.

Аргументує власну позицію щодо «зелених», параметричних або деконструктивних споруд.

Пропонує реальну ідею покращення шкільного або міського простору.

Додаток

Картки для групової роботи

Картка 1. UX-аудит шкільного простору	Картка 2. Паспорт сучасної будівлі	Картка 3. Будівля майбутнього
Обрана зона: _____ —	Назва / приклад будівлі: _____	Назва: _____
Що тут зручно? _____	Форма: спокійна / динамічна / зламана / хвиляста / інше _____	Проблема, яку вирішує: _____
Що заважає? _____	Матеріали / технології: _____	Для кого створена: _____
Кому може бути складно користуватися цим	Екологічність: _____	Технології: сонячна енергія / збір води / «розумні» матеріали /

Картка 1. UX-аудит шкільного простору	Картка 2. Паспорт сучасної будівлі	Картка 3. Будівля майбутнього
простором? _____	Емоція: здивування / спокій / напруга / натхнення / інше _____	ШІ / інше _____ Екологічне рішення: _____
3 реальні зміни без дорогого ремонту: 1) _____	Для кого зручна? _____	Безбар'єрне рішення: _____
2) _____	Мій висновок: ця будівля сучасна, тому що _____	Вау-ефект: _____
3) _____	_____	Гасло будівлі: _____
_____	_____	_____

Методичний акцент для вчителя / вчительки

Важливо

На цьому уроці потрібно уникати зведення сучасної архітектури лише до «дивних форм». Учням важливо побачити, що форма має сенс тоді, коли вона пов'язана з функцією, технологією, екологічністю, доступністю й добробутом людини. Тому головне питання уроку: не «чи красиво?», а «як цей простір працює для людини і середовища?».

УРОК 31. Голос нації: українське мистецтво у світі

Мета уроку: формувати уявлення про українське мистецтво XX–XXI століть як вагому складову світової культури та інструмент культурної дипломатії; навчити учнівство розпізнавати приклади національної самобутності в музиці, кіно, образотворчому мистецтві й скульптурі; розвивати вміння аргументовано пояснювати, як мистецтво формує культурний бренд України у світі; спонукати до власної ідеї популяризації української культури.

Компетентнісний фокус уроку

Компетентність	Як реалізується на уроці
Культурна компетентність	учні аналізують твори українських митців і митців українського походження, визначають ознаки національної самобутності та роль мистецтва у світовій культурі.
Громадянська компетентність	усвідомлюють мистецтво як спосіб представлення України, збереження пам'яті, гідності та культурної присутності у світі.

Вільне володіння державною мовою	формулюють судження про твори мистецтва, аргументують позицію в дискусії, створюють коротке гасло або концепт культурної кампанії.
Інформаційно-цифрова компетентність	добирають і критично осмислюють приклади цифрового просування української культури: YouTube, Instagram, TikTok, подкаст, онлайн-галерея, NFT / VR-ідея.
Соціальна компетентність	працюють у групах, розподіляють ролі, домовляються про спільний продукт і презентують його класу.
Підприємливість та інноваційність	проектують ідею культурного бренду, рекламної кампанії або цифрової платформи для представлення України світові.
Навчання впродовж життя	ставлять запитання до мистецьких явищ, зіставляють минуле й сучасність, обирають власну траєкторію дослідження українського мистецтва.

Очікувані результати навчання

1. Знаннєвий компонент (що учні знатимуть)	2. Діяльнісний компонент (що учні вмітимуть)	3. Ціннісний компонент (що учні цінуватимуть / до чого прагнути будуть)
• пояснює поняття «культурний амбасадор», «діаспора», «культурний бренд»; • називає митців українського походження, які прославили Україну у світі; • розуміє роль музики, кіно, живопису й скульптури у формуванні образу України.	• аналізує приклади українського мистецтва за формулою «образ - засіб - меседж»; • аргументує, чому творчість митців діаспори належить до української культури; • створює групову ідею кампанії або цифрового проєкту для популяризації України.	• цінує українську мистецьку спадщину як живий ресурс майбутнього; • усвідомлює силу культури в умовах світового діалогу та війни; • прагне представляти Україну відповідально, сучасно й гідно.

Хід уроку

I. Організаційний момент - 2-3 хв

Мета етапу: налаштувати учнівство на розмову про мистецтво як голос країни, спосіб самопредставлення і культурної присутності у світі.

Слова вчителя / вчительки:

«Сьогодні говоритимемо про мистецтво як про голос нації. Уявіть, що іноземець нічого не знає про Україну. Що може розповісти йому про нас пісня, фільм, картина, скульптура або мурал? Чи може твір мистецтва стати культурним паспортом країни?»

Мікроналаштування «Мій образ України». Учні на стікері записують один образ, звук або ім'я, з яким у них асоціюється Україна у світі: «Щедрик», Шевченко, трембіта, вишивка, Марчук, Параджанов, Kalush Orchestra, мурал, соняшник, свобода тощо.

II. Актуалізація знань і мотивація. «Гачок» для учнівства - 5-7 хв

Прийом «Культурний паспорт за 30 секунд». Учитель демонструє або називає 5 мистецьких сигналів: мелодія «Щедрика», кадр із «Тіней забутих предків», робота Івана Марчука, скульптура Олександра Архипенка, сучасний етноелектронний трек. Учні швидко відповідають: що це говорить про Україну?

Який приклад найшвидше можна було б показати людині з іншої країни?

Чи достатньо одного твору, щоб зрозуміти культуру?

Що сильніше презентує Україну: традиція, сучасність чи їхнє поєднання?

Перехід до теми:

«На цих сторінках підручник показує Україну через митців і мисткинь, які працювали в різних країнах, різних видах мистецтва, але зберігали зв'язок із українською культурою. Наше завдання - побачити, як із окремих імен, творів і мелодій складається голос нації».

III. Вивчення нового матеріалу на основі діяльнісного підходу - 15-20 хв

Ключова думка для пояснення

Українське мистецтво у світі не обмежується територією України. Його творили митці, які жили в Києві, Парижі, США, Канаді, Європі, але несли у своїх роботах українські смисли, образи, інтонації, пам'ять і свободу. Тому культурна спадщина - це не музейна полиця, а мережа живих зв'язків між минулим, сучасністю і майбутнім.

Мікроетап / час	Діяльність учнівства	Практико орієнтований результат	Роль учителя / учительки
1. Мініпояснення «Мистецтво як голос країни» 3 хв	Учні слухають коротке пояснення та визначають, чому мистецтво може «говорити зі світом» без перекладу: через образ, звук, емоцію, символ, історію.	Формула в зошиті: «мистецтво України у світі = спадщина + самобутність + сучасність + меседж».	Пояснює поняття «культурний амбасадор», «діаспора», «культурний бренд», наводить приклади з підручника.
2. Дослідження «Культурні амбасадори України» 6 хв	У групах опрацьовують імена: К. Малевич, О. Екстер, О. Архипенко, Я. Гніздовський, Лео Мол, О. Кошиць, Квітка Цісик. Кожна група визначає: вид мистецтва, країни / простори впливу, український сенс, світове значення.	Картка «Паспорт культурного амбасадора».	Спрямовує учнів не на переказ біографії, а на відповідь: «Який образ України цей митець / мисткиня відкрив / відкрила світові?»
3. Музичний місток «Український звук у світі» 4-5 хв	Слухають короткий фрагмент Квітки Цісик або «Мелодії» М. Скорика. Добирають 3 слова до емоції, 2	Мінісхема «звук - емоція - меседж».	Допомагає почути, що музика може бути одночасно особистою, національною і зрозумілою

	ознаки українського звучання, 1 ситуацію, де ця музика могла б представити Україну.		людям різних культур.
4. Кіно як візуальна поема України 4 хв	Розглядають кадр із «Тіней забутих предків» або згадують «Землю» О. Довженка. Визначають, які елементи створюють образ України: природа, ритуал, костюм, музика, колір, ритм, міфологічність.	Одне речення: «Цей фільм відкриває Україну як...».	Показує, що кіно може не просто розповідати сюжет, а створювати впізнаваний культурний світ.
5. Дискусійна хвилина «Чи достатньо світ знає про Україну?» 3-4 хв	Учні обирають позицію: «так, Україна вже має сильний культурний бренд» / «бренд сильний, але недостатньо представлений» / «потрібні нові форми просування». Аргументують прикладом із мистецтва, музики або кіно.	Аргументована позиція в одному реченні.	Підтримує різні думки, але просить доводити їх конкретними мистецькими прикладами.

Орієнтовні запитання для фасилітації

Чому мистецтво часто швидше пояснює країну, ніж політичні промови або статистика?

Чи може митець / мисткиня, який / яка живе за кордоном, залишатися частиною української культури?

Що робить українське мистецтво впізнаваним у світі: тема, звук, колір, символ, історія, емоція?

Як поєднання традиції й сучасності допомагає культурі не зникати, а розвиватися?

Які сучасні платформи можуть стати «музеями» або «сценами» української культури для світу?

IV. Практико-орієнтовані та компетентнісні завдання - 10-12 хв

Завдання 1. «Паспорт культурного амбасадора»

Кожна група обирає одного митця / одну мисткиню або явище з підручника. Завдання - створити короткий паспорт за формулою: ім'я - вид мистецтва - що зробив / зробила - який український сенс передав / передала - чому це важливо для світу.

Завдання 2. «Рекламна кампанія про Україну»

Групи уявляють, що їм доручили створити міжнародну культурну кампанію. Потрібно придумати: гасло, 3 ключові образи, формат поширення, короткий відеоконцепт або ідею цифрового проєкту. Важливо пояснити, чому саме ці образи представляють Україну гідно й сучасно.

Завдання 3. «Мистецький доказ»

Учні завершують речення: «Україна має сильний культурний бренд, тому що...» або «Україна має сильний культурний бренд, але його потрібно краще представляти, тому що...». Обов'язкова умова - використати один конкретний приклад: твір, фільм, пісню, митця, фестиваль, цифровий формат.

V. Узагальнення й формувальне оцінювання - 5 хв

Прийом «3-2-1. Голос нації»

3 імена / явища українського мистецтва, які можуть представити Україну у світі	
2 риси, які роблять українське мистецтво впізнаваним	
1 ідея, як я міг / могла б популяризувати українську культуру	

Самооцінка	Я працював / працювала: ☐ активно ☐ частково ☐ потребую підтримки Мені було: ☐ зрозуміло ☐ цікаво ☐ складно ☐ хочу дізнатися більше
------------	---

Критерії формувального спостереження вчителя:

учень / учениця називає конкретні приклади українського мистецтва у світі;

пояснює зв'язок твору з національною самобутністю або культурною пам'яттю;

аргументує власну позицію в дискусії;

бере участь у груповому створенні культурної кампанії;

пропонує сучасний і доречний формат популяризації української культури.

VI. Домашнє завдання на вибір учнівства

Варіант 1. Дослідник / дослідниця	Варіант 2. Цифровий амбасадор / амбасадорка	Варіант 3. Мистецький критик / критикиня	Варіант 4. Культурний брендмейкер / брендмейкерка
Підготуй мініповідомлення про одного українського митця / одну мисткиню, відомих у світі. Формат: 5 фактів + 1 твір + 1 речення «Чим він / вона представляє Україну?»	Створи ідею Instagram-сторінки, YouTube-каналу або подкасту «Ukraine Art Voice». Запиши рубрики, цільову аудиторію, перший випуск і візуальний стиль.	Переглянь фрагмент «Тіней забутих предків» або послухай «Мелодію» М. Скорика. Напиши 5-7 речень: який образ України виникає і якими засобами він створений.	Створи гасло та три символи міжнародної кампанії про Україну. Поясни, чому саме ці символи можуть бути зрозумілими людям з різних країн.

Орієнтовні критерії успішності уроку

Учень / учениця пояснює, чому українське мистецтво є частиною світової культурної спадщини.

Називає не менше 4 митців / мисткинь або явищ, що репрезентують Україну у світі.

Розрізняє поняття «спадщина», «самобутність», «культурний амбасадор», «культурний бренд».

Аналізує мистецький приклад за формулою «образ - засіб - меседж».

Створює коротку ідею культурного проєкту та аргументує її доречність.

Методичний акцент для вчителя / вчительки

Важливо

Урок не потрібно перетворювати на перелік імен. Головне - допомогти учнівству побачити зв'язок між конкретним твором і великим питанням: як мистецтво представляє Україну світові. Біографічні факти мають працювати не самі по собі, а як докази культурної присутності України. Оцінюйте не «красивість» групової кампанії, а точність меседжу, повагу до культури, сучасність форми й аргументованість вибору символів.

Додаток

Картки для групової роботи

Картка 1. Паспорт культурного амбасадора

Ім'я / явище	_____
Вид мистецтва	живопис / скульптура / музика / кіно / дизайн / інше: _____
Де відомий / відома у світі?	_____
Що саме створив / створила?	_____
Який український сенс передає?	пам'ять / свобода / природа / духовність / гідність / сучасність / інше: _____
Мій висновок	Цей митець / ця мисткиня є культурним амбасадором України, тому що _____

Картка 2. Формула культурної кампанії «Україна звучить / говорить / бачить»

Назва кампанії	_____
Гасло	_____
Три образи / символи	1. _____ 2. _____ 3. _____
Формат	фестиваль / відео / TikTok-кампанія / Instagram-платформа / подкаст / виставка / VR / інше: _____

Цільова аудиторія	підлітки / туристи / митці / українська діаспора / світова молодь / інше: _____
Головний меседж	_____
Чому це працюватиме?	_____

Картка 3. Дискусійна позиція

Теза для обговорення	«Україна має сильний культурний бренд, але він недостатньо представлений у світі».
Моя позиція	☐ погоджуюся ☐ частково погоджуюся ☐ не погоджуюся
Мій мистецький приклад	_____
Аргумент	_____
Висновок	_____

Коротка картка для вчителя: головні акценти уроку

Пояснити, що українська культура у світі творилася як в Україні, так і в діаспорі.

Показати різні мистецькі мови: абстракція, скульптура, дереворит, хорова музика, пісня, кіно, сучасна електроніка й етно.

Постійно повертати учнів до запитання: «Який меседж про Україну несе цей твір?»

Дати підліткам простір для сучасних форматів: відео, сторіс, подкаст, карта впливу, рекламна кампанія.

Уникати пафосного переліку; натомість будувати урок на доказах, емоціях і власній позиції учнівства.

Діагностувальна робота до

Розділу І2. У РИТМІ ЧАСУ: МИСТЕЦТВО СУЧАСНОСТІ

Загальна ідея діагностики

Діагностувальна робота побудована як маршрут від упізнавання понять до аргументованої мистецької позиції. Вона перевіряє не лише знання назв явищ сучасного мистецтва, а й уміння аналізувати твір, бачити зв'язок мистецтва з технологіями, медіа, простором міста, культурною пам'яттю та українською ідентичністю.

Робота охоплює ключові теми розділу ІІ: неостилі, неофольклоризм, полістилістику, постмодернізм, модернізм і дизайн, попарт, рекламу, рок- і попмузику, сучасний театр, кіномову, звук у кіно, анімацію, ілюзію руху, медіамистецтво, цифрові технології, сучасну архітектуру, українське мистецтво у світі та мистецтво як голос нації.

Короткі методичні поради для вчителя / вчительки

- Починайте з безпечної рамки: поясніть, що діагностика допомагає побачити навчальний поступ, а не лише «помилки».
- Завдання 1–3 доцільно виконувати індивідуально; завдання на інтерпретацію можна організувати в парах або малих групах.
- Оцінюйте доказ, а не «смак»: у мистецтві можливі різні переконливі відповіді, якщо вони спираються на засоби виразовості.
- Дозвольте працювати з підручником на етапі відкритих відповідей, якщо мета — діагностувати не пам'ять, а вміння знаходити мистецькі докази.
- Завершуйте рефлексією: «Що я вже знаю? Що вмію пояснити? Яку цінність мистецтва розумію глибше?»

Діагностична картка для учня / учениці

Ім'я та прізвище	_____
Дата	_____
Клас	_____

Інструкція. Виконуй завдання уважно. У частині завдань важливо не лише обрати відповідь, а й коротко пояснити її. Якщо працюєш із репродукціями на с. 138–139 підручника, спочатку розглянь їх повільно: що бачиш, що відчуваєш, які ознаки стилю, технології або культурного меседжу помічаєш?

Що діагностує робота

Компонент	Що перевіряємо	Макс. балів
1. Знаннєвий	поняття розділу; назви мистецьких явищ; ознаки сучасного мистецтва, дизайну, медіа, кіно й архітектури	12
2. Діяльнісний	уміння аналізувати, порівнювати, увідповіднювати, створювати коротку формулу стилю / інтерпретацію	12
3. Ціннісний	ставлення до мистецтва як способу говорити про свободу, пам'ять, ідентичність, технології, відповідальність і майбутнє	12

Блок 1. ЗНАЮ. Знаннєвий компонент — 12 балів

1. Упізнай явище / напрям за описом

Упиши відповідну назву. Кожна правильна відповідь — 1 бал. Максимум — 8 балів.

Опис	Явище / напрям
Звернення до стилів попередніх епох із новим змістом: неокласицизм, неоготика, необароко тощо.	
Переосмислення народних мелодій, орнаментів, символів, традицій у сучасній музиці, дизайні, сценічних або цифрових практиках.	
Поєднання різних стилів, цитат, культурних кодів і художніх мов в одному творі.	
Напрямок, який стирає межі між «високим» мистецтвом, рекламою, коміксами, брендами й масовою культурою.	
Мистецтво проектування зручних, зрозумілих, красивих і відповідальних речей, просторів, інтерфейсів.	
Театральна або мистецька практика, у якій глядач може ставати учасником події або співтворцем досвіду.	
Технологія відеомонтажу, коли об'єкт на зеленому чи однотонному тлі поєднується з іншим цифровим фоном.	
Сучасна архітектура, у якій важливі екологічність, технології, нові матеріали, безбар'єрність і людиноцентричність простору.	

2. У відповідні поняття та ознаку

Кожна правильна відповідь — 0,5 бала. Максимум — 2 бали.

Поняття	Ознака / функція
1. Саундтрек	а). мистецтво, що використовує цифрові медіа, відео, звук, інтерактивність
2. Фолі-артист	б). музика, що формує емоцію екранної історії
3. Медіамистецтво	в). привертає увагу до суспільно важливої проблеми або цінності
4. Параметрична архітектура	г). створює живі шуми для кіно: кроки, шурхіт, побутові звуки
5. Соціальна реклама	д). проектування форм за допомогою алгоритмів і складних цифрових моделей

Відповідь: 1 — ____; 2 — ____; 3 — ____; 4 — ____; 5 — ____.

3. Обери правильні твердження

Познач ✓. Кожна правильна позначка — 0,4 бала. Максимум — 2 бали.

Твердження	✓
Сучасне мистецтво часто вступає в діалог із минулим, а не просто відкидає його.	☐
Дизайн — це лише прикрашання речей, він не пов'язаний із функцією та зручністю.	☐
Попарт використовує образи масової культури, реклами, товарів, коміксів і медіа.	☐
Саундтрек, шуми й тиша можуть керувати емоціями глядача у фільмі.	☐
Хромакей, motion capture, VR/AR і цифрове моделювання не впливають на сучасну візуальну культуру.	☐
Українське мистецтво у світі може бути формою культурної дипломатії та голосом нації.	☐

Блок 2. УМІЮ. Діяльнісний компонент — 12 балів

4. Візуальна станція «Сучасність за доказом»

Розглянь зображення / приклади на с. 138–139 підручника. Обери 3 твори або явища й заповни таблицю. За кожен рядок — до 2 балів: явище — 0,5; дві ознаки — 1; висновок — 0,5. Максимум — 6 балів.

№ / назва	Явище / напрям	2 докази: колір, форма, технологія, звук, простір, символ, меседж	Короткий висновок
_____	_____	1) _____ 2) _____	_____
_____	_____	1) _____ 2) _____	_____
_____	_____	1) _____ 2) _____	_____

5. Увідповідни тему розділу та провідну ідею

Максимум — 3 бали.

Тема	Провідна ідея
Діалог часу	☐ мистецтво як засіб культурної пам'яті, самоідентифікації та представлення України у світі

Протест і свобода	☐ театр, кіно, звук, анімація й спецефекти як способи створення художнього світу
Мистецтво розповіді	☐ повернення стилів минулого, цитування, ремікс, неофольклоризм
Ілюзія та рух	☐ дизайн, попарт, реклама, музика протесту, постмодерна свобода гри й критики
Голос нації	☐ технології, медіамистецтво, віртуальність, оптичні ефекти, сучасна архітектура

6. Аналітичний мінікейс «Що об'єднує? Що змінює?»

Обери один із варіантів і дай відповідь за формулою. Максимум — 3 бали.

Варіант А. Порівняй класичний твір і сучасну мистецьку цитату / ремікс.

Варіант Б. Порівняй звичайний предмет і дизайн-об'єкт.

Варіант В. Порівняй традиційний культурний символ і його сучасне цифрове / сценічне переосмислення.

Я обираю варіант: _____.

Ці приклади об'єднує:

_____.

Нове значення виникає тому, що

_____.

Мій доказ через мистецькі засоби: форма / колір / звук / композиція / технологія / символ / контекст _____.

Висновок: сучасне мистецтво не просто копіює, а

_____.

7. Творча дія «Формула мистецького явища»

Обери одне явище з розділу II і створи його формулу. Максимум — 3 бали.

Я обираю явище	_____
Формула	_____ + _____ + _____ = _____
Сучасний приклад	_____
Яку проблему / цінність воно піднімає?	_____
Чому це важливо для сучасної людини?	_____

Блок 3. ЦІНУЮ. Ціннісний компонент — 12 балів

8. Емоційна шкала «Мистецтво сучасності діє на мене»

Обери один твір / явище з розділу, який викликав найсильнішу реакцію.

Максимум — 3 бали.

Мій вибір	тема / твір / явище: _____
Емоція	☐ цікавість ☐ захоплення ☐ тривога ☐ здивування ☐ гордість ☐ спротив ☐ інше: _____
Що це створює?	колір / звук / монтаж / рух / форма / простір / символ / контраст: _____
Моя думка	цей приклад важливий, бо _____

9. Позиція «Мистецтво, технології й відповідальність»

Обери твердження й обґрунтуй. Максимум — 3 бали.

Позиція	Познач
Технології роблять мистецтво доступнішим і дають нові способи самовираження.	☐
Технології можуть маніпулювати глядачем, якщо він не мислить критично.	☐
Мистецтво майбутнього має поєднувати інновації, етику й турботу про людину.	☐

Моє обґрунтування:

Приклад із розділу:

10. Голос нації: культура як видима присутність

Продовж речення. Максимум — 3 бали.

Українське мистецтво у світі важливе, тому що _____.

Культурний амбасадор / культурна амбасадорка — це людина або мистецький проєкт, який _____.

Під час війни мистецтво може бути голосом гідності, пам'яті й свободи, бо _____.

11. Підсумкове мініесе «Сучасне мистецтво навчило мене...»

Напиши 5–7 речень. Використай не менше 5 понять із банку слів.

Максимум — 3 бали.

Банк слів: неостиль, неофольклоризм, полістилістика, цитата, ремікс, постмодернізм, дизайн, попарт, реклама, рок, протест, театр, кіно, монтаж, саундтрек, анімація, медіамистецтво, VR/AR, інтерактивність,

архітектура, безбар'єрність, ідентичність, спадщина, культурний амбасадор, відповідальність.

Для вчителя / вчительки. Проведення, оцінювання, відповіді

Інтерактивні варіанти проведення

Формат	Як провести	Що діагностує
Станції	Клас рухається між 3 станціями: «Знаю поняття», «Умію аналізувати», «Ціную й аргументую». На кожній станції — 7–10 хв.	усі три компоненти
Google Forms / тест	Завдання 1–3 можна перенести у форму з автоматичною перевіркою; відкриті відповіді залишити для коментаря вчителя.	знаннявий + частково діяльнісний
Мінігалерея	Пари отримують приклад із підручника й створюють «етикетку»: явище, ознаки, емоція, цінність.	аналіз, інтерпретація
Мистецький пітч	Група за 2 хвилини презентує ідею сучасного мистецького проєкту: проблема, медіа, аудиторія, меседж.	ціннісний, комунікація

Орієнтовна шкала результатів

Рівень	Бали	Опис результату
Початковий	1–12	Учень / учениця впізнає окремі поняття, але потребує підтримки в поясненні ознак і аргументації.
Середній	13–22	Розрізняє основні явища розділу, виконує частину увідповіднень, може пояснити враження за допомогою підказок.
Достатній	23–30	Аргументовано розпізнає мистецькі явища, аналізує твори за ознаками, висловлює власну позицію з прикладами.
Високий	31–36	Вільно зіставляє мистецькі мови, формулює узагальнення, створює оригінальні формули явищ і усвідомлено говорить про цінності мистецтва сучасності.

Орієнтовні відповіді й підказки до перевірки

Завдання 1. Орієнтовні відповіді: 1) неостилі; 2) неофольклоризм; 3) полістилістика / постмодерна полістилістика; 4) попарт; 5) дизайн; 6) імерсивний театр / інтерактивна мистецька практика; 7) хромакей; 8) сучасна архітектура / екоархітектура / технологічна архітектура.

Завдання 2. Відповідь: 1 — Б; 2 — Г; 3 — А; 4 — Д; 5 — В.

Завдання 3. Правильні твердження: 1, 3, 4, 6. Неправильні: 2, 5.

Завдання 5. Діалог часу — повернення стилів минулого, цитування, ремікс, неофольклоризм; Протест і свобода — дизайн, попарт, реклама, музика протесту, постмодерна свобода гри й критики; Мистецтво розповіді — театр, кіно, звук, анімація й спецефекти; Ілюзія та рух — технології, медіамистецтво, віртуальність, оптичні ефекти, сучасна архітектура; Голос нації — мистецтво як засіб культурної пам'яті, самоідентифікації та представлення України у світі.

У відкритих завданнях допускаються різні відповіді, якщо учень / учениця доводить думку мистецькими ознаками: форма, колір, звук, монтаж, композиція, матеріал, технологія, простір, символ, функція, меседж, соціальний або культурний контекст.

Критерій відкритої відповіді

Критерій	3 бали	2 бали	1 бал
Аргументація	є чітка позиція й 2–3 докази через мистецькі засоби	позиція є, але доказів мало або вони загальні	відповідь коротка, без доказів
Використання понять	доречно вжито мистецькі терміни розділу	є 1–2 терміни, частково точно	терміни майже не використано
Особистісне ставлення	є власний висновок / ціннісна позиція	висновок є, але нечіткий	ставлення не сформульовано

Мінірубрика швидкого зворотного зв'язку

Що вдалося учневі / учениці	Що потрібно повторити	Наступний крок

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/249613934> (дата звернення: 15.05.25)
2. Державний стандарт базової середньої освіти. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/nova-ukrayinska-shkola/derzhavnij-standart-bazovoyi-serednoyi-osviti> (дата звернення: 15.06.25).
3. Гайдамака О.В., Лемешева Н.А. Модельна навчальна програма «Мистецтво. 7–9 класи (інтегрований курс)» для закладів загальної середньої освіти. Рекомендовано Міністерством освіти і науки України (наказ МОН від 24.07.2023 № 883). URL: <chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgiclfindmkaj/https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/Navchalni.prohramy/2023/Model.navch.prohr.5-9.klas/Mystetska.osvitnya.haluz.2023/Mystetstvo.7-9.kl.intehrovanyu.kurs-Haydamaka.ta.in.31.07.2023.pdf> (дата звернення: 15.06.25).
4. Гайдамака О.В., Лемешева Н.А. Мистецтво. 9 клас: підручник. Київ : Генеза, 2026. 146 с.
5. Проводимо успішний тренінг: НУШ у 7–9 класах / М. Блажко, А. Ворожбит, Ю. Гайдученко, І. Клименко, О. Пасічник, Ю. Романенко, І. Старагіна, В. Терещенко, О. Федоренко, Т. Харламова, Р. Шаламов, Р. Шиян. Київ, 2025. 127 с. URL: https://drive.google.com/file/d/1P9V1dF6AbU8BopEc_t6ajvDxz1mUTOQ/view (дата звернення: 15.06.25).
6. Проводимо успішний тренінг: НУШ у 7-9 класах у мистецькій галузі / уклад. Г. Кізілова, Л. Боднарюк, А. Махмутова. Київ, 2025, 132 с. URL: <https://drive.google.com/file/d/10Y8s9y7U7izYELD-NK7BM0uadDpT7NmD/view> (дата звернення: 15.06.25)

Видання підготовлено до друку та віддруковано
редакційно-видавничим відділом КНЗ «ЧОІПОПП ЧОР»
Зам. № 1820 Тираж 100 пр.
18003, Черкаси, вул. Бидгощська, 38/1